

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

Proč lidé chodí ke kartářkám?

Esoterika jako socio-kulturní, psychologický a religionistický fenomén

bakalářský esej- standardní

Renáta Kašická

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vladimír Smékal, CSc.

Praha 2006

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala především svým rodičům za nedocenitelnou a obětavou pomoc při hlídání mojí dcerušky v průběhu závěrečné fáze studia, dále svému manželovi za podporu i za podporu ze strany manželovi rodiny i svým přátelům. Dále bych ráda touto cestou poděkovala těm, bez jejichž přispění by tato práce rovněž nemohla vzniknout- a sice všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a podělili se se mnou o své pocity, myšlenky a zážitky. V neposlední řadě bych ráda poděkovala panu prof. Smékalovi za morální podporu a odbornou pomoc, všem ostatním členům a zaměstnancům fakulty za ochotu a pomoc v průběhu a především v závěru studia a nakonec i slečně Bc.Tomáškové za poskytnutí její bakalářské práce, coby vodítka pro zpracování výzkumu.

Věnováno Kačence

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne __.__. 2006

.....

Renáta Kašická

Abstract

This work deals with the motivations of people, who have visited a fortune-teller more than once. The question is: Why do they go there? For determining their motivations I have used a method of qualitative research; concretely the method of a semi-structured interview. The core of this work contains their responses to five general topics: life, religiosity, „cards“, other esoteric practices and psychological profile.

During this interviews I have also tested the validity of some conclusions coming out of extended international empirical researche of religiosity of people such as Aufbruch 97 or ISSP 99, and have tried to find some other parallels.

The first chapter contains the theoretical background and basic information about the esoteric and occult themes, and makes reference to the existing results of the researche. The second chapter deals with the description of preparing and the course of the research itself. In the third chapter there are elaborated interviews with the respondents and the fourth chapter is a summary of the conclusions resulting from their responses.

OBSAH

1 Úvod	6
1.1 Cíl a koncepce práce	7
1.2 Teoretické pozadí problému.....	8
1.2.1 Vymezení problému, vysvětlení základních pojmů.....	9
1.2.2 Tarot.....	12
1.2.3 Predikce, synchronicita, kolektivní nevědomí a Barnumův efekt.....	15
1.3 Východiska výzkumu: některé výsledky plynoucí z empirických výzkumů.....	19
1.3.1 Aufbruch 97.....	20
1.3.2 ISSP 99/00.....	22
1.3.3 Quesnell 96/02.....	23
Příloha 1: Tabulky 1 a 2; úplný seznam Velké arkány a přehledová tabulka symbolů Malé arkány a jejich analogií v bridžových/žolíkových a mariášových kartách.....	26
Obrazová příloha: Ukázka některých typů vykládacích karet.....	28
2 Metodologie a výzkumný postup	31
2.1 Zaměření výzkumu z hlediska výběru výzkumné metody.....	31
2.2 Zaměření výzkumu z hlediska charakteristiky respondentů.....	31
2.3 Okruh pomocných otázek.....	33
2.4 Průběh rozhovoru.....	33
2.5 Způsob zpracování rozhovorů.....	35
2.6 Anonymita respondentů	36
2.7 Závěry.....	37
Příloha 2: Osnova pomocných otázek pro rozhovory s respondenty.....	38
Příloha 3: Hodnocení osobnosti- typologie podle C.G. Junga.....	40
3 Praktická část: Protokoly	42
3.1 Protokol č. 1: Nemožné neexistuje.....	42
3.2 Protokol č. 2: Jsem zpestření večírků.....	46
3.3 Protokol č. 3: Slyším svou intuici, ale neposlouchám ji.....	50
3.4 Protokol č. 4: Pokud nejde o život, nejde o nic.....	55
3.5 Respondent č.5.....	60
3.6 Protokol č. 6: Každý je svého štěstí strůjcem.....	61
3.7 Protokol č. 7: Věřím na „předeepsáno“.....	65

3.8	Protokol č. 8: Já chci show!.....	68
3.9	Protokol č. 9: V životě nic není jen tak náhodou.....	74
3.10	Protokol č. 10: Všechno přijímej, ze všeho se uč.....	78
3.11	Protokol č. 11: Stejně si to budu muset prožít, tak co.....	83
3.12	Protokol č. 12: Křišťál funguje víc.....	87
	Příloha A: Výpověď Srdcové dámy.....	91
	Příloha 4: Tabulky 3-6; přehled jednotlivých osobnostních charakteristik respondentů...94	
	Příloha 5: Typy osobností respondentů podle C.G.Junga- popis hodnocení.....	96
4	Závěry	102
4.1	Kdy a proč se chodí ke kartářce.....	102
4.2	Proč právě k té „oné“ a ne k jiné?.....	104
4.3	Jak se u kartářky člověk cítí, co u ní hledá, co od ní očekává.....	105
4.4	Dá se budoucnost vůbec předpovědět?	107
4.5	Bůh, vyšší moc a církve.....	110
4.6	Paralely z hlediska typů osobnosti.....	111
4.7	Jak se respondenti v průměru vidí.....	112
4.8	Sociální aspekty.....	113
4.9	Co jiného...?.....	114
4.10	Hypotézy- ověření.....	116
4.11	Shrnutí.....	117
5	Závěr	118
	Seznam literatury.....	120

1. Úvod

V poslední době jsme zvyklí často slýchat velká slova o postmodernismu, pluralismu, relativismu a sekularizaci společnosti. Ale co to znamená v praktickém životě? Především to, že je člověk vydán „napospas“ sám sobě. Není zde žádná vůdčí idea, kterou by mohl následovat, není zde žádná instituce, která by nezvratně řídila jeho život a udávala směr jeho krokům. Záleží pouze a jenom na něm, jak se s okolním světem vypořádá. A každý to dělá po svém. Alternativ existuje mnoho...

Jestliže Max Weber hovořil o odkouzlení světa, a jestliže docházelo v průběhu modernizace k jisté „racionalizaci světa“, pak nyní by se dalo konstatovat, že západní svět zažívá něco jako „opětovné zakouzlení“, započaté hnutím New age, pokračující přes novodobé pohanství a nejrůznější kultury¹ až po masově rozšířený fenomén, zvaný nejčastěji obecně jako **západní esoterismus**.

Čím je tato skutečnost způsobena? Vladimír Smékal se např. zmiňuje o tom, že nejenom věda, ale i (postmoderní) umění se stalo pro běžného člověka příliš nesrozumitelné. Rovněž upadl význam náboženství- hlad po spiritualitě však trvá.² A tento hlad je utišován nejrůznějšími způsoby. Avšak zdá se, že bohužel zcela v souladu s dobou je zcela nejpopulárnější takový způsob, který bych nazvala „instantní“. Příručky typu „udělej si sám“ (v našem případě typu „kartářem snadno a rychle“, „jak si předpovědět budoucnost“ apod.) pronikly velmi rychle i do oblastí esoterické a okultní, jež by se správně měly -již ze své podstaty- konzumu a zjednodušování zcela vyhnout. Inu - není tomu tak.

Předmětem této práce je pouhá výseč z jinak bohatého světa současné esoteriky. Výběr padl na velice rozšířenou divinačně-mantickou činnost: výklad karet- ať už „profesionální“ nebo prováděný „po domácku“.

Je třeba hned na začátku konstatovat, že v současnosti je tento fenomén nejvíce diskutován v rámci religionistiky a sociologie náboženství. Proto jsou např. údaje plynoucí z empirických výzkumů spojeny převážně s výzkumy religiozity. V rámci psychologického diskurzu lze tento problém nejlépe diskutovat za použití systému Carla Gustava Junga, přičemž se k dané problematice vztahují především tyto jeho koncepty: archetypy, osobní a kolektivní nevědomí, proces individuace a v neposlední řadě princip synchronicity. Nicméně tento fenomén se dá velmi dobře diskutovat jak na poli kulturologie, historie, tak i antropologie.

¹ V současnosti se velké oblibě těší např. Wicca

² V. Smékal, *O lidské povaze*, 1. vyd., Brno: Cesta, 2005, str. 12

1.1 Cíl a koncepce práce

Tato práce si klade za cíl obeznámit čtenáře s několika rovinami předkládaného problému. Nejprve to bude část teoretická, jejíž prostřednictvím se seznámíme s diskurzem, následovat bude část praktická, která se bezprostředně týká života a zkušeností „esoteriků“. Stěžejní část práce leží ve vlastních výpovědích respondentů, po nichž následují závěry a shrnutí výsledků.

Ve zbytku této první části si tedy nejprve vykreslíme jisté teoretické pozadí problému. Předestřeme tak stručně situaci, v jejímž rámci se tento problém pohybuje a diskutuje. V následující podkapitole popíšeme fakta, která plynou z dosavadních empirických šetření. Všechna tato fakta jsou „měřitelná“, tudíž udávají poměry a cosi konstatují. Chybí jim ovšem kvalita. Nezachycují odpověď na otázku všech otázek- PROČ. Proč tomu tak je? Jaká je motivace aktérů? Je jejich víra „slepá“? Skutečně se podle rad kartárek jejich klienti řídí? O některých kvalitách mohou vypovídat jisté korelační vztahy, které z těchto empirických šetření vyplývají. Ale nikde není uvedeno např. kdy a proč se aktéři k takovým praktikám uchylují, jak moc vážně je berou, či do jaké míry považují svůj život skutečně za předurčený.

Již při formulování problému, kterým se tato práce zabývá, bylo tedy jasné, že se práce bude zakládat především na **kvalitativním výzkumu**. Důvod pro takovou volbu je obsažen v samotném názvu- Proč chodí lidé ke kartářkám? Jak již bylo naznačeno, o existenci tohoto fenoménu již něco víme z empirických výzkumů. Můžeme tedy počítat s faktem, že „populace esoteriků“ nejen existuje, ale je ve společnosti poměrně silně zastoupena, trend je navíc spíše stoupající než stagnující nebo klesající. Nemusíme tak vést spor o tom, zda je tento fenomén hoděn dalších zkoumání.³ Cílem této práce tedy je osvětlit některé motivace aktérů, dodat předešlým výzkumům trochu „barvy“ a nastínit některé vztahy, v jejichž rámci se tento fenomén (v tomto případě konkrétně návštěva kartářky či samotné vykládání karet) dá rovněž uvažovat.

Práce si klade za cíl pokud možno co nejobsáhleji tento problém pojmut a zodpovědět co nejvíce možných otázek, které se tomuto tématu váží. Krom otázky po samotné motivaci tak byla respondentům kladena celá řada dalších otázek, jejíž pomocí se pokusíme přiblížit např. vztah „esoterika“ k duchovnu či k dalším esoterickým praktikám, stejně tak jako jistým způsobem představit jeho osobnost. Jaký má návštěva u kartářky na zainteresované osoby vliv? Jaké jsou jejich pocity před, při a po proceduře? Stačí jim navštívit

³ Svědčí o tom mj. i značný nárůst odborné literatury na toto téma, resp. prostoru, který se tomuto fenoménu v různých diskurzích věnuje.

kartáře jednou za x měsíců/let nebo si i sami vykládají? Mají nějakou svojí představu, na jakém principu výklad karet „funguje“? Jak se dívají na problematiku předurčenosti apod.

1.2 Teoretické pozadí problému

Zachytit veškeré esoterické disciplíny je takřka nemožné. Např. H. Stamm v knize *Pozor esoterika* do současných esoterických praktik a terapií zahrnuje přesně 100 položek. Z. Vojtíšek věnuje tomuto tématu 160 stran ze své *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, a jedná se tak o vůbec nejobsáhlejší část knihy. Nakonečného *Lexikon magie* se dočkal již čtvrtého rozšířeného vydání. Autor v úvodu ke 4. vydání podotýká k nutnosti dalšího přepracování mj. to, že v posledním desetiletí minulého století došlo u nás v důsledku radikální změny politicko-ekonomických poměrů k obrovskému rozšíření zejména přeložené okultně esoterické literatury, často nevalné kvality, stejně jako došlo ve světě k novému rozvoji okultního esoterismu všeho druhu. Objevily se nové koncepty a došlo i k prohloubení a rozšíření okultně esoterických poznatků.

Ve Slovníku gnose a západního esoterismu je zmíněn fakt, že „současný“ vzestup magie je reakcí na to, co nazýváme odkouzlením či vystřízlivěním světa. Slovo magie pod vlivem vzestupu materialismu a mechanistického náhledu na svět nyní představuje názor, že svět nemůže být zredukován na neosobní proces příčinné kauzality, jelikož je ve své podstatě držen pospolu záhadnými okultními silami a jistým „souladem“ (tzv. „okultní kauzalitou“). Jedná se o zcela nový význam slova magie, který dříve ani nemohl existovat. Jak je ovšem dále podotknuto, nejhlubší ironií v dějinách západního esoterismu je to, že jsou jeho reprezentanti povětšinou natolik ovlivněni všemi těmi světovými názory, na které jsou zaměřeni, že to, co prezentují jako „zakouzující alternativy“, se (ve skutečnosti) samo stává **produkty sekularizačního procesu.**

Ne nadarmo se nyní často hovoří o „supermarketu lidské duše“. Z. R. Nešpor hovoří (nejen- neboť se jedná o fenomén, který se vpravdě týká celého západního světa) o „české cestě“ v podobě privatizované religiozity/spirituality a zmiňuje i fakt, který je longitudinálně pozorovatelný pouhým okem, a sice, že od roku 1989 došlo k obrovskému rozšíření „duchovního trhu“ s produkty všeho druhu a to na všech možných prodejních místech. „Tajné“ nebo „duchovní“ dějiny prakticky čehokoliv se zařadily mezi nejprodávanější knižní tituly, do České lékařské komory byli začleněni zastánci homeopatie atd. „Duchovní hledání“

se stalo především úspěšnou podnikatelsko-obchodní strategií a samo osobní „hledání“ je důležitější než cíl jeho cesty.⁴

Za současný stav jsou samozřejmě svým způsobem (či snad především?) odpovědná i masová média, stejně jako je tomu v případě vytváření obrazu nových církví⁵. Věra Nosková např. uvádí, že za první republiky, která by snad mohla být automaticky považována za jakousi „zlatou éru československého esoterismu“, se sice psalo o nejrůznějších nadpřirozených senzacích, kartárky si podávaly inzeráty a jak autorka uvádí „míšení vědy s okultismem bylo ještě horší než dnes“, zdůrazňuje ale, že tato témata byla vyhrazena pouze a jenom specializovaným periodikům, která navíc často vycházela pouze lokálně a krátkodobě, a nikoliv „normálním“ novinám či časopisům (což dnes již neplatí). Dále si autorka všímá faktu, že jisté termíny vycházející z esoteriky či hnutí New Age (jako např. pozitivní/negativní energie či aura), jsou již natolik zažitě, že je už ani nikdo nezpochybňuje, a je s nimi operováno jako s fakty.⁶ Petr Vachtl v tomto duchu ještě poznamenává, že svou roli zde hraje především nižší „logická gramotnost“ obecnostva, zapříčiněná především vizuálním způsobem percepce. Uvádí k tomu příklad převzatý od Umberta Ecce, že slovy sice mohu říci, že „jednorozec neexistuje“, pokud ho ale ukáži na obrázku, jednorozec tam je... Mediální realita je tedy někdy psychologicky natolik silná, že některé její prvky už téměř začínají žít vlastním životem coby „simulakrum šité na míru“⁷.

Nadále se tedy budeme věnovat pouze těm oblastem, které mají přímou souvztažnost k našemu problému.

1.2.1 Vymezení problému, vysvětlení základních pojmů⁸

- esoterika
- hermetismus
- magie
- okultismus

⁴ Z.R. Nešpor, „Ústřední vývojové trendy současné české religiozity“. In NEŠPOR, ZDENĚK R. (ed.). *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita z pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. 1.vyd. Praha: SoU AV ČR, 2004, str.28-30

⁵ D.Lužný, Stát, média a (nová) náboženství“. In Nešpor, Zdeněk R. (ed.). *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita z pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. 1.vyd. Praha: SoU AV ČR, 2004 s. 91-105.

⁶ V.Nosková, „Paranormalita v médiích v minulosti a dnes“ In Heřt, Jiří a Pekárek, Luděk (ed.) *Věda kontra iracionalita 2; sborník přednášek Českého klubu skeptiků Sisyfos a AV ČR*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002, s. 169-171.

⁷ P. Vachtl, „Iracionalita a dezinformace v dnešních elektronických médiích“. In Heřt, Jiří a Pekárek, Luděk (ed.) *Věda kontra iracionalita 2; sborník přednášek Českého klubu skeptiků Sisyfos a AV ČR*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002, s.188-200.

⁸ Zpracováno převážně na základě *Lexikonu magie* M. Nakonečného a částečně *Encyklopedie náboženských směrů* Z. Vojtíška

Pro definici slova **esoterika** použijí citaci z Nakonečného *Lexikonu magie*, protože mi přijde nejpřiléhavější: Slovo „esoterní“, odvozené z řečtiny, znamená tajný, skrytý, přeneseně též „přístupný jen úzkému kruhu“. Významově tak toto slovo koresponduje se slovem okultní, je však dnes používáno v širším významu. Dnes velmi populární „esoterikou“ nebo „esoterismem“ se míní nejen tzv. okultismus, ale i mystika a dokonce i parapsychologie a další. Vymezení pojmu esoterismus není tedy snadné...

Esoterismus je dle Nakonečného vlastně protikladem empirismu. Znamená to mj. to, že vedle otázek a odpovědí, které prezentuje věda, existují ještě otázky a odpovědi, které věda pro své racionalisticky omezené metodologické hledisko nemůže vědecky formulovat. Esoterismus začíná tam, kde se klade otázka po transcendentním smyslu. Svůj esoterismus má ve své podstatě každá věda, má ho i každé náboženství (nejznámějším příkladem je kabala vycházející z judaismu) Předmětem esoterismu je transcendentno, jeho smyslem je duchovní transformace člověka. Jedním druhem esoterismu je i hermetismus.

H. Stamm říká, že esoterika je souhrnný pojem pro mystická a spirituální učení, nadmyslové představy o spáse, okultní disciplíny a rituály. Je to učení o věcech, které se skrývají za viditelným světem a které bylo dříve vyhrazeno jen nemnoha zasvěceným. Zdůrazňuje, že esoterici jsou na cestě „do nitra“, že je pro ně skutečným světem svět duchovní nebo nadmyslový. Dále ovšem podotýká, že se i umírnění esoterici musí mít na pozoru, aby z touhy po „nadmyslových zázracích“ nepropadli spekulativním idejím moderní esoteriky, jelikož některé její formy nabývají stále extrémnějších forem.

Esoterika se podle Stamma stala masovým jevem a náhražkou náboženství. Masový fenomén esoteriky dnes slouží především k tomu, aby lidé nasýtili potřebu a touhu po nadmyslnu a potlačili tak úzkost. Esoterika fascinuje, víra v nadlidské možnosti a zázraky jen kvete. Ale moderní esoterika také váže duchovní rituály stále více na materiální cíle „hmotné matérie“. Ve středu pozornosti je tak dnes esoterik především coby zákazník...Obchod s nadmyslnem se stal obrovským komerčním trhem. (str. 8-11;21)

Hermetismus je termín odvozený ze slova značícího nepřístupnost, uzavřenost, resp. od jména Hermes, kterého Řekové užívali k označení egyptského boha Thovta, jenž byl pokládán za autora knih o tajném učení. Toto slovo se pojí k legendárnímu Hermovi Trismegistovi, autorovi *Smaragdové desky*⁹. Principem tohoto učení, které bylo určeno jen pro „nejzasvěcenější“, je známý zákon „jak nahoře, tak dole“, symbolizující vztah makrokosmu a mikrokosmu. Nalézáme zde všeuplatňující se princip trojnosti, což platí i pro

⁹ Překlad a úvod do studia hermetismu v *Hermetismus: tajné nauky starého Egypta*, 1, vyd., Praha: Eminent, 2002.

tři „základní“ hermetické „vědy“- astrologii, alchymii a magii. Svět je považován za živoucí bytost a hermetismus v něm poznává tajemné, skryté ale smysluplné souvislosti, nepoznatelné běžným konvenčním způsobem uvažování. Nositeli této tradice pak jsou hermetické řády (pro nás nejvýznamnější je řád Zlatého úsvitu- The Golden Dawn, který vznikl v Anglii a v jehož řadách působil jak A.E. White tak i A. Crowley). Hermetické souvislosti jsou povětšinou nesdělitelné, proto se v hermetismu zachází především se složitou soustavou symbolů, což ho pro nezasvěcené činí nepřístupným..

Magie pochází pravděpodobně z perského slova znamenající „moc“ nebo „velikost“ a je ať už ve smyslu praktik nebo životní filosofie od esoterismu prakticky neoddělitelná. V mnoha dosud podaných vymezeních je třeba rozlišovat hermetický či okultní význam od významu „vědeckého“, např. kulturně-antropologického, vymezení jsou však už z povahy věci nejednotná.

Gnostik Simon Magus nazýval magii „nejvyšší mocí“, Platón a Lucius Apuleius „božskou vědou“. Francis Bacon pak magii definuje coby experimentální či empirickou metafyziku a francouzský okultista Papus (vlastním jménem Dr. Gérard Encausse) označuje magii za aplikaci okultního poznání v praxi.

Původním cílem magie bylo ovládnutí přírodních sil, o nichž člověk věřil, že jsou nadpřirozené a domníval se, že určují běh života. Magický význam byl přikládán jak slovům, tak činům. Vývojem lidské kultury však byla takto pojatá magie postupně nahrazována technikou a vědami. Současně se stále více a více kultivovaný člověk odcizoval původní jednotě s přírodou a ztrácel své přirozené magické schopnosti. Proto v určité etapě vývoje lidské kultury vznikla magie jako pokus uchovat tyto původní vztahy člověka a ještě později se stala už jen vzpomínkou.

Podle toho, k jakému cíli je magická operace zaměřena rozlišuje se na magii bílou, jde-li o cíl eticky „nezávadný“ a magii černou, jde-li o cíl eticky „závadný“. Hranice mezi oběma těmito druhy jsou však nejasné. Ve všech kulturách existují nějaké formy velmi primitivní (lidové, „nižší“) magie, jež je vhodnější nazývat spíše **čarodějnictvím** nebo kouzelnictvím. K této deklasifikaci lidové magie došlo především vlivem monoteistických náboženství, které člověku radikálně zapovídají nadpřirozené síly ovládat. Čarodějnictví je vlastně lidsky deformovanou, profanovanou magií, převážně černou. „Vyšší“ magie pak reprezentuje nejvyšší hermetickou vědu a současně empirické potvrzení hermetického pojetí světa a člověka.

Okultismus je často se tento termín kryje s termínem **hermetismus**, významově to však je pojem širší. Hermetismus tvoří v podstatě historické jádro okultismu. Termín pochází

z latinského skrytý, tajný. Okultní vědy studují oblast nadpřirozených, tj. vědou dosud nevysvětlitelných (povětšinou přírodních) jevů a sil, jejich jádrem byla opět magie. Z nich se pak vyvíjely působením místních tradic další např. kabala a další vznikaly historicky např. spiritismus. Každá kultura měla v tomto smyslu svůj specifický okultismus. Okultismus vznikal a vyvíjel se především jako integrace esoterních tradic starého Egypta s tradicemi esoterismu orientálního a dále jako objevování nových dimenzí okultna. Okultismus sám je vyjadřován především v symbolech a ideograficky a stojí a padá na myšlence přijetí teze o existenci neviditelného světa, v němž je vše propojeno.

1.2.2 Tarot

Budeme-li nyní hovořit především o vykládání karet, pak by bylo záhodno si je trochu představit. Pro výklad se **převážně** užívá karet **tarotových** nebo **mariášových**, resp. bridžových/žolíkových.¹⁰ Tarot má ale zcela výsadní a jaksí automaticky respektované postavení nejen díky tomu, že se i tyto další karty z něj vyvinuly.¹¹

Pro hlubší obeznámení se (nejenom) s Tarotem, jeho významem a použitím doporučuji *Lexikon magie* od Milana Nakonečného (str. 286-295) a *Tajemství karet: encyklopedie Tarotu: historie, původ, souvztáhnosti, vykládání* od Bohumila Vurma. Nyní alespoň krátké představení podle obou výše zmíněných knih:

Co se týká původu Tarotu, pak jsou tyto dvě největší autority oboru zajedno, že žádný zdroj není natolik prokazatelný, aby se dal označit za ten pravý zdroj původu. Nejčastěji se spekuluje o Egyptu, o Indii a Arábii. V Evropě je první dochovanou tarotovou sadou z poloviny 15. stol. Visconti-Sforza, nesoucí název milánské vládní rodiny, která si ji objednala. Tato kompletní sada byla ručně malována a žádný z trumfů ani z šestnácti dvorních karet nenese číslo ani jméno. Dalšími dochovanými jsou sady Tarot de Marseille, který je považován za „nejklasičtější“. Název TAROT vznikl s největší pravděpodobností francouzským přepisem italského původního názvu TAROCCHI (nebo v jednotném čísle TAROCCHO). Členové pařížského cechu výrobců karet totiž sami sebe ve stanovách z roku 1594 nazývají TAROTIERS. V češtině se Tarot často zaměňuje s karetní hrou TAROKY, jež

¹⁰ Vykládacích karet existuje bezpočet. Jmenujme alespoň karty Mille Lenormand, dále třeba karty s „andělskou moudrostí“, svou sadu „vykládacích karet“ mají např. i Hovory s Bohem, k dostání jsou dokonce karty s obrázky run a mnoho dalších variant.

¹¹ Díky tomuto „původu“ je i zdůvodněno, proč se dá např. z mariášových či žolíkových karet rovněž věštit. Nicméně významy karet Malé arkány a karet mariášových se při výkladu liší. Použijeme-li jako příklad ekvivalenty jedné karty (mečová a zelená desítka), jíž jsem zahrнула do obrazové přílohy, pak mečová desítka z Malé arkány platí za jednu z „nejhorších“ karet celé série a zobrazuje razantní konec nebo těžké životní zkušenosti, zatímco zelená desítka je vysloveně radostná karta, symbolizující např. manželství a při výkladu dává všem situacím „dobrý obrat“.

je ovšem početně menší a z Tarotu byla nejspíše odvozena. Avšak o pravém významu slova TAROT se vedou diskuze a přesmyček či výkladů jeho skutečného významu existuje velké množství.¹²

Tarot je sada 78 karet, skládající se z tzv. **Velké a Malé arkány** (neboli „tajemství“) . Malých arkán je 56, Velkých 22. Velká arkána má při výkladu Tarotu klíčové postavení, její jednotlivé karty symbolizují základní archetypy lidstva. Rozhodně se nepochybuje o tom, že mají esoterní význam a je v nich uchováno hermetické učení, vedoucí pozvolnou cestou k „zasvěcení“. Velká arkána ukazuje fáze proměny a vývoje člověka na jeho cestě životem. Celou cestu otevírá karta s hodnotou 0 jménem „Blázen“ a završuje jí karta s číselnou hodnotou XXI „Svět“.¹³ (Jednotlivá vzájemná postavení karet v rámci Velké arkány se však mohou v různých školách lišit).

Tato cesta se dá popsat např. následující Vurmovou interpretací:

Člověk je zrozen do hmotného světa jako nevědomý (0), aby objevoval jeho skrytá tajemství a smysl života (II). Na počátku jsou mu průvodci matka (III) a otec (IV), později různí učitelé (V). Nejcennějším darem je mu svobodná vůle, která mu umožňuje rozhodování (VI), jeho mladé a hrdé Ego mu dodává odvahu nutnou k překonávání překážek (VII). Jeho činy však podléhají odplatě (VIII), a tak musí být pevný a moudrý, často osamocený ve svém hledání (IX) a nenechat se zviklat kolísavostí osudu (X). Jeho vnitřní síla (XI) mu umožní nejen jednat s okolním světem, ale i hluboké vnitřní poznání (XII) jistot, které nepodléhají žádné změně (XIII). Umírněnost jeho konání a myšlení (XIV) mu umožní překonat veškerá pokušení a extrémy hmotného života (XV), a bude schopen rozeznávat i v neštěstí (XVI) smysl svého osudu a pomocnou ruku anděla strážného (XVII), který ho chrání před temnotami (XVIII) a vede ho směrem ke světlu (XIX). Jeho životní cesta vrcholí přeměnou (XX), kterou dosáhne harmonizací svého nitra s okolním světem (XXI). Stává se tak osvíceným a jeho vědomí je totožné s vědomím světa (vyšší aspekt karty 0 Blázen), Jestliže tohoto osvícení nedosáhl, je mu dána další příležitost v příštím životě a celá cesta se opakuje.¹⁴

Zakladatel hermetického řádu Zlatého úsvitu, MacGregor Mathers, popsal Velkou arkánu z tohoto hlediska: Lidská vůle (I), osvícená Vědou (II) a projevená Akcí (III) by měla najít své Uskutečnění (IV) v činech Milosrdenství a Dobročinnosti (V). Dobrý charakter (VI)

¹² Nejčastější je využití klasického grafického rozvržení čtyř hlavních písmen T,A,R,O na zadních stranách karet., jež dohromady např. dávají slovo ROTA neboli kolo, a symbolizují tak i (podle některých) středovou kartu Kolo osudu.

¹³ Úplný seznam karet Velké arkány je uveden spolu se zmínkami o jejich divinačním významu v samostatné příloze.na konci kapitoly.

¹⁴ Není mi známo, proč autor vynechal kartu Mág, osobně bych kartu č. I přiřadila v textu ke slovu objevování.

přinese Vítězství (VII) prostřednictvím Rovnováhy (VIII) a Obezřetnosti (IX) navzdory kolísavosti Osudu (X). Síla Ducha (XI), posvěcená Obětí (XII) svého Já zvítězí nad Neštěstím (XIII), a tak moudrá Kombinace (XIV) umožní odvrácení Zlého Osudu (XV). V každém Neštěstí (XVI) je vždy hvězda Naděje (XVII), prosvítající soumrakem Podvodu (XVIII) k dokonalému Šťěstí (XIX) v Konečném Výsledku (XX). Na druhé straně Pošetilost (0) přinese Odplatu (XXI).¹⁵

Právě Řád Zlatého úsvitu, založený v Anglii na přelomu 19. a 20. stol. se především díky několika svým členům (Waite, Crowley) „postaral“ o největší rozkvět Tarotu. Ovšem novodobá sláva Tarotu, už v jeho okultní podobě, začíná ve Francii již na konci 18.století postavou Courta de Gebelina. Z tohoto období pocházejí veškeré současné teorie týkající se Tarotu a jeho výkladu, včetně naroubování Tarotu na Kabalu (od Elifase Levi Zaheda) apod. Ještě je možná záhodno poznamenat, že „oficiální“ rozdělení Tarotu na Velkou a Malou arkánu provedl Ely Star až roku 1888.

Nakonečný hovoří o tom, že studium Tarotu je nejlepším úvodem do symboliky a kryptografie hermetických věd, a dále říká, že je-li Tarot dokonalou syntézou esoterismu, jakousi spirituální alchymií, pak je jeho hlavním posláním, aby byl studován a meditován. Vurm poukazuje na to, že výklad osudu a divinace je jen jednou z mnoha možných funkcí Tarotu, záleží ovšem na tazateli, zda k němu přistupuje s upřímnou touhou vědět, či zda jde o pouhý rozmar nebo dokonce jen o prostředek k získání peněz. Vurm podotýká, že na Tarot se můžeme dívat i jako na umění klást otázky, neboť odpovědi jsou přítomné na dosah ruky.

Ve všech případech se zdůrazňuje, že by se (nejen) k výkladu Tarotu mělo přistupovat nanejvýš zodpovědně, a dotazovat by se jich měl člověk pouze ve stavu naléhavosti či vážnosti situace/problému a nikoliv jen tak pro zábavu. Vykládání samo by mělo být určitým rituálem a mít svá určitá pravidla (např. že by se karet neměl dotýkat nikdo jiný kromě vlastníka, případně osoby, jíž se vykládá, karty by měly mít své „speciální“ místo, případně být zabalené nejlépe do černé či bílé látky atd.). Způsobů samotného výkladu je mnoho. Nejčastěji se uvádí tzv. Řada, kdy si tazatel zvolí lichý počet karet – 1,3,5, nebo 7, nebo se tažené karty uspořádají do určité figury (např. tzv. Keltský kříž, Hvězda apod.), přičemž každá jednotlivá poloha karty má svůj specifický význam. Záleží už na dotyčném, zda bude při výkladu pracovat s celou sadou, či si zvolí pouze Velkou arkánu. Zamíchání karet patří k samozřejmosti, stejně jako doporučení manipulovat s kartami levou rukou.

¹⁵ B.Vurm, *Encyklopedie tarotu*, 1. vyd., Praha:B.Vurm, 1995, s. 91

V současné době je jen v anglickém jazyce (na základě objednávkového katalogu, který je k dispozici v knihkupectvích) k dostání na 174 různých typů vykládacích (převážně však tarotových nebo Tarotem inspirovaných) karet. Nejpopulárnější zpracování je tzv. **Rider-Waite Tarot**, dnes již „klasické“ zpracování, který nese jméno po autorovi a nakladateli první edice. Ilustrován byl Pamelou Colman Smithovou a jako první nahradil symboliku Malé arkány, do té doby představovanou pouze čísly, obrazovými motivy. Další typy jsou např. **Crowleyho Thoth Tarot**, jež ilustrovala Frieda Harrisová, tradiční marseillský nebo švýcarský Tarot, Morgan-Greer Tarot, nebo nejrůznější mutace jako je např. Osho-Zen Tarot. Vychází dokonce i „taroty“ pro děti, na nichž jsou vyobrazeni medvídci, nejrůznější pohádkové nebo fantaskní postavičky, či taroty s dnes módní tematikou Pána Prstenů.

Mariášové karty sestávají z 32 listů ve čtyřech barvách, číselné hodnoty začínají sedmou a končí esem. Z osobních karet (vzhledem) k Malé arkáně chybí královna či dáma. Významově je při výkladu zastupuje filek neboli svršek. U karet žolíkových se jedná o sadu 52 karet, a z karet osobních zde zase chybí spodek neboli páže. Jeho význam není suplován. V této hře se v podobě divoké karty „žolíka“ (jokera) dochovala jako jediná stopa po Tarotu, z nichž se oba typy hracích karet vyvinuly. Joker se však pro výklad neuvžívá. Pro výklad hracích karet se užívá termínu *kartomantie*.

1.2.3 Predikce, synchronicita, kolektivní nevědomí a Barnumův efekt

Není dle mého soudu od věci připomenout si v souvislosti s věštěním dvě dnes již notoricky známá hesla, jež visela nad vstupem do Apollónova chrámu ve věštitelně v Delfách: „Poznej sebe sama“ a „Všeho s mírou“...

Podle Nakonečného je věštba (predikce) výrokem o tom, co nastane, který nemůže být vyvozen z vědeckého poznání; jedná se o okultní fenomén. Věštbu je nutno odlišovat od proroctví či jasnozření. **Divinace** je věštba na základě „božských znamení“ zatímco **mantika** je věštba za pomoci „umělých prostředků“ – tedy např. za pomoci křišťálové koule (tzv. scrying) apod. V novodobém okultismu se však již mezi nimi nerozlišuje. Za „klasické“ disciplíny je tak považovaná např. astrologie, kartomantie (věštění za pomoci karet), chiromantie (čtení z ruky) či geomantie (věštění za pomoci obrazců náhodně vytvořených struktur). Pokud se má budoucnost odhadnout na vědeckém poli, pak se hovoří o pravděpodobnosti- tj. „možná budoucnosti“. Tajemstvím pravděpodobnosti je opakování; věda nedokáže podat plně platné vysvětlení události, ke které dojde pouze jednou. Ovšem jedinečnost- zásah nebo hod mimo- je pravou podstatou věštby.

V souvislosti s předpovídáním budoucnosti se často můžeme setkat s výrazem **synchronicita**, jež zavedl C. G. Jung. Jedná se o **smysluplnou koincidenci** či o jistý **princip akauzální souvislosti**, jehož vnímání je „vlastnější“ spíše Východu než Západu.

M. L. von Franz, jedna z Jungových žákyň, se ve své knize *Věštění a synchronicita* velmi podrobně věnuje tomu, kterak je možno věštění teoreticky vysvětlit (ona sama se v této knize nejvíce věnuje geomantii a I-ťingu a svou pozornost ponejvíce soustřeďuje na vztah matematiky, čísel a iracionálna). K synchronicitě pak uvádí např. toto: „Když se zeptáme, co všechno se (asi) může najednou stát, ptáme se jak na vnější, tak na vnitřní fakta, což je základem synchronistického způsobu myšlení: pozorujeme obě oblasti skutečnosti, fyzikální i psychologickou, přičemž si všimneme, že ve chvíli, kdy má člověk ty či ony myšlenky nebo sny – což jsou psychologické události – dojde k těm či oněm fyzikálním dějům.

Částečně jsme si toho vědomi i my. Používáme rčení „Neštěstí nikdy nechodí samo...“... Říká se také: „Do třetice všeho dobrého!“ a známe i jinou pověru: když se přihodí dvě nehody, lidé řeknou, ať se něco stane ještě do třetice a budeme to mít za sebou, protože cítí, že přijde ještě něco třetího, než neblahá série skončí. Tendence k řetězové reakci existuje.

Lidé na Západě pomalu zjišťují, že skutečně existuje tendence, aby se věci děly současně; události mají výraznou tendenci se shlukovat. Pokud jsme schopni to pochopit, souvisí to s archetypy; pokud se totiž v kolektivním nevědomí konsteluje určitý archetyp, pak se určité události mají sklon udát současně.

Wolfgang Pauli¹⁶ se domníval, že by tak mohl být vysvětlen fenomén prekognice – měl na mysli, že naše psýché nevědomě ví, jaký archetyp se právě konsteloval, a proto dovedeme předpovídat budoucí události. Jinými slovy, fenomén psychické prekognice je založen na časové struktuře archetypu.“ (str. 15, 94, 95 a 105)

Hodně se prý diskutovalo, zda by se dal objevit zákon, jež by synchronistickým událostem dával určitou pravidelnost. Synchronistické události se však skutečně dějí prostě „jen tak“. Přesto o tomto „jen tak“ Jung hovoří jako o **akauzálním řádu**. (str. 133-134)

Dále autorka zdůrazňuje, že **nevědomí je absolutně vědoucí**. Při setkání s médii často dochází k tomu, že ve chvíli, kdy do místnosti vstoupí člověk, který s ním chce něco konzultovat, médium už „ví“ všechno; prostě to ví, ale neví, co ví, a celé to následné „představení“ např. se zářezy a liniemi na ruce slouží k tomu, aby jeho vnitřní vědění vystoupilo na povrch. Své nevědomé znalosti může promítnout do oněch linií a informovat své klienty; linie jsou tedy vlastně **katalyzátorem**, který mu přivede do vědomí to, co již

¹⁶ Fyzik W. Pauli spolupracoval s Jungem na teorii synchronicity.

nevědomě ví. O existenci tohoto absolutního vědomí nevědomí víme ze snů. Téměř všichni lidé mívají často prognostické a telepatické sny. Nevědomí je vědoucí; zná minulost a budoucnost, má znalosti o jiných lidech. Médium je člověk, který k němu má bližší vztah než ostatní lidé: lze říct, že má nadání, které mu umožňuje spojení s absolutním věděním nevědomí; obvykle má poměrně **nízký práh vědomí**, a tím se dá i vysvětlit častá abnormalita těchto jedinců. K vyvečení těchto informací často slouží nějaký chaotický vzorec. Vědomé myšlení se tak zastře. Jsme zmateni a tento okamžik zmatenosti vyvolá z nevědomí **intuici**. Stejně si počíná i věštec z ruky. (str. 54-55)

Nicméně ani toto absolutní vědění hlubších vrstev naší psyché, stejně jako věšebné techniky, nedovede synchronistické události skutečně předvídat; dovede jen načrtnout povahu toho, co se může stát. Přesto, jak říkají Číňané, když víme, jak je obsažen v semenu strom, dokážeme předpovědět, jak se onen strom vyvine. Známe-li jádro situace, umíme předpovídat budoucí důsledky. Skutečnou událost však předpovědět nelze. (str. 123, 134-136)

K tomu, jakým způsobem jednotlivá předpověď „odpovídá“ či „neodpovídá“ poznamenává autorka toto: „Když jsem četla výsledky, vždycky jsem mohla říci: „Ano, je to pravda, diagnóza je správná.“ Kdybyste si je však přečetli důkladněji, viděli byste, že se od sebe velice liší, a kdybyste si je přečetli ještě důkladněji, viděli byste, že to, čeho si ten člověk všiml u mne, je typické pro něho, a pro jiného člověka je zase typické, že si všiml něčeho jiného. Informace tedy filtruje osobnost média, vykladače, astrologa, věšce z ruky atd.; dostávají se do oblasti psychické konstelace jiné osoby, která je podobná jejich osobnosti. Všichni mají pravdu, ale jen částečně. **Jsme schopni reagovat jen na ty odstíny jiné osobnosti, které do určité míry vlastníme sami.** Proto existují lidé, které nedokážeme analyzovat. Chybí nám, jak už jsem jednou řekla, jejich frekvence. Můžeme analyzovat jen lidi obdobné vlnové délky. Dokážeme s nimi více či méně navázat kontakt, ale těm ostatním můžeme porozumět jen do určité míry. Každý věštec využije něčeho z jedné frekvence mé osobnosti, ale nikdy jsem se nesetkala s horoskopem nebo výkladem z ruky, o kterém bych mohla říci: „Tohle mě plně vystihuje.“

Pokud předpověď nevyjde, je obvykle patrné, že věštec má osobní neurotický problém, který promítá do materiálu. Řekněme, že můj věštec z ruky má velké problémy se svou dívkou – pak by mohl hádat, že i já mám milostný problém a neměl by přitom pravdu. Selhání se tedy obecně chápe jako projekce věštcova osobního problému, který zastínil problém někoho jiného.“ (str. 57-60)¹⁷

¹⁷ V této souvislosti mi nelze jinak než upozornit na výpověď respondentek 4, 8 a 10.

Problém, proč není věštění bráno na milost, ale přesto „přežívá“, vysvětluje autorka takto: Předpovídání pokládáme za pouhou primitivní praktiku nebo rituál a nemáme sklon ho **integrovat** do svého **vědomého pohledu na skutečnost**. Přestože to náš vědomý světový názor zavrhuje, primitivní člověk v našem nitru však předpovídá budoucnost neustále. Dělá to jakoby levou rukou, aby to pak před tváří svého racionalistického bratra popřel, jakkoli se mu velice uleví vždy, když zjistí, že ten druhý to dělá také. Lidé to často dělají v soukromí, když vykládají Tarot nebo vykonávají drobné rituály: „Jestli bude dneska svítit sluníčko, udělám to a to.“ Nějakou tu malou pověru mají dokonce i vědci, když říkají, že když vstávali, svítilo jim do pokoje slunce, takže to či ono dobře dopadne. (str. 17-18)

Autorka ještě upozorňuje na fakt lineárního vnímání času, který ovšem ve skutečnosti lineární vůbec být nemusí. Jeho linearita, kterou vnímáme jako sled událostí, se váže pouze k našemu vědomí, nezřídka se ovšem stává, že se realita jakoby „prolne“ se světem kauzálního řádu, a člověk uvidí řešení „v jediném okamžiku“- což často platí i pro zásadní vědecké objevy. (str. 136)

V závěrečné části se na problém predikcí podíváme z ryze praktického hlediska. D. L. Dutton popisuje ve své stati *Technika čtení osudu*¹⁸ tzv. **Barnumův efekt**. Jedná se o experimentálně prokázaný fakt, že člověk má tendenci hodnotit **smyšlený popis osobnosti, jakoby přesně odpovídal vlastní osobě daného člověka**. (Dá se hovořit i o jisté **univerzální validitě** tvrzení, která byla v těchto experimentech použita.¹⁹) Ovšem to, aby člověk tzv. barnumské popisy přijal kladně, ovlivňují ještě dva aspekty: lidé je přijímají výrazně ochotněji jsou-li přesvědčeni, že byl popis sestaven **výhradně pro ně**, a až ve druhé řadě je to sdělení samo. Iluze výjimečnosti/ **jedinečnosti** je klíčová, dále však vstupuje do hry vztah k autoritě (tvůrci hodnocení), jenž dané prohlášení předkládá- kladné přijetí závisí na míře **důvěryhodnosti** této osoby.

Co se samotného obsahu týče, pak je přirozené, že lidé rádi přijímají **pochvalu**. Pokud by však hodnocení bylo pouze kladné (tj. příliš lichotivé), nebylo by důvěryhodné. Negativní sdělení vyvolávají dojem nestrannosti, nejsou však skutečně „negativní“. Mají za úkol spíše prohloubit jistou osobní „nejistotu“. I v tomto případě se ihned uplatňuje **selektivnost pozornosti**. Pokusná osoba si po přečtení zapamatuje pouze ty výroky, jež odpovídají jejímu **očekávání**, zatímco těm, které se jeví jako „málo výstižné“ věnuje jen okrajovou pozornost.

¹⁸ D. L. Dutton, „Technika čtení osudu“. In *Okultismus a věda: překlad souboru článků z časopisu Expedientka*, . 1. vyd. Praha: Stanislav Libovický, 1994, s. 139-156.

¹⁹ Jako příklad lze uvést např. tyto dvě věty: „Ačkoli máte některé osobní slabosti, jste zpravidla schopni se s nimi vyrovnat.“; „Čas od času vážně pochybujete, zda jste učinil správné rozhodnutí nebo se správně zachoval.“ (str. 140)

Barnumský popis je sestaven tak, že najít „vyslovenou chybu“ je velmi obtížné, ba skoro nemožné.²⁰

A nyní přejdeme k praktickému využití Barnumova efektu při samotném procesu věštby. Autor v této pasáži cituje Williama Larsena seniora, kouzelníka, jenž pomocí mantických efektů navazoval u diváků dojem, že „čte jejich životní dráhu“. Larsen ve třicátých letech v „profesních“ spisech píše, že „*se jedná o univerzální postup, jenž lze uplatnit u jakékoliv osoby*“. V prvním momentě je důležité, aby člověk pojal důvěru v popis minulosti, jelikož pak je nakloněn uvěřit v pravdivost samotné „věštby“. Při svých vystoupeních v nočních podnicích samozřejmě Larsen spolupracoval s asistenty a na základě smluveného kódu byl schopen předpovídat budoucnost coby médium se zavázanýma očima. (Např. u mladých žen byla zdůrazňována láska a cestování, u mladých mužů úspěšná kariéra apod.) Chybovat nelze příliš často, neboť : „*průměrná osoba přijme vše, co jí řeknete, a sama bude hledat souvislost vašich slov se svým životem. Vyjádřeno jinými slovy: obstará přiléhavost vašeho výkladu za vás. Lidé vám-jasnovidci- věřit chtějí.*“ Samozřejmě však, že vztah mezi věstcem a klientem je poněkud složitější.

Klient již k věstci přistupuje s určitým očekáváním, dodá počátečnímu Barnumskému výkladu význam, a slovně na něj odpoví, což bude ovšem doprovázet nepatrná změna ve výrazu tváře (nebo v držení těla apod.), a to další výklad ovlivní. Věstec se v průběhu procedury snaží „odpozorovat“ své „zásahy do černého“. Ty se snaží využít a zároveň se samozřejmě snaží zahladit stopy po chybách, jichž se až dosud dopustil; případně se jim snaží dát nový význam. Vykladač tedy vlastně pouze naznačuje a skutečná „práce“ leží na bedrech klienta.

Pro úspěšné čtení osudu platí rovněž tato Hymanova pravidla: vždy působit dojmem, že **víte víc**, než sdělujete. Je třeba být skromný v hodnocení svých schopností, nicméně je potřeba, aby z vás vyzařovala neotřesitelná **sebedůvěra**. V neposlední řadě je třeba **umět pozorně naslouchat**. Zlaté pravidlo na závěr: říkat klientům to, co **chtějí slyšet**.

Autor ještě zmiňuje, že právě rozšířená a úspěšná praxe vykladačů osudu ve společnosti nejvíce vytváří základnu důvěry v paranormální jevy.

1.3 Východiska výzkumu: některé výsledky plynoucí z empirických výzkumů.

Při formulování pomocných otázek výzkumu a při sestavení souboru respondentů jsem vycházela z výsledků plynoucích z dosavadních srovnávacích výzkumů religiozity, a sice

²⁰ Toto je s úspěchem praktikováno např. v astrologii při obecných popisech jednotlivých slunečních znamení.

z mnou osobně vypracovaných korelačních vztahů (které mají vztah k danému tématu), kdy jsem pracovala s daty pocházejících z výzkumu Aufbruch 97, pak z výsledků ISSP 99, které publikovala ve své studii *Náboženství a nadpřirozeno ve společnosti. Mezinárodní srovnání na základě empirického výzkumu ISSP* v roce 2000 D. Hamplová, a dále pak ze sociologické empirického studie *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme* o názorech mladých lidí v ČR z roku 1996, kterou provedl a publikoval M. D. Quesnell, a která u nás vyšla v roce 2002.

Přestože z nich vyplývá dostatek zajímavých výsledků, budu zde parafrázovat pouze ty, které mají vazbu k našemu tématu.

1.3.1 AUFBRUCH 97

V rámci sociologického semináře jsem se již dříve věnovala zpracování některých otázek z výzkumu Aufbruch 97, a sice jsem se pokusila s ohledem na tuto (tehdy budoucí) práci vypátrat nějaké zajímavé korelační vztahy mezi některými hodnotami. V této části bych určité výstupy rovněž ráda prezentovala.

Jednalo se tehdy o otázky :

1) z baterie „Řekněte, na co z následujícího věříte a na co ne:“²¹ a sice číslo **194**- *věštění budoucnosti* a **195**- *uzdravování přiložením, dotykem ruky* (možnosti odpovědí: 1- věřím na to, 2- nevěřím na to, 9- nevím),

2) z baterie „Jak často jste již cítil/a, že jste měl/a živoucí a osobní kontakt:“ **202**- *s někým, kdo zemřel*, **203**- *k nějaké silné duchovní moci, kterou pociťujete* (možnosti odpovědí: 0- bez odpovědi, 1- nikdy v životě, 2- jednou nebo dvakrát, 3- častěji, 4- často), a konečně

3) „Jaký je váš názor na následující výroky?“ **231**- *Doufám, že po smrti existuje další život* (možnosti odpovědí: pěti stupňová škála- 1- s výrokem nesouhlasím- 5- naprosto souhlasím). U těchto pěti otázek jsem nejprve provedla standardní první třídění.

Následně jsem je pomocí druhého třídění dávala do (možných) korelačních vztahů s položkami č.

241- *pohlaví respondenta*, **245**- *místo/kraj ve kterém výzkum probíhal*²¹, **184**- „*Jaký z následujících výroků popisuje nejlépe váš vlastní názor/mínění?*“ 1- nevěřím v Boha, 2- nevím jestli Bůh existuje a nemůžeme o tom získat jistotu, 3- nevěřím v zosobněného Boha, ale v nějakou vyšší moc, 4- někdy věřím, někdy ne, 5- mám pochybnosti, ale věřím, 6- vím, že

²¹ Jistá korelace se mohla vzhledem k historickým faktům prokázat, avšak ve většině případů se absolutně nepotvrdila, proto jsem se této položce dále nevěnovala a ani při současném výzkumu jsem tomuto údaji už nevěnovala pozornost.

existuje, **36-** „*Jak byste popsal svůj současný zdravotní stav?*“ (Zde mne zajímala především souvislost s položkou 195, u dalších jsem jí nevěnovala pozornost, a v konečném důsledku se korelační vztah, navzdory mému očekávání, nepotvrdil.), **148-** „*Když jste byl/a dítě, (11-12 a míň), hovořila vaše rodina o náboženství a víře často nebo příležitostně nebo nikdy?*“, **190-** *víra v Boha*, **183-** „*Jaké je vaše nejvyšší ukončené vzdělání?*“, a konečně **21-** „*Když se obecně zamyslíte nad svým dosavadním životem, řekl/a byste že jste:*“ 5-velmi šťastný, 4-šťastný, 3-nevím, 2-ne právě šťastný, 1- vůbec ne šťastný.

Tak tedy: **194- Věštění budoucnosti:** Z celkem **1053 odpovědí** odpovědělo takřka 22% respondentů, že ve věštění budoucnosti věří, 22% neví a 56% nevěří.

Z těch, kdo odpověděli kladně, je plných 64,5% ženského pohlaví, ovšem ze všech dotázaných žen je to už jen 25,9%. Naopak 52,3% žen v předpovídání budoucnosti nevěří. (U mužů je to 60,6% ne a 17,2% ano..) Dá se tedy říci, že ženy mají o něco málo větší tendenci věřit v predikci věcí budoucích, není to ovšem zcela jednoznačná záležitost, jak by se mohlo na první pohled leckomu zdát.

U srovnání s otázkou **184** se nejvýrazněji projevila korelace mezi odpověďmi nevěřím ve věštění a nevěřím v Boha, další **výrazná korelace pak v případě věřím ve věštění a zároveň věřím ve vyšší moc** (29,4%). Tato korelace tedy už a priori potvrdila mou osobní teorii o „víře esoteriků“ a jen „pró forma“ jsem si tento korelační vztah chtěla ještě ověřit v praxi²².

U položky číslo **148**, která se týká hovorů o víře v dětství se objevila další zajímavá korelace, a sice mezi odpověďmi věřím v předpovídání budoucnosti a o víře se doma hovořilo příležitostně. Z lidí, kteří věří ve věštění, se doma hovořilo příležitostně o víře u celých 49,8%. (V celkovém počtu těchto odpovědí to je ale jen 25,1%.)

U srovnání výroků věřím ve věštění budoucnosti a věřím v Boha se potvrdila předchozí kombinace nevěřím-nevěřím (34,6% z celku). Kombinace věřím-věřím zabírá 10,2% z celku. Ostatní kombinace jsou pod 10%

Vzdělání v tomto případě svůj korelační vztah neprokázalo stejně tak jako pocit osobního štěstí.

²² Má osobní teorie zní, že bez víry v nějakou „vyšší moc“ v podstatě ani není možné se o esoteriku vážně zajímat.

Z ostatních údajů snad pro zajímavost ještě zmíním, že v uzdravování přiložením, dotykem ruky věří 25,1% ze všech dotázaných, 49,7% nikoliv a 25,3% neví. „Léčitelství“ si tedy stojí o něco lépe než věštění budoucnosti²³.

Na základě těchto, a ještě dalších korelačních vztahů, které jsem vypracovala, vyplynul tento pravděpodobnostní profil „esoterika“: spíše žena, SŠ, šťastná, věřící v nějakou vyšší moc než v Boha a pocházející z „liberální“ rodiny, kde se o víře hovořilo příležitostně.

1.3.2 ISSP 99/00

Dana Hamplová zpracovala výsledky výše uvedeného šetření do samostatné studie *Náboženství a nadpřirozeno ve společnosti*. Garantem tohoto mezinárodního výzkumu byl SOÚ AV ČR – modul náboženství. Výzkum probíhal v letech 1998-99, přičemž data za ČR pochází právě z roku 99. Hamplová se soustředila na varianty religiozity a jejich souvislosti. Níže budu některé její výsledky parafrázovat.

Na základě faktorové analýzy se vyčlenily (stejně jako v případě mezinárodních dat) dva základní, v užším slova smyslu náboženské přístupy k duchovní problematice. Jednalo se jednak o víru v Boha, zakotvenou v křesťanském učení, a o okultní religiozitu, fatalismus a duchovní orientaci, kterou by bylo možné nazvat vírou v člověka. Okultní religiozitu představuje²⁴ víra v amulety, věštce a horoskopy, fatalismus v sobě spojuje přesvědčení, že život nemá žádný smysl a lidé mohou udělat jen málo pro to, aby jej změnili a víra v člověka je dána přesvědčením, že život má smysl, pokud mu člověk nějaký dá, a že svůj osud určujeme sami. Vzhledem k určité stabilitě těchto náboženských přístupů lze uvažovat o tom, že se jedná o jakési **obecné duchovní proudy** společnosti.

Křesťanská víra je charakteristická spíše pro starší, venkovské a méně vzdělané vrstvy,²⁵ víra v nadpřirozeno okultního charakteru je rozložena v populaci mnohem rovnoměrněji. Více jednoznačných zastánců okultní religiozity však bylo mezi mladšími lidmi a s rostoucím věkem jejich podíl klesal. Za jednoznačné zastánce okultní religiozity se zde přitom označují lidé, kteří jednoznačně souhlasili nejméně s jedním z následujících tvrzení:

- Někteří věštci skutečně mohou předvídat budoucnost
- Amulety pro štěstí občas přinášejí štěstí
- Hvězdné znamení při narození nebo horoskop může ovlivnit běh života

²³ Což se jistým způsobem projevilo i v tomto výzkumu, ale vzhledem k tomu, že léčitelství nebylo jeho předmětem, není tomu dále věnována zvýšená pozornost.

²⁴ V baterii otázek výzkumu ISSP.

²⁵ I zde v našem výzkumu většina respondentů uvádí, že jejich babičky jsou/byly tzv. „tradičně věřící“.

Ve „věštění“ věří nějakým způsobem celých 69,7 % respondentů (z nichž ale 57,7% uvedlo, že je to *pravděpodobně pravda*, a jen 11,9% uvedlo, že je to *rozhodně pravda*), v horoskopy je to celkem plných 50% a v amulety jen o 0,3% méně než u amuletů.²⁶²⁷ Rozložení Odpovědi na tyto otázky však zároveň přesvědčivěji reprezentují tu variantu, že to „pravděpodobně funguje“, než že by měly jednoznačnou podporu (silněji je zastoupena varianta *pravděpodobně ano* než *určitě ano*). Skupinou s největším podílem kladných odpovědí byla věková kategorie 18-29 let (počet kladných odpovědí v této kategorii dosáhl celých 74,1%, naopak „nejmenší podíl“- což je skutečně jen relativní pojem- dosáhla s 66,8% kladných odpovědí věková kategorie 45-59 let) .

Tato v Čechách nejrozšířenější okultní religiozita podle Hamplové souvisí s fatalistickým přístupem k životu, či je jeho projevem. Lidé, kteří věří, že je jejich život určen postavením hvězd nebo že jejich budoucnost není otevřená, mají pochopitelně menší naději, že svojí aktivitou změní svůj osud, i menší motivaci se o to snažit. Taková orientace se pak promítá do celkového postoje k životu.

Šetření ISSP 98 tyto tendence potvrzuje. Zastánci religiozity okultního typu v něm např. častěji než ostatní odmítali, že si svůj osud určujeme sami. Pasivita a fatalismus také vede k preferování přítomnosti na úkor budoucnosti- pokud lidé předpokládají, že nemohou běh svého života příliš změnit, nemají motivaci, aby se kvůli budoucímu užítku vzdávali současných požitků.^{28 29} Nevíra ve smysl vlastní aktivity u zastánců okultismu také zvyšuje požadavky na stát a jeho zodpovědnost- častěji než ostatní např. zastávají přesvědčení, že by měl stát zajistit práci pro každého, je pro ně rovněž charakteristická jistá „sociální nezakotvenost“. Ve srovnání s ostatními si totiž častěji myslí, že člověk v dnešní době „neví na koho se spolehnout“ a důvěřují méně úřadům- otázkou je, zda je sociální nezakotvenost příčinou nebo důsledkem religiozity okultního typu.

Závěrem ještě Hamplová konstatuje, že platí, že k prostupování okultní a křesťanské víry dochází spíše u lidí duchovně méně vyhraněných a tedy otevřených víře v jakýkoliv typ nadpřirozena.

1.3.3 Quesnell 96/02

²⁶ Str. 45, tab. 25; k dalším výsledkům např. mezinárodní srovnání v počtu kladných odpovědí str. 24, tab. 6. nebo podíl respondentů podle velikosti faktorových zátěží str. 47, tab. 22.

²⁷ Oproti Aufbruchu je zde tedy nárůst až o 10-25%- za předpokladu že odpovědi „nevím“ sloučíme s kladnými odpověďmi, dosahovala tato hodnota v Aufbruchu 44%....

²⁸ Str. 46, tab. 21

²⁹ Zde by se dle mého soudu hodilo provést srovnání s výzkumem hodnotových preferencí, konkrétně s hédonisticky orientovanými hodnotami.

Tato studie zkoumá faktory mající vliv na utváření identity mladého člověka. Výzkumu víry v nadpřirozené úkazy mezi mládeží věnuje M. D. Quesnell celou samostatnou kapitolu. To pro mne bylo po registraci tématu bakalářské práce jakýmsi „potvrzením“ o „správnosti“ či „relevantnosti“ zvoleného tématu.

Tato srovnávací studie byla u nás prováděna v roce 1996 na základních školách. Zúčastnilo se ho přes 3,5 tisíce žáků 8. a 9. tříd ve věku od 14 do 16 let. Byl jim předkládán dotazník o 211 položkách. Výběr respondentů byl náhodný a stratifikovaný.

V baterii *Nadpřirozené úkazy* byly respondentům položeny tyto otázky:

- věřím, že je možné vyvolat duchy zemřelých
- věřím svému horoskopu
- věřím v duchy
- věřím, že se lidé mohou uzdravit pomocí nadpřirozené síly
- mám strach procházet se sám/sama na hřbitově
- věřím v černou magii
- věřím, že pouťové kartárky dokáží předpovídat budoucnost
- mám strach chodit sám/sama do kostela
- věřím v ďábla

Domnívám se, že některé otázky by se daly (s ohledem na region i na věk respondentů) formulovat poněkud jinak, přesto ale odpovědi na ně poskytují dostatek zajímavých údajů. Dále se budu věnovat výsledkům pouze u výše zvýrazněných položek.

Možnosti odpovědí byly: souhlasím, nejsem si jist/a, nesouhlasím. Obecně na otázku *věřím, že pouťové kartárky dokáží předpovídat budoucnost* odpovědělo kladně 14% žáků, nerozhodně 30% a záporně 56%. Horoskopy si vedly výrazněji lépe- kladných odpovědí bylo celých 34%, nerozhodných 30% a záporných 40%. Paradoxně kartárky patří mezi 3 položky, u kterých- jako jediných- převažují negativní odpovědi (více negativních odpovědí obdržel jen strach z návštěvy kostela-57% a víra v ďábla- 65%).

A nyní korelační vztahy. Vliv věku se výrazněji neprojevil, vliv pohlaví již ano, a to především u horoskopů (56% dívky - 25% chlapci), u kartárek tento poměr už není tak výrazný (16% - 12%). Vliv obce se neukázal jako vyrovnaný. Zajímavé je rozložení z hlediska optimismu a pesimismu. U kartárek nastává absolutní shoda 15% - 15% pro obě skupiny, u horoskopů jsou procenta mírně na straně pesimistů: 36% - 29%. Vliv víry v Boha se (i zde) rovněž projevil. U kartárek jsou poměry mezi věřícími, nevěřícími a nerozhodnutými takovéto: u nevěřících je to 31%, u nerozhodnutých 38% a u věřících je to

35%. V případě horoskopů jsou poměry následující: 11% - 16% - 21%.³⁰ ³¹
Z temperamentových vlastností má podle Quesnella nejvýznamnější vazbu na nadpřirozené úkazy neuroticismus a extraverte.

Quesnell na konci kapitoly při jejím shrnutí za predikátory víry v nadpřirozené síly označuje:

- víru v Boha
- vyšší stupeň neuroticismu
- méně časté návštěvy kostela
- vyšší stupeň psychoticismu (vyšší „tvrdot“ - platí především pro položky týkající se černé magie a víry v d'ábla a duchy)
- ženské pohlaví
- vyšší stupeň extroverze
- vyšší ambice na kariéru po škole³²

Zcela na závěr bych ještě ráda uvedla informaci, kterou mi na mou žádost zpracoval Magistrát hlavního města Prahy, a sice ohledně počtu živností s předmětem podnikání: Poskytování služeb osobního charakteru- činnost astrologů, kartářek a numerologů. Zajímalo mne, zda se dá v registracích této živnosti vystopovat nějaký trend. Z výsledků od roku 2000 do první poloviny roku 2006 vyplývá, že přestože celkový počet živností stále vytrvale **stoupá**, co se počtu nových registrací týká, je už zřejmě největší „boom“ za námi.³³

³⁰ M.D.Quesnell, *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme*, 1. vyd. Praha: Academia, 2002., str. 170-177; tab. 16.1-16.6

³¹ Popravdě řečeno ale není blíže určeno, z jakého celku jsou tyto vztahy vyňaty...

³² Řazeno dle důležitosti vlivu.

³³ Svého vrcholu dosáhl v roce 2004 v počtu 67 fyzických a 14 právnických nově zaregistrovaných osob, následující rok byl počet nových registrací v podstatě poloviční.

Příloha 1: Tabulky 1 a 2; úplný seznam karet Velké arkány a přehledová tabulka symbolů Malé arkány a jejich analogií v bridžových/žolíkových a mariášových kartách

Tab. 1: Úplný seznam karet Velké arkány

pořadí	názvy	význam
0	Blázen	pošetilost/moudrost/archetyp dítěte v nás
I	Mág/Kejklíč	zručnost/vůle/ archetyp čaroděje
II	Velekněžka/Papežka	vědění/tajemství/mlčenlivost/archetyp panny, resp. „moudré ženy“
III	Císařovna/Vládkyně	fýsis/přírodní zákony/činnost/ archetyp Matky
IV	Císař/Vládce	moudré činy/ uskutečnění/moc/archetyp otce
V	Velekněz/ Papež	zasvěcení/učení/inspirace/archetyp světce
VI	Milenci/Zamilovaný	rozhodování/zkouška/láska/archetyp erotického rozhodování
VII	Vůz/Kočár	odhodlání/vnitřní neklid/vítězství/archetyp vyvstání hrdiny
VIII	Spravedlnost	rovnováha/slib/archetyp soudce
IX	Poustevník	hledání pravdy/samota/opatrnost/mravnost/archetyp starého moudrého muže
X	Kolo osudu/ štěstí/ života	Osud/křížovka/štěstí/archetyp štěstí
XI	Síla	ušlechtilá síla/moc/energie/archetyp zápasu s drakem
XII	Viselec/Visatec	oběť/poznání/sestup/zkouška/pokání/specifický archetyp oběti
XIII	Smrt	smrt/zkáza/znovuzrození/velká změna/archetyp smrti
XIV	Mírnost/ Umírněnost	harmonizace protikladů/iniciativa/střídmost/archetyp harmonie
XV	Ďábel	pokoušení/svody/osudovost/pouto hmoty/archetyp svůdce a protivníka
XVI	Věž/Dům	falešné iluze/zkáza/pád/neštěstí/ztráta/archetyp zničení
XVII	Hvězda	příznivý osud/naděje/archetyp naděje
XVIII	Měsíc/Luna	klam/temná noc duše/melancholie/hrůza/archetyp noci
XIX	Slunce	blaho/hřejivá energie/očista/úspěch/vítězství/archetyp dne a světla
XX	Soud	obnovení/věčný život/obrácení/překvapení/archetyp vyzvednutí pokladu, vysvobození
XXI	Svět	odměna/ /uskutečnění/nesmrtelnost/archetyp znovunalezeného ráje

Tab. 2: Přehledová tabulka symbolů Malé arkány a jejich analogií v bridžových/žolíkových a mariášových kartách³⁴

Hole/Žezla	♣ kříže/trefy	žaludy
Meče	♠ piky/listy	zelené
Poháry/Kalichy	♥ srdce/kopy	červené
Mince/Pentáky/Disky/Peníze	♦ kára/denáry	kule

³⁴ Obě tabulky jsou zpracovány na základě *Lexikonu magie* od M. Nakonečného a *Encyklopedie tarotu* od B. Vurma

Obrazová příloha: Ukázky některých typů vykládacích karet

Obr. 1: ukázka Velkých arkán X, XVI a XXI a Malých arkán eso holí, mečová desítka a královna pentaklů ve zpracování Rider-Waite Tarot ; ukázka je z Diamond Tarot edition

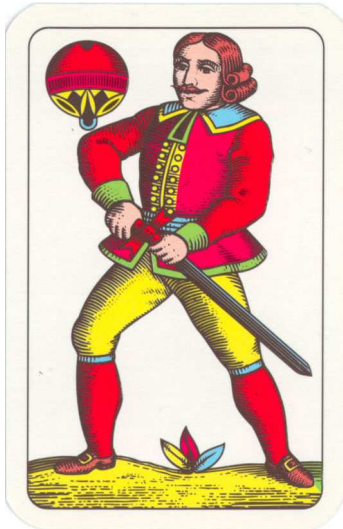
Obr. 2: ukázka Velkých arkán X, XVI a XXI a Malých arkán eso holí, mečová desítka a královna disků ve zpracování Crowley Thoth Tarot

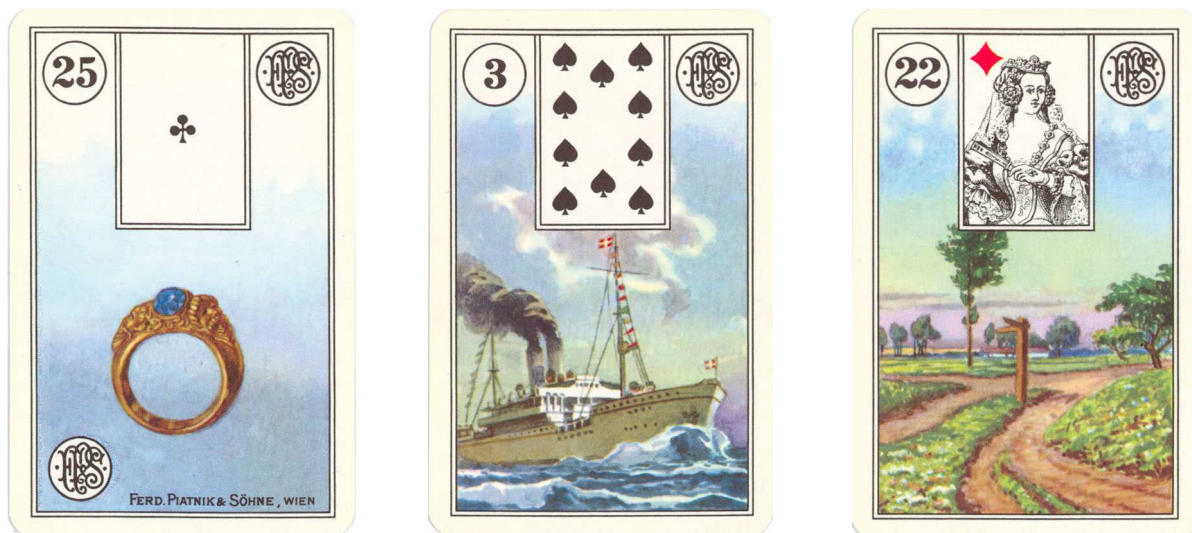
Obr. 3: Visconti-Sforza Tarot

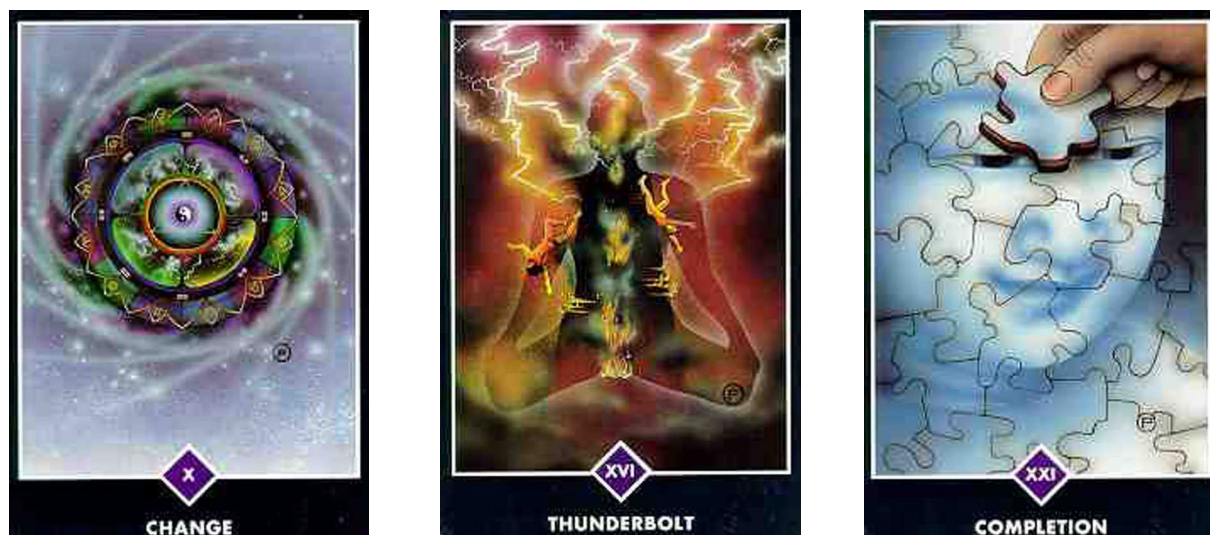
Obr.4: Jean Dodal: "Tarot de Marseille"

Obr. 5: ekvivalenty předchozích karet Malé arkány v klasických mariášových kartách

Obr. 6: „ekvivalenty“ předchozích karet Malé arkány v bridžových kartách, ovšem v tomto případě ještě v syntéze ve zpracování Vykládacích karet Mlle Lenormand

Obr. 7: „ekvivalenty“ předchozích karet Velké arkány- varianta Osho Zen Tarot

Obr. 8: ukázka Andělských karet od Doreen Virtue Ph.D. – bez bližší souvztáhnosti

2. Metodologie a výzkumný postup

Při přípravě, při realizaci a při zpracování výsledků výzkumu jsem vycházela především z postupů doporučených v literatuře, která se zabývá kvalitativním výzkumem.

2.1 Zaměření výzkumu z hlediska výběru výzkumné metody

Jelikož se jedná o výzkum určité sociální skupiny se specifickými prvky, mezi které patří i částečná neochota se takto „veřejně“ prezentovat (především z obavy jistého „odsouzení“ či stigmatizace ze strany společnosti), a která je tudíž poměrně nesnadno přístupná, volba výběru respondentů padla na metodu „sněhové koule“.

Tato metoda byla speciálně vytvořena pro výzkum tzv. *hidden populations*³⁵ a byla poprvé použita pro výzkum populace užívající kokain. Od té doby se jí užívá všude tam, kde by běžné empirické postupy nebyly při získávání vzorku respondentů efektivní³⁶. Je sice pravda, že vzhledem k tomu, co již víme, je populace esoteriků značně početnější a ve své podstatě i snadněji „zachytitelná“³⁷ než populace osob užívajících návykové látky, přesto se tato metoda hodí i pro nás, a to ještě z dalších důvodů, než je nedostatečná efektivnost získávání vzorku respondentů „běžnějšími“ metodami.

Zúčastněné osoby si nejen přejí zůstat v anonymitě, ale aby byli vůbec ochotny se kvalitativního výzkumu zúčastnit a svěřit určitá data, mající vazbu k tématu, musí mít k tazateli především důvěru. To se děje nejlépe na základě osobní známosti a/nebo následného doporučení. Právě „doporučovací“ neboli nominační řetězec respondentů je jádrem této metody, a proto je tedy právě tato metoda pro náš výzkum nejvhodnější. S ohledem na mé omezené možnosti coby výzkumníka však bylo nutno tuto metodu v nominačním řetězci modifikovat.

2.2 Zaměření výzkumu z hlediska sestavení souboru respondentů

Kritéria definice respondentů byla stanovena následujícím způsobem:

- Pro nultou fázi: - ke kartářce zašel více než jedenkrát
- Pro první fázi: - ke kartářce zašel více než jedenkrát a osobně nezná tazatele
- Pro druhou fázi: - ke kartářce zašel více než jedenkrát a nezná ani tazatele ani respondenta z nulté fáze

³⁵ Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule, 1.vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 13

³⁶ id.

³⁷ např. na veletrzích s esoterickou tematikou

Věk, vzdělání ani jiné charakteristiky nebyly pro výzkum určující vzhledem k tomu, že se jedná o fenomén, který prostupuje celou společnost.

Při výběru respondentů pro nultou fázi jsem se tedy snažila zvolit dle doporučení literatury³⁸ takové „výchozí body“ ze svého okolí, které by co nejlépe odrážely jak specifika dané skupiny, tak zároveň zasahovaly do různých socio-ekonomických a demografických kategorií. (Tj. je zde poměrové zastoupení ženy: muži, SŠ:VŠ i jisté „generační“ rozvrstvení). Kritéria pro první a druhou fázi byla stanovena (jak ještě bude řečeno níže) tímto způsobem především s ohledem na snahu zajistit v rámci tohoto skromného výzkumu co největší možnou reprezentativitu.

Jediné, čeho jsem si vědoma je, že ve vzorku chybí respondent ve věku okolo dvaceti let. (Bohužel se jedná podle výše zmíněných výsledků o velmi důležitou věkovou kategorii.) Vysvětlení je prosté. Osobně znám pouze jednu vhodnou respondentku tohoto věku, ale vzhledem k tomu, že patří do mé rodiny, kterou jsem se rozhodla z výzkumu explicitně vyloučit, nemohla jsem rozhovor s ní do výzkumu zařadit. Další vhodní respondenti byli a jsou převážně mými vrstevníky, nebo jsou starší- a podobný vzorec platí obecně i u nich. Osobně většinou znají (a tudíž mi mohli doporučit) opět jen osoby stejné nebo vyšší věkové kategorie.³⁹ Přesto se domnívám, že tato skutečnost nemá na výsledky tohoto výzkumu zásadní dopad.⁴⁰

Původním záměrem bylo vytvořit skupinu pěti respondentů v nulté, první i druhé fázi, tj skupinu patnácti respondentů. Kritéria výběru byla nastavena tímto způsobem (jak už bylo nastíněno výše) především z toho důvodu, abych se pomocí další vlny dostala vždy -pokud možno- do co nejodlišnějšího sociálního prostředí; aby došlo k větší sociální stratifikaci vzorku. Vycházela jsem totiž ze své osobní zkušenosti, kdy většinu „esoteriků“ znám z práce nebo ze školy, nicméně i na tyto osoby se pak mohou vázat další lidé podobných zájmů, které si člověk může časem „osvojit“. Nejeфекtivnější pro můj výzkum bylo, pokud respondent v průběhu času změnil zaměstnání, resp. obor, a napojil se tak na zcela nový okruh lidí. Pokud ne, vznikaly někdy v dalším kroku komplikace. Komplikace ovšem nastaly i z jiných důvodů (jak ještě bude uvedeno v části 2.4), a proto se původní záměr v konečném důsledku nepodařilo naplnit.

³⁸ id.; str. 14-15

³⁹ Z obdobného důvodu byla ovšem nepřístupná i věková kategorie nad 60 let.

⁴⁰ K tomu je ještě možno vzít v potaz i fakt, že já a má vrstevníci jsme (podle výzkumu, s jehož výsledky pracuje i Hamplová) ve své podstatě reprezentanty této kategorie (např. mě osobně bylo v době provedení šetření ISSP dvacet, resp. jedenadvacet let), a proto je naopak ve své podstatě možné mnou vytvořenou skupinu respondentů nulté fáze (z hlediska věkového rozprostření) považovat jistým způsobem za dostatečně relevantní.

2.3 Okruh pomocných otázek⁴¹

Otázky jsem generovala z pěti základních okruhů a sice:

- Základní životní údaje a sociální prostředí respondenta: tvoří vztahový rámec výpovědi respondenta a dodávají jeho výpovědi na „barevnosti“.
- Religiozita respondenta: tento okruh otázek jsem zařadila v přímé souvislosti s výsledky srovnávacích výzkumů a v důsledku toho, že je současná „západní“ esoterika nejčastěji nahlížena jako nový druh religiozity.
- Vlastní praxe vykládání karet: stěžejní část rozhovoru, mající přímou vazbu na výzkumné téma.
- Ostatní esoterické praktiky a zájmy: ostatní doplňující údaje k předešlému; zjišťuji zde mj. celkovou míru „angažovanosti“ respondenta v dalších esoterních aktivitách (zda je jeho pole zájmu různorodé či specifické), respondentovy standardní postupy při řešení problémů, nebo si zde mj. ověřuji poznámku Pavla Vachtla (na kterou jsem při práci s odbornou literaturou narazila a která mne zaujala) o zřejmé pozitivní korelaci mezi výlučnou zálibou ve smyšlených příbězích z hypotetického „magického“ světa (tzv. fantasy) a osobní vírou v reálnou existenci paranormálních jevů.⁴²
- Psychologický obraz respondenta: respondent byl požádán, aby si zvolil vždy jednu variantu ze dvou předkládaných osobnostních charakteristik, dále byl požádán, aby několika slovy charakterizoval sám sebe, a nakonec jsem respondentovi položila otázky týkající se představ o jeho budoucnosti.^{43 44}

2.4 Průběh rozhovoru

Volbu prostředí, v němž se měl rozhovor uskutečnit, jsem ponechala plně na respondentovi. Bylo důležité, aby se respondent v daném prostředí cítil příjemně, uvolněně, potažmo v bezpečí. Pro výzkum bylo užito semistrukturovaného rozhovoru, jehož cílem bylo

⁴¹ seznam pomocných otázek je zařazen na závěr této kapitoly v samostatné příloze

⁴² P. Vachtl, „Iracionalita a dezinformace v dnešních elektronických médiích“, In Heřt, Pekárek (ed.), Věda kontra iracionalita 2, 1. vyd., Praha: Academia, 2002, s. 192.

⁴³ Touto otázkou jsem si testovala osobní hypotézu, zda čím konkrétnější představu člověk o své budoucnosti má (nezáleží tolik na obsahu jako na míře konkrétnosti a faktu, zda takovou představu vůbec má, nebo si ji alespoň dokáže představit), tím větší má pocit, že má svůj život ve svých rukou, tím je vyrovnanější a spokojenější; čím mlhavější představu má, tím méně je spokojený, šťastný - tato hypotéza se mi víceméně potvrdila, „potvrzení“ je ovšem založena spíše na mém subjektivním hodnocení respondentů a toho, do jaké míry působili vyrovnaně.

⁴⁴ Ve svém důsledku tedy tento výzkum není čistě kvalitativní, jelikož jsem si v jeho průběhu ještě souběžně testovala několik doplňkových hypotéz, které ovšem nebyly ani z hlediska výzkumu samotného, ani z hlediska závěrů zde prezentovaných stěžejní. Kvalitativní jádro výzkumu tedy zůstává. Dalo by se také říci, že jsem se pokusila o syntézu obou přístupů- jak kvantitativního, tak kvalitativního- (jež jsou ve své podstatě komplementární) tak, jak uvádí Disman v kapitole 10.2 (M.Disman, *Jak se vyrábí sociologická znalost*, 3.vyd., Praha: Karolinum, 2002)

odhalit základní motivy a motivace respondenta, které ho vedou k prvotní a pak i k opěťované návštěvě kartárky či k vyzkoušení nebo praktikování jiné divinační techniky. Každý rozhovor byl zaznamenán na diktafon a v průměru trval kolem hodiny a půl.

Na začátku rozhovoru byl respondent obeznámen s tématem práce, byl ujištěn, že výzkum bude anonymní a byl mu předložen dotazník pro hodnocení osobnosti dle typologie C.G.Junga.⁴⁵ Tento dotazník, který pracuje s polaritami extroverze-introverze; vnímání-intuice; myšlení-cítění/hodnocení a usuzování-percepce, byl distribuován především za účelem vystopování těch konstelací osobnostních charakteristik, které spíše nahrávají tomu, že je člověk vůči esoterice a divinacím vstřícně naladěný. Neměl tedy hodnotící charakter. (Respondentům jsem ovšem výsledek testu osobnosti většinou ještě na konci rozhovoru sdělila, a to z části i proto, že jsem pak měla dobrý pocit, že jim mohu „na oplátku“ rovněž poskytnout nějakou zajímavou informaci.)

V průběhu rozhovoru jsem se několikrát k vybraným tématům vracela ve snaze co nejvíce postihnout ryze respondentova vyjadřovaného názoru. Jednalo se o tzv. zpětné potvrzení, kterého se běžně užívá v řadě psychologických testů. Dalo se tedy např. předpokládat, že na otázku „Proč si myslíte, že lidé chodí ke kartárkám?; Proč myslíte, že tomu věří?“ a „Kdy poprvé jste byl/a u kartárky a proč?; Vaše další návštěvy a zkušenosti..?; Co od kartárky očekáváte?“ budou odpovědi do jisté míry shodné, ne-li totožné. Získala jsem pak jistotu, že se v odpovědích respondenta zračí opravdu to, co si o daném tématu myslí a jaké jsou jeho vnitřní pocity a rozpoložení v momentě, kdy takovou „pomoc“ vyhledává.⁴⁶ V průběhu rozhovoru jsem si dělala průběžné poznámky a zaznamenávala si při nahrávání ty stopáže, které se mi ve výpovědi zdály nějakým způsobem zásadnější.

Na konci každého rozhovoru byl respondent požádán, zda by mi mohl podle výše uvedených kritérií doporučit další osobu vhodnou k rozhovoru. A zde, jak už bylo řečeno, často nastaly potíže. V tomto momentě se totiž často ukázalo, že i okruh „esoteriků“ je v jistém smyslu uzavřený.

Respondenti z nulté fáze pocházeli obecně ze dvou „sfér“, a někdy bylo velmi těžké a takřka nemožné nominovat další kontaktní osobu, která by splňovala daná kritéria. (V jednom

⁴⁵ dotazník je uveden jako samostatná příloha na konci této kapitoly

⁴⁶ Šlo mi především o případnou diskrepanci mezi jednotlivými prohlášeními. Pokud např. respondent uvedl, že ke kartárce jde pouze a jenom pro zábavu, a na otázku proč tam lidé obecně chodí (která byla položena až s určitým časovým odstupem) uvedl, že tam lidé chodí hledat naději a pomoc, pak měla pro mne a moje závěry druhá odpověď větší vypovídací hodnotu, protože pod nálepkou „jiní lidé“ respondent skryl vlastní motiv, zatímco pod sebezpřetupující odpovědí se ukryvala spíše „společensky“ či „osobnostně přijatelná“ odpověď, korelující do jisté míry spíše s jeho persónou než s jeho nitrem. Na tuto situaci upozorňuje např. na str. 171 i J. Ferjenčík v *Úvodu do metodologie psychologického výzkumu*

případě se podařilo další osobu kontaktovat zprostředkovaně, ve druhém případě se bohužel nominovat dalšího respondenta nepodařilo vůbec.) Pokud bychom tato kritéria nedodrželi, pak by výsledný vzorek mohl vést k nahromadění typově podobných respondentů, což by nám výsledný obraz mohlo poněkud zkreslit.⁴⁷ Na druhou stranu nám tato skutečnost naznačuje, že záležitost „esoterická“ může být záležitostí do jisté míry specifickou z hlediska oblastí především pracovního působení respondentů a kolektivní v tom smyslu, že existuje určitý okruh přátel, uvnitř kterého se tato témata mohou bez ostychu diskutovat a kde „každý zná každého“ - tj. nominovat někoho mimo tento okruh je problematické.

Ukázalo se však, že překážek je víc, než určitá „sociální provázanost“ sítě nulté sféry, jíž jsem sama členem. Dalším problémem se jeví fakt, který ovšem stojí k předchozímu takřka v přímé opozici, že tato skutečnost je pro některé lidi natolik **intimní záležitostí**, že se o ní jen málokdy baví- a to dokonce i mezi sebou, natož s cizí osobou, přestože by byla na doporučení. Setkala jsem se tedy jak s doporučením „naslepo“, kdy se ukázalo, že dotyčný měl o kontaktní osobě mylnou představu⁴⁸, tak s přímým odmítnutím potenciálního respondenta, že bez ohledu na skutečnost, že výzkum je anonymní a že už ho některý jeho známý absolvoval, tak se mnou nechce o tomto tématu hovořit.⁴⁹ Postupem času jsem tedy byla nucena přidat ještě dva další respondenty k nulté fázi, abych alespoň těsně překročila minimální kvótu, kterou jsem si stanovila, což bylo 10 rozhovorů na dané téma.

Ne tedy ve všech případech se podařilo nominovat respondenty pro první fázi. Pokud se tak stalo, daný řetězec zde povětšinou skončil. Je nesmírná škoda, že získat respondenta z druhé fáze se mi poštěstilo pouze v jednom případě, neboť jsem si jista, že více těchto řetězců by vedlo k rozmanitějšímu druhu odpovědí a že skládanka z výpovědí takto typově odlišných lidí by byla ještě o něco barevnější než je tomu nyní. Přesto se mi ale podařilo ze vzorku jedenácti (respektive dvanácti) respondentů dojít jisté teoretické saturace a vytěžit tak jisté závěry a najít některé zajímavé paralely.

2.5 Způsob zpracování rozhovorů

K respondentům z nulté fáze mám příliš mnoho vstupních informací osobního charakteru, proto se v úvodní části rozhovoru zdržuji jakéhokoliv hodnocení jejich osobnosti.

⁴⁷ Na toto úskalí upozorňuje právě *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule* když se zmiňuje o problému reprezentativity. V praxi se samozřejmě potvrdilo, že kvalitativně je rozdíl mezi výpovědí introvertní bankovní úřednice, která na tazatele nemá už vůbec žádnou vazbu, a mezi extrovertní kostýmní výtvarnicí, která se pohybuje v typově stále stejném prostředí.

⁴⁸ neznamená totiž automaticky, že pokud se člověk věnuje jedné disciplíně, musí se zároveň věnovat i té další

⁴⁹ v těchto případech je však nutno kvalitativně rozlišovat mezi slovy „přítel/kamarád“ a „známý/kamarád“ - v případě skutečných „kamarádů“ problém nebyl takový jako v případě „známých“

K respondentům z první a druhé fáze- v souladu s doporučeními v odborné literatuře- připojuji vždy na konci první části krátké osobní „hodnocení“ respondenta- tzn. to, jak na mne působil a v jakém duchu se rozhovor nesl.

Vzhledem k množství a délce rozhovorů by bylo jejich doslovné přepsání poněkud zátěžové (nejen pro počet stran této práce) a nepřehledné. Zvolila jsem proto formu převyprávění rozhovorů s použitím citací. Citace jsou obsaženy především ve stěžejní 3. části týkající se karet, a pak i v oddílech 2 a 4, věnovaných Bohu a osudu a ostatním tématům. Způsob vyjadřování respondentů jsem zachovala pro co nejvyšší autenticitu v maximálně možné míře a citace jsou vesměs přepsány doslovně. Pouze v případech, kdy se citace týkaly opakovaně stejného tématu, jsou v zájmu koherentnosti textu sesazeny dohromady. Výsledný tematický „gestalt je tak v některých případech vytvořen „uměle“ sesazením- ovšem za použití skutečných citací.

Rozhovory byly zaprotokolovány až po provedení všech dvanácti rozhovorů. Upřednostnila jsem tento způsob především proto, že se mi jevil jako praktičtější než průběžné zpracovávání. Při prepisování rozhovorů a vlastních citací totiž bylo snazší akcentovat ty nejvhodnější a nejzajímavější části z výpovědí respondentů již s ohledem na strukturu práce. Přesto je ovšem jasné, že vzhledem k bohatosti a obsažnosti sebraného materiálu nemůže být prepis zcela vyčerpávající, a zcela zákonitě se v něm mohly vyskytnout nějaké mezery.

Při zpracovávání vlastních rozhovorů jsem se pokud možno důsledně vyhýbala jakémukoliv hodnotícímu stanovisku, aby došlo k co nejmenšímu zkreslení předávaných informací, a aby v co největším možném rozsahu mohly vyvstat pouze myšlenky a zkušenosti respondentů. Pokud nějaký protokol obsahuje nějaký údaj, který se může zdát být jakoby „navíc“, pak je to většinou proto, že se k dané záležitosti respondent v průběhu rozhovoru opakovaně vracel, aniž by přitom byla tato záležitost skutečným předmětem hovoru. Proto jsem usoudila, že je se jedná o zásadní téma, které k respondentovi neoddělitelně patří, a bez jehož zmínění bych neměla pocit úplnosti předkládaného sdělení.

Žádný z protokolů rovněž neobsahuje závěrečné shrnutí, jen v několika případech je text opatřen srovnávací poznámkou. Je to především v těch momentech, kdy se jedná o zajímavou paralelu, kterou jsem nezahrnula do závěrů, nepřišlo mi ale od věci na ni upozornit

Veškeré závěry následují v samostatné kapitole.

2.6 Anonymita respondentů

Respondenti byli všichni opakovaně ujištěni o naprosté anonymitě výzkumu- jak před začátkem rozhovoru, tak po jeho skončení, tak i během zpracovávání rozhovorů při dodatečných konzultacích. V rámci zachování anonymity respondentů jsou tedy všichni v této práci vedeni pouze pod čísla, které zároveň vyjadřují reálné pořadí, v jakém byly rozhovory uskutečněny. Bylo-li to nutné (v zájmu zachování anonymity respondenta), pak jsou ještě některé údaje v textu vynechány. Ve dvou případech jsou totiž některé tyto údaje zmedializované, a mohlo by tak v konečném důsledku hypoteticky dojít k identifikaci respondenta.

V průběhu procesu autorizace jsem se v konečné fázi zpracování snažila přizpůsobit opakovanému požadavku poněkud zestručnit data týkající se respondentova osobního života. Naopak požadavkům na lingvistickou korekturu jsem po dohodě s vedoucím práce nevyhověla, ale respondenty jsem znovu ujistila o naprosté anonymitě výzkumu a zdůraznila jsem, že takovýto postup zpracování je pro tento druh výzkumu standardní.

2.7 Závěry

K závěrům, které vyplývají ze získaných dat, jsem dospěla induktivní metodou. Snažila jsem se nalézt všechny možné struktury, korelace a pravidelnosti, které se v nich objevovaly a které jsem byla schopna zachytit. Zpracovávala jsem je postupně - souběžně s přepisováním rozhovorů. Řadit jsem se je ve finále pokoušela podle „váhy“- tj. čím častěji či průkazněji se jisté motivy opakovaly, tím větší měly validitu pro závěry výzkumu, a podle tematických okruhů.

Musím ovšem zmínit i tu skutečnost, že se mohlo stát, že jsem některé závěry formulovala rovněž s pomocí svých dosavadních zkušeností v této oblasti a zkušeností s některými respondenty z nulté fáze, a ne jen na základě tohoto výzkumu. Domnívám se ale, že vzhledem k tomu, že jsem si byla této možnosti vědoma, jsem se snažila se skutečně držet pouze materiálů, které jsem v průběhu výzkumu nashromáždila.

Vzhledem k tomu, že se jedná (jak už jsem jednou zdůraznila) o velmi obsažný a dle mého názoru mimořádně pozoruhodný a zajímavý soubor dat, věřím, že jeho potenciál není zcela vyčerpán, a že by se ještě nějaké závěry zcela jistě daly učinit a nějaké paralely najít. Nicméně i přesto věřím, že nalezených struktur je dostatek, a že by snad mohly být přínosem nejen k současné debatě o západním esoterismu a jeho formách.

Příloha 2: Osnova pomocných otázek pro rozhovory s respondenty

1. základní údaje a životní příběh

Vzdělání, zaměstnání, současný rodinný stav, děti, rodiče a prarodiče, sourozenci, vztahy v rodině, typ výchovy, dětství, škola, práce atd.

2. Bůh, osud, vyšší moc

Řekněte, jaký z následujících výroků je vám nejbližší⁵⁰:

1. nevěřím v Boha
2. nevím jestli Bůh existuje, a nemůžeme o tom získat jistotu
3. nevěřím v zosobněného Boha, ale v nějakou vyšší moc
4. někdy věřím, někdy ne
5. mám pochybnosti, ale věřím
6. vím, že existuje

Jak byste tuto vyšší moc specifikoval/a?

Byli rodiče/prarodiče věřící?

Jak často se u vás doma hovořilo o víře, když jste byl/a malý/á?

Věříte na osud?/ Máte pocit, že máte svůj život ve svých rukou?

Jak byste rozdělil/a 100% mezi osud a to, co závisí na vás?

3. karty

Kdy poprvé jste byl/a u kartářky a proč?

Vaše další návštěvy a zkušenosti....?

Vykládáte si sami? Pokud ano-jak často, jaké máte karty, jak na vás působí?

Jaká máte kritéria výběru pro kartářku?

Co od kartářky očekáváte?/ Jak se cítíte, když od ní odcházíte?

Proč si myslíte, že lidé chodí ke kartářkám?

Proč si myslíte, že tomu věří? (Pokud tomu věří...)

Chystáte se teď někdy v dohledné době (znovu) ke kartářce?

4. ostatní

Jaké další esoterické disciplíny vás zajímají?

⁵⁰ Přejato z výzkumu religiozity Aufbruch 97

Chodíte na tématické veletrhy, kurzy, přednášky?

Mohl/a byste jmenovat nějaké knihy, které vás ovlivnily, zaujaly nebo které považujete nějakým způsobem za zásadní?

Jak standardně postupujete, když máte nějaký problém?/ Jaké máte zdroje klidu a jistoty?

Pokud byste si měl/a vybrat z nabízených variant: kartářka, psycholog a kněz, s kým řešit problém, na který nestačíte sám/sama- jaké by bylo pořadí...

Když se obecně zamyslíte nad svým dosavadním životem, řekl/a byste, že jste⁵¹:

1. velmi šťastný
2. šťastný
3. nevím
4. ne právě šťastný
5. vůbec ne šťastný

Čtete rád/a fantasy literaturu? Hrajete RPG hry?⁵² Líbí se vám filmy s fantasy tématikou (např. Pán prstenů apod.)?

5. otázky mající vazbu k psychologickému profilu respondenta

Považujete se za osobu spíše:

- ovlivnitelnou/neovlivnitelnou
- důvěřivou/nedůvěřivou
- rozhodnou/nerozhodnou
- uzavřenou/otevřenou
- aktivní/pasivní
- dominantní/submisivní
- extrovertní/introvertní
- idealistickou-romantickou/realistickou
- optimistickou/pesimistickou
- euforickou/depresivní

Jste choleric, flegmatik, melancholik nebo sangvinik?

Za jakého člověka se považujete?

Kde se vidíte od teď za rok, za deset let a za dvacet let?

Máte nějaké „životní motto“?

⁵¹ Aufbruch 97

⁵² Tzv. Role Playing Games neboli „hry na hrdiny“; nejčastěji mají podobu počítačových nebo deskových her.- žádný respondent se tímto druhem zábavy neseťkal.

Příloha 3: Hodnocení osobnosti- typologie podle C.G. Junga

Zde předkládám v plném rozsahu dotazník, který byl distribuován respondentům.

OSOBNOSTNÍ DOTAZNÍK

U každé položky zakroužkujte buď "a." nebo "b.". Souhlasíte-li *silně*, pak zakroužkujte „A“ nebo „B“. Pokud cítíte, že jsou pravdivé obě varianty, rozhodněte se, která vám více vyhovuje, i kdyby rozdíl byl pouze nepatrný.

1. Raději bych:

- a. A řešil/a nový a komplikovaný problém
- b. B pracoval/a na něčem, co jsem již dělal/a dříve

2. Rád/a bych:

- a. A pracoval/a sám/sama v tichém prostředí
- b. B byl/a tam, kde se "něco děje"

3. Rád bych měl/a vedoucího, který:

- a. A stanoví a používá obecně závazná kritéria pro rozhodování
- b. B zvažuje individuální potřeby a činí výjimky

4. Když na něčem pracuji :

- a. A rád/a věc dokončím a dostanu se k určitému závěru
- b. B často ponechávám konec otevřený pro případné změny

5. Když se rozhoduji, pak nejdůležitější prvky mého zvažování jsou:

- a. A racionální úvahy, náměty, myšlenky a údaje
- b. B pocity lidí a jejich hodnoty

6. Při práci mám tendenci k:

- a. A promyšlení celé věci před tím, než se rozhodnu, jak začít
- b. B začnu pracovat přímo, a přemýšlím spíše v průběhu řešení

7. Když na něčem pracuji, mám raději:

- a. A přehled a udržení si věci pod kontrolou
- b. B zkoušení různých možností

8. Při své práci dávám přednost

- a. A tomu dělat více věcí současně a tomu, abych se o každé dozvěděl/a co nejvíce
- b. B mít jednu práci, která podněcuje mé schopnosti a udržuje mne v tempu

9. Často:

- a. A když něco začínám, sepisuji si a věc plánuji tak, aby se snad nevyskytlo něco, co by mohlo vážně narušit mé plány.
- b. B neplánuji a nechávám věci vyvíjet se tak, jak je postupně zpracovávám

10. Když diskutuji o problému se svými kolegy, je pro mne snadné:

- a. A vidět věci "v širším rámci"
- b. B postřehnout zvláštnost dané situace

11. Když mi zvoní v kanceláři nebo doma telefon, obvykle:

- a. A to považuji za rušení
- b. B nevadí mi, že někdo volá

12. Která slova vás popisují lépe? Jste spíše:

- a. A analytik
- b. B vciťující se

13. Když pracuji na přidělené práci, mám tendenci k:

- a. A plynulé a nepřetržité práce
- b. B práci s velkými výdeji energie a „prostoji“ mezi tím

14. Když poslouchám, jak někdo hovoří o dané záležitosti, obvykle se pokouším:

- a. A vztáhnout si to na své vlastní zkušenosti a porovnávat zda to s ní souhlasí
- b. B hodnotit a analyzovat danou informaci

15. Když přicházím s novými myšlenkami, obvykle:

- a. A pro ně vzplanu a hned je chci realizovat

- b. B raději o nich hloubám trochu déle
16. **Když na něčem pracuji, dávám přednost:**
- a. A úzkému vymezení tak, aby byla věc zcela zřejmě definována
b. B širšímu rámci, obsahujícímu i jiná hlediska a vztahy
17. **Když něco čtu, obvykle:**
- a. A omezují se ve svých úvahách na to, co je v daném textu napsáno
b. B čtu mezi řádky a vztahuji slova i k jiným námětům
18. **Když se mám rozhodnout ve spěchu, často:**
- a. A se cítím nepříjemně a přeji si získat více informací
b. B jsem schopna/schopný tak učinit s údaji, které jsou mi k dispozici
19. **Při jednáních mám tendenci:**
- a. A rozvíjet své myšlenky v průběhu toho, jak mluvím
b. B hovořit pouze po pozorném rozvážení toho, co chci sdělit
20. **Při práci dávám většinou přednost tomu zabývat se :**
- a. A myšlenkami
b. B lidmi
21. **Při jednáních jsem druhými vnímán/a (nebo se cítím) být blíže s lidmi, kteří:**
- a. A přicházejí s mnoha obrysovými myšlenkami
b. B prodlužují jednání mnoha praktickými podrobnostmi
22. **Jsem:**
- a. A ranní ptáče
b. B noční sova
23. **Jaký je váš styl při přípravě jednání?**
- a. A mohu prostě jít a živě reagovat
b. B jsem rád/a plně připraven/a a obvykle si zhruba předem promyslím možný průběh jednání
24. **Dáváte při jednáních přednost lidem, kteří:**
- a. A projevují více svých emocí
b. B jsou spíše orientováni na úkoly
25. **Raději bych pracoval/a pro organizaci, kde:**
- a. A bych měl/a práci s intelektuální stimulací
b. B bych byl/a zaujat/a jejími cíli a posláním
26. **O víkendech mám tendenci:**
- a. A plánovat, co budu dělat
b. B nechám, aby se věci vyvinuly a rozhodnuji se v průběhu událostí
27. **Jsem více:**
- a. A otevřený/á vnějšímu světu
b. B přemýšlivější a hloubavější
28. **Raději bych pracoval/a pro vedoucí/ho, která/ý je:**
- a. A plná/ý nových námětů
b. B praktická/ý

Z následujících dvojic si vyberte slovo, které vám více vyhovuje:

29. a. A společenský
b. B teoretický
30. a. A upřímnost
b. B praktičnost
31. a. A uspořádaný
b. B přizpůsobivý
32. a. A aktivní
b. B soustředěný

3. Praktická část: Protokoly

3.1 Protokol č.1: Nemožné neexistuje.

3.1.1 Základní životní údaje

Respondentce č. 1 je 30let, je svobodná a toho času nemá vážný vztah. Vystudovala obchodní akademii a momentálně pracuje jako módní stylistka. Je nejmladší ze tří sester. Obě sestry v současnosti žijí v Anglii. Rodiče se před nějakým časem rozvedli. Vztahy v rodině jsou spíše napjaté a respondentka tím zdatně trpí.

Na své dětství vzpomíná spíše nerada, nenachází v něm příliš cituplných vzpomínek. Zdůrazňuje velké pracovní vytížení všech děvčat a vůbec celé rodiny (stavba, podnikání rodičů, starost o polnosti a zvířenu, otec byl starostou...) a skutečnost, že pro všechny tu práci na ně neměli rodiče čas. Dětství tedy vnímá jako dobu plnou zákazů, příkazů, pravidel, spousty práce a pocitu, že všichni měli budit zdání „dokonalé rodiny“. Bohužel s postupem času se situace ještě poněkud zkomplikovala tím, že přestože své podnikání rodiče záhy ukončili, dluhy vedly v nedávné době k exekuci rodného domu.

Respondentka se po studiu začala věnovat modelingu. Po ukončení aktivní kariéry modelky také mj. vedla cirká 2 roky administrativní agendu svému tehdejšímu partnerovi, který působí na poli alternativní medicíny.

Otec se v současnosti věnuje léčitelství. Ostatní rodinní příslušníci čas od času rovněž ke kartáčkám zajdou.

Svůj život považuje za spíše šťastný, ztotožňuje se s výrokem č.2. – šťastná.

3.1.2 Bůh, osud a vyšší moc

Na otázku zda věří v Boha respondentka odpověděla „*Věřím v nějakou vyšší sílu, že existuje, určitě, a věřím v andělky.*“⁵³ Domnívá se, že člověk má ochranného anděla, který mu ukazuje cestu. Na otázku, zda jí někdy anděl cestu ukázal, reaguje odpovědí „*Myslím si, že jo, ale to je to, co mi tady ve velkoměstě moc nepoužíváme, my nevnímáme ty myšlenkový pochody a ty souvislosti, který když by je člověk vnímal, tak ho vedou, a vedou ho věřím správně.. vedou ho na jeho cestu, kterou by měl jít. Ale tím, že my jsme otupělí tady v tom blázinci, že jsme zachvácený téma milion starostma co máme, tak nevnímáme, a mnohdy se*

⁵³ Andělská tematika byla „hlavním trendem“ nedávné doby, v současnosti je to spíše téma „toltécká moudrost“

odchýlíme z naší cesty, která nás stejně dovede na tu správnou, ale nás to stojí mnohem víc bolesti, úsilí a prostě třeba i ztráty...“

K otázce osudu respondentka uvádí: *„Věřím v to, že určitý věci máme prostě daný v životě, že máme nějakou část danou, ale taky věřím v to, že jakým způsobem, jakou kvalitou to půjde, to závisí na nás, na našich činech, na našich myšlenkách. Věřím, že se dají věci zlepšit nebo zmírnit, ale osud jako takovej, že je danej.“* a nakonec uzavírá: *„Jsou okamžiky, že prostě můžeš dělat cokoliv a stejně se to stane“*. Poměr stanovuje na 70: 30 ve prospěch osudu.

Ztotožňuje se s výrokiem č.3. O víře se doma příliš nehovořilo, tradičně věřící je podle ní generace babiček, ale domnívá se, že každý z členů rodiny věří v nějaké „Ono“ a má svou určitou vnitřní víru, která ale není totožná s církevním dogmatem. Ostatně proti církevnímu zřízení se celkem zdatně vymezuje *„...mě to přijde sektařský, ty lidi věří, chodí do kostela, pak jdou na zpověď a pak jdou a dělaj šílený věci; jenom proto, že se vyzpovídaj a Bůh jim odpustí, tak s tím nesouhlasím...“*

3.1.3 Karty

Na svůj vůbec první zážitek s kartářkou se respondentka rozvzpomněla až v průběhu rozhovoru. Poprvé respondentka navštívila kartářku s celou rodinou a účelem návštěvy bylo podnikání rodičů. Nicméně na tuto první zkušenost nemá tak příliš dobré vzpomínky vzhledem k tomu, že „informace“ osobního charakteru, které jim kartářka sdělila, se pak její sestra za jejími zády snažila využít proti ní.⁵⁴ Další zkušenost učinila opět s maminkou až v Praze a to s paní Kludskou. Na první „samostatnou“ návštěvu si nevzpomíná. Říká: *„Asi jich bylo tolik, že už ani nevím, kdo byl první.“* A na dotaz, co jí tam přivedlo, odpovídá: *„asi jsem hledala toho Pana Osuda.“*

Sama si nevykládá. Raději večer medituje a čte duchovní literaturu. Ke kartářkám (nebo jim podobným) ale zhruba chodí dvakrát do roka. Říká, že *„kdyby chodila častěj, tak si přijde naprosto závislá a zbytečná při řešení jakýhokoliv problému“*.

Co se týče důvodů návštěv, jsou zde dva stěžejní: *„Já jsem blázen nadšenej. Já jdu do všeho, co neznám...Když se objeví něco novýho, když slyším dobrý zvěsti, někdo mi někoho vynachválí... a tak já tam teda taky jdu a chci ho taky zkusit.“*⁵⁵ A další motivací pro to „jít ke kartářce“ jsou následující situace: *„Jdu tam, když mám pocit, že můj život stojí, nikam se*

⁵⁴ jednalo se o informace týkající se budoucí kariéry respondentky a nutno podotknout, že se dají s odstupem času zhodnotit jako nepravdivé, resp. nesprávné

⁵⁵ tím i vysvětluje změnu kartářky, fakt proč není „věrná“ jen jedné

nevyvíjí, nikam se nehejbá, nemáš lásku...“. Od kartářky pak očekává, že jí *„řekne něco úžasného a že se moje myšlenky zas pohnou“.* Musí ovšem mít pocit, že *„opravdu vidí můj život, že má tu schopnost, tu moc nahlídnout do toho osudu, a ne že to nějak matle patle a z mých reakcí si to vydedukuje“.* Proto respondentce vyhovuje „osobní, konkrétní“ přístup a ne „obecný“, který se „hodí na každého“, a na základě toho se rozhoduje, zda uvěří nebo ne. Kamenem úrazu ovšem je, že si respondentka příliš mnoho věcí z výkladu nikdy nepamatuje. *„Vždycky si říkám, že si to musím příště nahrát.“* Uvědomuje si tedy fakt, že je její paměť selektivní a vybere si pouze momenty, které se jí zalíbí nebo jí zaujmou. Nicméně i to má svůj efekt: *„V ten danej moment mi to pomůže, ten problém za mě někdo vyslovil a už je to za mnou a já pak vyjdu a pamatuju si jen to hezký... Vyslechnu si to, pohladí mě to a dívám se na ten problém jinak.“* Jak říká, pak už jen *„dává věcem čas, aby se vyvinuly“.*

Na otázku, jaké typy lidí tam podle jejího názoru chodí, a proč tak činí, odpovídá: *„Myslím si že tam choděj lidi citliví, spíš ženy než muži a možná ty typy, co jsou bez partnera nebo v rozvodovém řízení nebo po rozvodu. Většina tam bude chodit řešit partnerský vztahy“.* Dále k tomu říká *„Chtěj slyšet rozluštění jejich problémů, který maj a který řešej, protože jinak by tam nešli. Vůbec si nemyslím, že tam choděj šťastní lidi; ti si žijou to svý štěstí a ten svůj šťastnej život... Myslím si, že tam jdou lidi, který ve svým životě stojí a který se nemůžou vymotat z nějakého problému a vyhledávaj pomoc...chtěj aby bylo řečeno, kdy potkaj toho Pana Osuda, kdy bude lepší změna...a hlavně- od takovýho člověka očekáváš radu, jakým směrem se dát, co udělat, kdy přijde ten Osud nebo vyšší síla zasáhne!“* Nakonec konstatuje: *„Je to asi jedinej bod, kterého se v tu danou chvíli chytanou“.*

Při výkladu preferuje tarotové karty kvůli „obrázkům“. *„Mám ráda tu symboliku, už podle ní se orientuju.. Vizuelní stránka je pro mě hodně důležitá.“*

V průběhu rozhovoru jsme se ale dostaly k jednomu velmi zajímavému tématu. Respondentka- v podstatě jako jediná ze všech ostatních respondentů- výklad karet vnímá jako tzv. „černou magii“⁵⁶. Výklad karet vnímá jako inspiraci, zvláštní druh meditace (pro ní samotnou), ale hlavně jako poodkrytí něčeho, co se nemá. Říká k tomu toto: *„Kartářka je něco jako zakázaný ovoce. To je stejný jako s čokoládou- tu bych taky neměla a stejně mě zláká a jdu si jí koupit...Nám nebylo dáno vidět do svý budoucnosti a vědět, jak to dopadne. Odkrýváme něco, co má být tajný a utajený, ale jenom lidská pošetilost nás vede k tomu, že to chceme vědět. Ale nemyslím si, že to je bílá magie, bílá je léčení, tohle je koukání někam, kam se nemá dívat.“* Ke kartářkám cítí vysoký respekt, o němž se v průběhu rozhovoru zmiňuje

⁵⁶ Ostatní jej vnímají buď zcela jednoznačně jako tzv. „bílou magii“ anebo upozorňují na fakt, že záleží na tom, v jakých jsou rukách. Předpokládají ale, že jejich účelem je především pomoci.

vícekrát. K postavám kartárek pak ještě dodává: „*Je to dar, ale nakladou na sebe veliký břemeno. Ty lidi si k sobě přitáhnou něco, co není dobrý. To je jako přivolávání duchů. A když s tím neumí pracovat, tak pak si můžou přivodit nějakou újmu. Musí vědět, jak s tím pracovat a jak se pak očistit...*“

3.1.4 Ostatní

Za mnohem „čistější“ a přirozenější metodu řešení problémů považuje např. kineziologii nebo etikoterapii⁵⁷. „*Kineziologie je založená na podvědomí a na reakcích, které ani svým vědomím člověk nemůže ovlivnit, takže opravdu dojdeš k pravdě, která je uložena, a je mnohdy bolavá, a člověk si to ani nechce přiznat... člověk pak odkryje něco, co by třeba nechtěl, protože ho to bolí, ale dojde de facto k takovému uzrání a k pohledu na to jinak, k takovému vyléčení, ale definitivnímu. A etikoterapie je podobná- s tím terapeutem taky dojdeš do příčiny, do jádra problému, a taky je to založený na opravdu tvým životě, na realitě, ne na žádných záhadách možných-nemožných; je to postavený na tobě, jsou to fakta..A to třeba u kartárek postrádám. Já je třeba taky vyhledám, ale беру je lehčej.*“ Respondentka dále vyzkoušela např. cranosakrální terapii⁵⁸ a z divinačních technik ještě numerologii⁵⁹.

Jak již bylo zmíněno, respondentka ráda a hodně čte duchovní a esoterickou literaturu, jako stěžejní vybrala knihy: Celestinská proroctví od Jamese Redfielda⁶⁰, Hovory s Bohem od Neala Donalda Walshe⁶¹ a knihy Zdeny Jordánové⁶². Celkově jich však bylo mnohem víc. Knihy patří do jejich standardních mechanismů v momentě, kdy potřebuje nalézt rovnováhu, klid, řešení problému. Dalšími zdroji jsou přátelé, cvičení a příroda.

Pokud by byl nějaký problém nad její síly, pak by zcela jednoznačně zvolila někoho z alternativní scény. O psycholozích se domnívá, že řeší věci na povrchu a nejdou do příčiny

⁵⁷ C. Bezděk, *Etikoterapie*, 1. vyd., Praha: Fontána, 1995

dále Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, 1. vyd., Praha: Portál, 2004, s.191 (Odkazují v tomto i v dalších rozhovorech na Z. Vojtíška především proto, že lze nalézt zmíněné disciplíny v Encyklopedii náboženství v souvislosti s českou scénou- je tudíž možné je vidět „praktičtěji“ než jako pouhé odkazy ve slovníku.)

⁵⁸ www.csosteopatie.net

⁵⁹ Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 152-153

⁶⁰ J. Redfield, *Celestinské proroctví*, 1. vyd., Praha: Pragma, 199

(nejen) k této knize se vyjadřuje W. Hanegraaf ve svém článku "New Age religion and secularization". *NUMEN-International review for the history of religions* 47.3 (2000): 288-312.

⁶¹ N.D. Walsh, *Hovory s Bohem*, 1. vyd. Praha: Pragma, 199

k dalším aktivitám: <http://www.hovorysbohem.cz> ; <http://www.humanitysteam.cz>

dále Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s.286

⁶² Z. Jordánová, *Tvoje dítě jako šance pro tebe*, 1. vyd., Praha: Vodnář, 2005

internetové stránky autorky - <http://www.volny.cz/one-brain>

dále Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s..205-208

ke kineziologii jako takové např. http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/kineziologie.html;

<http://www.onebrain.cz/poradny.asp>

věci. Vychází při tom hlavně z negativních zkušeností lidí, kteří k psychologovi chodí, ale nepomáhá jim to. Variantu kněz nezmiňuje.

Esoterické veletrhy v minulosti navštívila několikrát.

Fantasy literaturu nečte, ale filmy s fantasy tematikou se jí líbí.

Ve chvíli, kdy se tento rozhovor uskutečňoval, respondentka prohlásila, že se v nejbližší době ke kartářce znovu nechystá. (Také z toho důvodu, že jí *„ta poslední předpověděla moc hezké věci, tak ani necítí potřebu“*.) Nicméně v době zpracovávání rozhovoru už tomu tak nebylo a respondentka učinila zkušenost s jasnovidcem, věštícím z křišťálové koule. K jeho návštěvě vedly opět dva hlavní důvody: velmi pozitivní reference kamarádek a setrvale neutěšený milostný život. Pocity byly pozitivní, neboť se jeho věštba s tou předchozí shodovala, takže se respondentka podle svých slov *„zase uklidnila“*.

3.1.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ENFP⁶³.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: ovlivnitelná; důvěřivá; nerozhodná; otevřená; aktivní; dominantní; introvertní; romantik/idealista; optimista; euforická. Ze základních charakteristik osobnosti si vybírá melancholika.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako srdečnou, charakterní, čestnou, trochu línou, melancholickou, velmi společenskou, ale stydlivou. Své plány ohledně budoucího života vidí celkem konkrétně. Jejím životním mottem je- krom toho uvedeného v nadpisu- *„zlaté pravidlo“ „Nečiň druhým to, co sám nemáš rád“*.

3.2 Protokol č.2: Jsem zpestření večírku.

3.2.1 Základní životní údaje

Respondentce č. 2 je 32, je svobodná a toho času bez partnera. Vystudovala obchodní akademii a po škole se věnovala modelingu. V současnosti pracuje jako operátorka likvidačního call-centra. Má o 10 let staršího bratra, s jehož ženou nemá nejlepší vztahy, vztahy v rodině však považuje celkově za dobré.

Svou výchovu popisuje směrem ke své osobě jako spíše liberální a „starosvětskou“, ale vzhledem k věkovému odstupu sourozenců až jako přehnaně úzkostlivou. Byla rodinným

⁶³ poměry jednotlivých hodnot jsou uvedeny v samostatné tabulce v příloze

„mazlíčkem“ a rodiče jí nabádali, aby se raději držela doma a do ničeho se moc nehrnula. Domnívá se, že tento přístup na ní mohl zanechat následky v podobě nižší sebedůvěry ve vlastní schopnosti.

Nikdo další z rodiny ke kartářkám nechodí, nechávají si ale čas od času vykládat od ní.

O štěstí říká: „*No je to tak vždycky napůl. Vždycky je něco pozitivního v životě a něco negativního. To, že jsem třeba svobodná ti dává svobodej život, ale taky to něco bere, že jo...*“ Pokud si musí vybrat, pak se ztotožňuje s výrokem č.3, ale formulovala by ho jako klasickou středovou hodnotu, tj. „ani nešťastná ani šťastná“ a nikoliv „nevím“.

3.2.2 Bůh, osud a vyšší moc

„*Na osud věřím, ale rozhodně to nemám daný, jako že je 100% Osud a ty nemůžeš dělat vůbec nic, to ne. Věřím, že něco je. I kdybych měla vzít jenom ty hloupý náhody. Náhodu neovlivníš. Tak jestli je to náhoda, osud...*“ a dále k tomu dodává: „*nenechám všechno plout jen tak, ale když vidím, že je něco přes moc, tak to radši nechám bejt a ono to někdy dopadne i líp.*“ (Poměr stanovila na 60:40 ve prospěch osudu.)

Na otázku, zda věří v Boha, odpovídá: „*Tak za prvé v tom nejsem vychovaná, ale když věřím na osud, tak věřím i v něco malinko vyššího.*“ Ráda ale chodí do kostela, především proto, že se jí křesťanská tematika líbí. Pokud jí někdo víru zprostředkoval, pak to byla prababička a babička, která jí naučila otčenáš. Ztotožňuje se s výrokem č. 3. Téma uzavírá výrokem: „*Tak každé se modlí, když dojde na nejhorší.*“

3.2.3 Karty

Poprvé ke kartářce zašla ze zvědavosti (a při příležitosti nástupu do nového zaměstnání) v pětadvaceti letech. Dostala na ní tip od kamarádky. Sama si ale začala vykládat už o čtyři roky dříve. Důvodem bylo podezření na přítelovu nevěru. Její osobní vykládání si karet se stalo naším stěžejním tématem hovoru.

Začínala s mariášovými kartami podle návodu Dagmar Kludské⁶⁴. Díky náhodnému setkání s jakýmsi mladým mužem v čajovně, který jí věnoval nové karty, přešla na Taroty podle knihy Hajo Banzhafa.⁶⁵ Vyhovuje jí klasický Rider-Waite Tarot, protože jí jeho symboly přijdou srozumitelné. Mariášové karty používá pro rychlý výklad, Taroty zase pro podrobnější výklad- resp. ve chvíli, kdy „*má na ně klid*“.

⁶⁴ D. Kludská, *Zelené eso- Boží oko*, 1. vyd., Vimperk: EMINENT, 1994
internetové stránky autorky- <http://www.kludska.cz>

⁶⁵ H. Banzhaf, *Základní kniha o Tarotu*, 1.vyd., Praha:Pragma, 1994

Vykládání karet je jejím každodenním večerním rituálem. „Málokdy si vykládám na konkrétní věc. Vykládám si jen tak, třeba na to, jakéj bude příští den v práci, jaká bude nálada. Mám to místo cigárka; určitě mi to přijde zdravější. Uklidňuje mě to. To, že vím, co další den bude. Já totiž potřebuju přesnou jistotu- a to i kdyby to mělo bejt špatný, tak jsem stejně ráda, že to vim. Nemám ráda překvapení.“ Na otázku, jaké má další zdroje jistoty nebo vnitřního klidu, odpovídá: „Jistotu mi dodávaj jenom ty karty, jinou berličku nemám“. Dále říká: „To vykládání se strašně odvíjí od toho, jak na tom je člověk psychicky. Já když jsem šťastná, v pohodě, všechno probíhá správně, tak mě ani nenapadne si vyložit. Ale jakmile přijdou nějaký stresový dny a problémy, tak tím víc vykládám. Když je nějaký problém, tak jsem schopná si ty karty vyložit třeba desetkrát denně a furt jako přemejšlím, co tam na tom ještě najít a jak by se to dalo vyřešit, ale je to nesmysl, protože stačí ty karty vyložit dvakrát, třikrát, aby člověk přesně věděl, o co půjde. Ty karty se nezměňj o 100%, prostě ty z nich nikdy nevytrískáš víc. Také říká, že „někdy jsou ty karty tak neuvěřitelně mimo, že to není možný. Někdy ukazujou něco, co je mimo tebe. Třeba minulej tejden mi vyšly tak hrozný karty, že jsem si myslela, že mě na zpáteční cestě od našich musí někdo přepadnout. A ono se nic nestalo. Ale zase mi večer volal kamarád, že se vyboural na motorce... Ale já jsem se tehdá fakt nervovala hrozně. Jsem čekala, že přijedu a budu mít vykradenej byt...“ Úvahu uzavírá slovy: „Když ti to karty nechtěj říct, tak ti to neřeknou. A někdy je dobře, že se něco nedozvíš.“ Kartám věří stoprocentně, pravdivost jejich předpovědí vidí tak na 80% a těch zbývajících 20% je podle jejího názoru převážně otázka nesprávné interpretace.

Respondentka se několikrát během rozhovoru vyjádřila v tom smyslu, že ví, že jde u ní o závislost. Karty nosí neustále s sebou, a nedokáže si ani hypoteticky představit situaci, že by je neměla.

Ke svému výkladu říká, že je „technická“ kartárka. „Neumím tu omáčku okolo. Já jako technicky vím, co ta karta znamená. Ale potom dát dohromady tu pohádku, když máš před sebou sedum, devět karet, tak to je horší. To mi moc nejde...“ Jak sama s úsměvem říká, při výkladu „nic božského nepociťuje“. Postrádá především určité „vedení“, předání zkušeností, „zasvěcení“. Říká k tomu toto: „No jasně, tu jasnovidnost musejí mít, když nemaj tu intuici, takový nějaký zvláštní to třetí oko, tak nikdy nebudou výborný kartárky, který si za to budou moct nechat platit; ale třeba určitě Kludská tu učitelku měla... většina z nich měla někoho, kdo je tak trošku vedl, a zasvětil je do spousty věcí, který já se učím sama a ke kterým já třeba ani nikdy nedojdu...“

Respondentčiných „služeb“ samozřejmě využívá i její okolí. Říká, že „někdy si nechá vyložit i ten, do koho bych to nikdy neřekla, takže si myslím, že jsou lidi v podstatě ze sta

procent ochotný si nechat vyložit. Většina lidí jenom dělá, že ne, že to je trapný, to dělají hlavně chlapi, ale zvědaví, si myslím, jsou úplně všichni.“ Vykládá v situacích, když: *„...někdo náhodou chce nebo když na to náhodou přijde řeč. Ale jestli něco nemám ráda tak to je když třeba deset známejch někde u stolu v hospodě se na mě sesype a všichni chtěj vyložit. To je šílený!“* Na otázku proč jí její známí či ostatní lidé žádají o výklad, odpovídá s úsměvem: *„No protože ke mně se nemusíš objednávat! Mě prostě vyhledávají protože je to rychlý.“* K výkladu dodává: *„Je pro mě určitě lehčí když vykládám někomu koho znám a když vím o čem vykládám, než úplně u neznámého člověka, ale zase jak kdy. Nejhorší je vykládat příbuznejm.“* Na otázku proč myslí, že chodí lidé ke kartářkám, a že jim věří, odpovídá: *„Bud' tomu chtěj věřit, anebo už jí maj vyzkoušenou, a vědí, že má pravdu...První je zvědavost, pak nějaký určitý problém. U ženských je to většinou chlap. Chlapi jdou většinou kvůli práci a kvůli penězům, kvůli kariéře.⁶⁶ Mladší kvůli škole. Bezdětný kvůli dětem. Nevím, já myslím, že každý si najde nějaký svůj zásadní problém, na který potřebuje odpověď. Ke kartárce se chodí s nadějí, s nadějí na kladnou odpověď.“* Pokud to má zobecnit, pak nejčastější důvody jsou vztahy, práce a rodina; zdraví zajímá až starší lidi. A dále říká: *„Nebo že se o sobě něco dozvěděj, nebo chtěj o sobě něco slyšet...aby se jim někdo věnoval. Chtěj tak trošku psychiatra nebo psychologa. Protože pokud je ta kartářka dobrá, tak tě uklidní, pomůže ti. Většinou jsou to příjemný ženský, takže si jdeš pokecat, jen tak, na kafičko.“* *„Nikdo nekoupí špatně když tam jde“* uzavírá.

Ona sama k „profesionálním“ kartářkám (resp. kartárce, protože má svou oblíbenou) nyní chodí zhruba jednou za rok; pokud nemá žádný zásadní problém, tak i za delší dobu. Momentálně se k ní chystá ohledně konzultace s koupí bytu. Vlastní výklad je pro ni jinak zcela dostačující. Pokud si není jistá svým výkladem, pak má ještě „přítele na telefonu“, jehož služeb už ale kvůli jeho vysokému věku příliš nevyužívá. Její kritérium pro výběr kartářky je její osobní přístup ke klientovi. Ta její je *„přátelská, nadstandardně se lidem věnuje a umí i nepříjemnou věc podat tak, že nebudeš skákat z okna“*. Na otázku jak se cítí, když od ní odchází, říká: *„Mám strašně povznášející pocit. Ten psycholog tam funguje. Tak za prvý se o tebe někdo zajímá, což se musí líbit každému, že jo. No a pak záleží na tom, co ti řekne. Ale vysloveně zdeptaná jsem od kartářky neodcházela snad nikdy. I když jo. Jednou jo. To totiž popisoval moje následující období a to bylo fakt dost hnusný. A tak já ty karty hlavně znám, že jo, takže i když tam nevidím tolik, co on, tak když mi vyloží, tak já už vidím, že to opravdu není dobrý.“* Na otázku, jak moc si výklad pamatuje, odpovídá: *„Já ty věci zapomínám. Ty*

⁶⁶ podobně to za léta své praxe vidí i Dagmar Kludská

základní věci si pamatuju, ale některý mi vylezou až teďko. Jako něco, co se mi mělo stát před třemi lety, tak se začíná dít až teď(- tak taky nejsou neomylný, že jo-) a najednou si uvědomíš : jóó, dyť to je ono, a já jsem to celou dobu ani nevěděla.“

3.2.4 Ostatní

Respondentčin zájem leží především v kartách. Z divinačních metod ještě vyzkoušela runy a siderické kyvadlo- říká ale, že pro tyto metody nemá vlohy. Zajímá jí ještě spiritismus („*Tak vyvolávání duchů je celkem fajn- ale já to tolik neumím a rušení mrtvých nemám ráda.*“)⁶⁷ a astrologie⁶⁸; domnívá se, že něco je i ne denních předpovědích, ale pouze na těch, které můžeme najít na internetu. Duchovní literaturu příliš nečte, našli bychom u ní především příručky pro výklad karet.

Nečte ani fantasy nebo sci-fi literaturu, nicméně filmy s touto tematikou se jí líbí. (Velmi jí oslovil i Harry Potter.) Na esoterické veletrhy zatím nezavítala, ale jak říká „*nikdy neříkej nikdy*“.

3.2.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ESNP

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: ovlivnitelná, nedůvěřivá, nerozhodná, spíše uzavřená, aktivní, spíše submisivní, introvertní, realistická, optimistická a euforická. Ze základních charakteristik vybírá melancholika.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako náladovou, citlivou, hodnou (někdy až moc), línou i pracovitou a má „potřebu být potřebná“. Životní motto nemá. Po krátkém zamyšlení má i ona celkem konkrétní představu toho, kde se bude postupem času ve svém životě nalézat.

3.3 Protokol č. 3: Slyším svou intuici, ale neposlouchám ji.

3.3.1 Základní životní údaje

Respondentovi č. 3 je 44 let, je svobodný a už tři roky nezadaný. Vystudoval obchodní akademii. Po nástavbě pracoval u požárníků, pak se věnoval organizování veletrhů v zahraničním obchodě a nyní už deset let pracuje jako booker v modelingové agentuře.

⁶⁷ Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 173-178

⁶⁸ idem, s.150-157; dále M.Grün, *Je strologie věda?*, 1.vyd. Praha: Horizont, 1990

Má o tři roky mladšího nevlastního bratra a (jak se později dozvěděl) ještě sestru, se kterou se ovšem ještě nesetkal. Oba rodiče, přestože jsou již ve vysokém věku, ještě žijí. Vztahy v rodině jsou podle respondenta „*takřka ukázkové*“. K výchově říká, že rodiče byli vždy poněkud staromódní a konzervativní a všechno bylo tak, „*aby to vypadalo*“. Přesto mu ale podle jeho slov ponechávali dostatek volnosti. Nikdo další z rodiny ke kartářkám nechodí.

Z výroků týkajících se pocitu štěstí nakonec vybírá výrok č. 2. šťastný. Říká ovšem, že jeho život teď stagnuje, k něčemu graduje a úplně cítí „*změnu v kostech*“. Nejlépe radikální...

3.3.2 Bůh, osud a vyšší moc

Návštěva kostela ho nesmírně uklidňuje. Patří to k jeho oblíbeným způsobům relaxace nebo meditace; má rád tu atmosféru. Jak říká ve víře nevyrostl, jeho rodiče nejsou praktikující věřící, přestože „*to*“ *taky „studují“*. Jsou založeni spíše materialisticky. Na otázku, zda věří v Boha, odpovídá: „*No tak trošku, jako určitě v něco..něco takovýho jako pokračování, co to všechno kormidluje... Spíš bych tomu rád věřil.*“ Z předložených výroků vybírá výrok č.3.

Na otázku, zda věří na osud, říká toto: „*Osud, no, víceméně, ale ne jako dogma. Dá se to doupravit...*“ Poměr stanovuje na konečných 60:40 ve vlastní prospěch se slovy: „*Máme nadpoloviční většinu.*“ Přesto má např. pochybnosti, když neuposlechl doporučení svého kartáře, zda tím třeba „*něco nezablokoval, co na to mohlo mít nějakou poslušnost.*“ Několikrát v průběhu rozhovoru se k tomuto motivu vrací.

3.3.3 Karty

Respondent si karty koupil, ale nevykládá si. Přestože na něj v obchodě karty působily podle obrázků velmi pozitivně (rozhodl se pro marseillský tarot), doma už tento efekt nemají a působí na něj příliš neosobně. Domnívá se, že kdyby našel takové karty, které by ho více oslovovaly, pak by si pravděpodobně vykládal, a to i přes určitou složitost systému, kterou rovněž považuje za překážku.

Přestože se o esoteriku zajímá už poměrně dlouho, poprvé šel ke kartáři zhruba před dvěma roky, a to na doporučení kamarádky, které dotyčný prý „*hrozně pomoh*“. Přišel k němu s čistě praktickým problémem, zda koupit auto nebo za ušetřené peníze zrekonstruovat dům. Chtěl na něho přenést konečné rozhodnutí. Rozhodnutí už ale před tím ve své podstatě přeci jen učinil (v průběhu rozhovoru ještě dvakrát zopakoval, že odpověď na své dotazy už vlastně podvědomě zná), a tak přestože kartářova rada byla opačná, stejně si to nakonec „udělal po svém“. (Jak říká, uvědomoval si, že se dokonce kartáře snažil během výkladu „*postrčit*“ směrem k jemu bližší variantě.) Je otázkou, do jaké míry to bylo způsobeno vlastní praktickou

úvahou („*On mi pořád říkal: auto bude, auto přijde, ale já jsem takovej pragmatik, nikde nikoho nevidim, kdo by mi chodil do cesty s autem..*“) a do jaké míry respondentovou obavou, aby tomu „moc nevěřil“ a nenechal se ovládnout („*Já jsem se tam pořád bál jít proto, že mi třeba něco řekne, a já tomu budu moc věřit. Že mi něco jako implantuje, že tohle bude tak a tak. Protože jsem čet pár knížek, že někdo nějakým lidem řek: vy za dva roky umřete, a ty lidi všechno rozdali.*“).

Přestože v tomto případě kartáře neposlechl, ještě dvakrát se k němu od té doby vrátil, a to proto, protože na něj napoprvé učinil velmi silný dojem. „*Já jsem přišel, on se tak na mě kouknul a řekl- vy máte sestru. A prej jí fakt mam...a pak mi eště řek: Vás bolí koleno..a já si říkal- panebože, to sem udělal nějaký pohyb nebo co? Jak to ví?*“ Zároveň k němu zpočátku cítil obrovský respekt: „*On na mě působil trochu jako černokněžník. Tam ta schopnost je. On vidí někam jinam. A karty používá až nakonec. Tu první polovinu jenom mluví.*“ Až po čase zjistil, že „*to není žádný bůh a že se s ním může bavit i o obyčejnejch věcech.*“ Ale jak dodává, možná, že to je jeho obecný problém-přílišný respekt před autoritami.

Důvodem druhé návštěvy byla skutečnost, že byl při první návštěvě příliš nervózní (obával se např. i toho, že by mohly být některé jeho otázky příliš banální..), a tak se přišel na nějaké věci „dozeptat“. Při třetí návštěvě už příliš spokojen nebyl. „*Ta třetí návštěva mi přišla taková „na lehkou váhu“.* Měl u toho puštěnou televizi, a to mi vadilo. Vůbec se mi tak nějak moc nevěnoval, moc se nesoustředil. Tak já nevím, třeba sem nepřišel s nějakým světoborným tématem; mu tam choděj lidi, jestli je nepotká nějaká vražda a tyhle ty moje prkotiny, esli se s někým seznámim...“ -větu nedokončuje. Jak říká, postupem času k němu důvěru trochu ztratil a nyní pravděpodobně na další výklad zajde k nějaké ženě. „*Ženská by se mi teď zdála příjemnější. Možná i proto, že s nima mam lepší zkušenost, že když na něčem záleží, tak to dělaj poctivěji, ataky tam možná hraje roli takovej ten mateřským cit, taková ta přirozená důvěra, že ona by mě přeci nepodvedla*“ dodává se smíchem. Především se však domnívá, že by mohly lépe rozumět problematice vztahů, které momentálně respondenta tíží nejvíce.

K otázkám kolik si toho z výkladů pamatuje a z kolika procent to tak asi vychází říká: „*Já si to doma přepisuju, ty body, já si to pamatuju. No a tu budoucnost, ta mu vychází tak ze 40%, ani ne. Ono je to asi dost těžký, voni se asi už musí hodně vyznat, aby to trefili...Ale hlavních věcí mi vyšlo jen pár. Zatím mě to moc nepřesvědčilo. Zatím mi to v těch podstatných věcech nevyšlo. Ale docela rád bych tomu věřil.*“ Na otázku, jak se cítí, když od něj odchází, odpovídá: „*Cejtim se hrozně fajn, protože on mi vždycky řekne něco pěknýho.*“

Na otázku, proč si myslí, že lidé chodí ke kartářkám a proč tomu věří, říká toto: „*Hledaj nějakou pomoc a zdá se jim to takový nejrychlejší. V takovejch těch zoufalej situacích,*

když už neví kudy kam, tak jim to přijde jednodušší než sáhnout po nějakým doktorovi nebo právníkovi. Když si nevědí rady, tak tohle je takový nejjednodušší, dá se to s nima řešit tak po domácku. A pak teprv přijdou na řadu odborníci. A proč tomu věří? No, vono je to hlavně tou pověstí. Oni kolem sebe dělaj dost takovýho tyátru, že si vytvořej tu pověst a lehko se tomu pak věří... On člověk rád to tajemno odhaluje a že se třeba dozví něco hezkého..lidi tam nechodě, aby se dozvěděli nějaký tragédie...“ O lidech, kteří chodí ke kartářkám pak ještě později dodává, že „jsou otevřený, naivně důvěřivý, jdou se svou na trh, jsou trochu manipulovatelný, rádi se nechaj víst a někam kormidlovat“.

Postupem rozhovoru se dostáváme ještě ke dvěma zajímavým tématům. První se týká emočního rozpoložení a postupu respondenta při výběru kartářky, druhé toho, co mu přináší.

„Já si to vždycky uložím, že jsem se o někom dozvěděl, když už se mi to nakupí, tak potom už teda vím, na koho se obrátit. Neběžím tam hned, jdu tam, když třeba nemám definitivní rozhodnutí. Ale musím bejt otevřeněj k tomu se někomu svěřovat, musím mít tu náladu, takže mám rád, když se objednáš třeba za tři dny a ve mně je ještě to nadšení. Takhle jsem se jednou objednal k Jordánový⁶⁹, ta pomáhá přes tu kineziologii, a to bylo až za měsíc. No a když jsem k ní přišel, tak jsem takřka už neměl náladu si s ní vůbec povídat. Tak pak už potom koukám, že sem akorát vyhodil peníze.“

„Já sem ted' byl s jedním známým v lázních a ten mi říkal: Co si do nich vrazil peněz a co ti to pomohlo?! Nic! Ale já říkám, že oni mi třeba nepomůžou postavit barák, ale pomůžou mi třeba přehodnotit pohled na něco, protože já sem s tím pak už tak daleko, že tu jejich pomoc už nevnímám...Já tam jdu s nějakým problémem, my ten problém odkrejeme a už se dostaneme tak daleko, že ten problém už je jako vyřešeném, a já pak zas v tom životě jsem o stupeň dál, takže bychom potom klidně řek: ono mi to vlastně vůbec nepomohlo. Ale to, že já už jsem zase postoupil o nějaký to patro dál, to už zapomínám.“

Celé téma uzavírá se smíchem a nadhledem: *„Já trpím záplavou myšlenek- a s tím jdi ke kartáři! On tě tak strašně nahlodá v tom, co už máš nahlodaný, že pak si říkáš : tak to možná to moje bylo úplně nejjednodušší! Já totiž slyším svou intuici, ale neposlouchám jí- přijde mi to totiž tak jednoduchý, že až tomu nevěřím..!“*

3.3.4 Ostatní

Jak již bylo výše zmíněno, respondent se zajímá o esoteriku dlouhodobě. Jeho vůbec prvním kontaktem s touto oblastí byly návštěvy u Miroslavy Holoubkové⁷⁰, která se zabývala

⁶⁹ Viz rozhovor s respondentkou č. 1

⁷⁰ M. Holoubková, *O svém životě si rozhodujeme sami*, 1. vyd., Olomouc: Aves, 1999

etikoterapií a numerologií. Dále vyzkoušel kineziologii, holotropní dýchání⁷¹ (které vedl p. Vančura) a regresní (nebo též hlubinnou nebo abreaktivní) terapii u Andreje Dragomireckého⁷², k čemuž říká: „*To bylo zajímavý, tam jsme se snažili projít ten porod, dělali jsme to natřikrát. Pomohlo mi to pochopit, proč se někdy chovám tak, jak se chovám*“. Ale jeho vůbec největším zážitkem byl seminář rodinných konstelací⁷³. Říká k němu: „*To bylo ohromný, to předčilo všechna moje očekávání. To byl ohromnej emoční výbuch*“. Jak se zdá, motivem většiny jeho návštěv je touha poznat lépe sám sebe.

Jeho nejoblíbenější knihou je *Miluj svůj život* od Louise L. Hay⁷⁴, která se od svého prvního vydání dočkala již několika reedic, a ke které se vždy rád vrací. Dvakrát byl na veletrhu Esoterica v Praze.⁷⁵ Kdysi dávno si nechal vypracovat i osobní horoskop.

Momentálně se s největší intenzitou věnuje józe. „*Já jsem zjistil, že všechno se dá vlastně rozdejchat*“ pronáší „*je to úžasný*“. Další zdroje klidu má ještě v dalším cvičení- Pět Tibeťanech, a pak v procházkách a meditacích v přírodě, v návštěvě kostela, a akupunktúře. Čas od času má totiž problémy s nahromaděnou energií a stresem, a jak říká, je pak po této proceduře „*jako jehňátko*“. Pokud by byl nějaký problém nad jeho síly, pak by zašel v první instanci za psychologem.

Filmy s fantasy tématikou má rád, čte spíše Ericha von Daenikena než klasickou fantasy literaturu.

3.3.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti INTJ. Protože u hodnot S a N byl výsledek nerozhodný, dala jsem obě možné varianty výsledku testu respondentovi k posouzení a konečné rozhodnutí tak bylo na něm.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybral tyto: spíše neovlivnitelný, důvěřivý, nerozhodný, uzavřený, aktivní, submisivní, introvertní, romantik, optimista, euforický. Ze základních charakteristik si vybírá cholera.

⁷¹ Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s.293-296

⁷² A. Dragomirecký, *Cesta do vlastní minulosti, cesta ke zdraví: Základy teorie a praxe hlubinné abreaktivní psychoterapie*, 4. vyd., Praha: Stratos, 1997

Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s.290-292

⁷³ W. Nelles, *Rodinné konstelace*, 1. vyd. Praha: Alternativa, 2004

⁷⁴ L.L. Hay, *Miluj svůj život*, 1. vyd., Praha, Radost 1991

Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s.256

⁷⁵ <http://www.esoterica.cz>

Respondent sám sebe charakterizuje jako hyperaktivního, pracovitého (až se sklonem k workoholismu), romantického, idealistického až naivního, upřímného, zvědavého a se sklonem potlačovat vlastní potřeby a přání.

Ke své budoucnosti říká toto: *„Do roka a do dne by to chtělo alespoň jednu zásadní změnu. A za deset let se problémy uklidněj, budu si v pohodě víc užívat a konečně budu dělat všechno, co budu chtít. A pak to už bude jenom lepší.“* Životní motto tak úplně nemá, ale jak říká, rád by *„odhalil podstatu a naučil se vnímat intuici“*.

3.4 Protokol č. 4: Pokud nejde o život, nejde o nic.

3.4.1 Základní životní údaje

Respondentka č. 4 je kontaktem respondentky č. 2 z nulté fáze. Je to 58ti letá žena se středoškolským vzděláním, je v důchodu, ale ještě je zaměstnána na částečný úvazek. Má tři syny, je rozvedená, v současné době nemá stálého partnera a ani na tom do budoucna nehodlá nic měnit. Rodiče jsou oba po smrti- otec zemřel, když bylo respondentce 14 let a matka minulý rok. Na otce vzpomíná s láskou a domnívá se, že je povahou spíše „po něm“. S matkou byly její vztahy vždy velmi problematické, přesto- anebo právě proto- byla tato vazba citově velice silná a v průběhu rozhovoru se k matce velmi často vracela. Má ještě o rok mladšího bratra, s nímž se ale od smrti švagrové v podstatě nestýká.

Její život byl víc než pestrý; sama ho charakterizuje jako pohnutý. Typ výchovy popisuje jako drastický, tělesné tresty byly časté. Respondentka k tomu říká, že je ten typ, co *„nechce ohýbat hřbet a když je něco, co se jí nelíbí, tak to řekne“*. Nebylo jí dovoleno jít na leteckou školu. Svůj sen si alespoň po letech splnila seskokem s padákem.

Z domova odešla ještě aniž by byla plnoletá, velmi brzy se vdávala, už 3 roky po svatbě ale měla zažádáno o rozvod. Tuto žádost po intervenci matky stáhla, k rozvodu pak ale nakonec (po třetí podané žádosti) v průběhu let stejně došlo. Svůj život rozděluje na ten před rozvodem a po rozvodu. Pracovala na různých pozicích, profesně není vyhraněná. Je velmi sportovně založená; sama se věnovala závodně judu a tímto směrem vedla i své syny. Spory s nimi tím pádem „řešila na žíněnce“. Je zastávkyní osobní svobody, proto žije pokud možno „nezávisle“ na svých synech a vnoučatech. Ke kartářce už žádný další člen rodiny nechodí, ale rodinní příslušníci si nechávají vykládat od ní.

Pokud má zhodnotit svůj dosavadní život, pak vybírá výrok č. 1.- velmi šťastná.

Respondentka na mne působila jako skutečně vyrovnaná, sebejistá, energická, boдрá žena, která má ráda věci pod kontrolou, která se umí pro věci nadchnout, je zvědavá a je stále otevřená novým zkušenostem. Rozhovor s ní byl jeden z nejdelších, nejuvolněnějších a nejotevřenějších a své vyprávění často ilustrovala příklady z praxe.

3.4.2 Bůh, osud a vyšší moc

Na otázku, zda věří v Boha, odpovídá rezolutně ne. Její víra je otřesena především předčasnými úmrtími dvou nejbližších rodinných příslušníků- otce a švagrové. *„Říká se, že koho Pánbůh miluje, toho křížkem navštěvuje, ale v zásadě je to postavený na hlavu. Měl by spíš navštěvovat ty, co jsou nehodný....Bůh není spravedlivej, když bere rodiče dětem.“* K tomu dodává: *„To ale nevylučuje teda to, že nejdu ráda do kostela. Teda ne na mši, ale na památku se podívat.“* Matka byla praktikující katolička, přesto jí matka k návštěvám kostela nikdy nenutila. U otce si vírou není jista.

K tématu hovorů o víře v rodině podotýká, že *„byla s maminkou vždycky na kordy“*. *„Já jsem prohlásila, že se nechám vypsát z víry, že to sou zloději, ty kněží, že to bylo vždycky jenom na ovládnání chudých lidí. Ježíš kázal, že maj bejt služebníci boží, chudí, pokorní, a podívejte se, jak to je. To mě vopravdu rozčiluje!“*, prohlašuje na adresu církve. Přesto se ovšem ztotožňuje s výrokem č. 3. *„Jsou totiž věci mezi nebem a zemí, a o tom mám jistotu“*, říká.⁷⁶

K tématu osudu říká, že na něj věří, ale s výhradami. Má pocit, že *„si ten osud může člověk sám ovlivnit“*. Přesto stanovuje poměr na 30:70 ve prospěch osudu.

3.4.3 Karty

Ke kartám se dostala téměř před deseti lety jako „slepý k houslím“ v momentě, kdy si zlomila nohu a kamarádky jí je přinesly do nemocnice pro pobavení. Věštění z karet jí zaujalo i z toho důvodu, že si tehdy v práci nebyla jista svou pozicí, a možnost nahlédnout do toho, jak to vlastně bude, jí lákala. Sama ovšem říká, že *„kdyby toho úrazu tenkrát nebylo, tak že asi vůbec nevykládá“*. Ještě dva roky před touto událostí jí vykládal tatínek spolužačky. K této vzpomínce dodává, že si vůbec nepamatuje, co jí vyložil, ale velmi dobře si pamatuje, že se jí klepala kolena.

⁷⁶ Poté popisuje svůj zážitek se zemřelou švagrovou, která se jí několikrát zjevila a varovala jí pokaždé, když jejím neteřím něco hrozilo, další zážitek se týká její maminky . Sama se necítí být médiem a tyto zážitky si vysvětluje především silnou citovou vazbou na zemřelé. V neposlední řadě vypráví skutečně poutavý příběh o „osudné čtrnáctce“ v jejich rodině.

Sobě i známým vykládá z mariášových karet, taroty jí lákají z toho důvodu, že se jí zdají být „přehlednější, detailnější“. Na otázku kolik procent jejích přátel věří na vykládání karet odpovídá: „Asi 2%, ale jestli myslíte jako že za mnou přijdou a chtějí po mně vyložit, to jsou úplně všichni. Sice říkají, že tomu nevěřej, nebo že k tomu mají výhrady, nebo že z toho mají strach nebo tak něco, ale nestalo se mi, že by aspoň jeden nebo nikdo z nich nechtěl aspoň jednou vyložit.“ Na dotaz jak by popsala lidi, kteří o výklad z karet mají zájem, odpovídá: „Obecně? Já bych řekla, že jsou to lidi takový, který se nedokážou v některých chvílích životních rozhodnout, co pro ně bude nejlepší nebo nebude, tak proto utíkají někam, kde tu jistotu nebo alespoň nějaký to zázemí najdou...tu pomoc..byť slovní nebo radu nebo já nevím, nějakým způsobem..chtějí poradit, hledají sami sebe, potřebují dobít“. Důvody návštěvy jsou různé (např. změna zaměstnání, zvýšení platu, zahájení soudu, studia, starost o děti), především však je to podle ní láska a partnerské vztahy. „Karty jsou pomocník pro zlepšení psychiky lidí, kteří jsou v těžkých životních situacích nebo v depresivních stavech, nebo jsou na nějakým rozcestí a hledají pomoc. Neumějí si sami poradit, takže to berou něco jako záchranu, že by jim to mohlo dát nákej jinej podnět nebo impuls nebo takhle.“ pokračuje.

Zmiňuje i časté počáteční obavy návštěvníků: „Mě je jich docela líto, když přijdou a říkají, jaké mají strach z toho, co se bude dít Tak jim říkám: tak to berte jako hru, jako zpestření, a uvidíte, co bude...a pak, když viděj, že je to docela příjemná záležitost, tak dou celkem spokojený domů. Hlavní je těm lidem neublížovat...Ty karty můžou pomoci, ale záleží zase na tom, jak ten člověk, kterej ty karty vykládá, k tomu přistupuje a jak je zodpovědněj. Protože když je člověk na dně, nebo je nějakěj člověk labilnější, tak si to může vzít k srdci a špatně to dopadne. Pro mě jako člověka, kterej to dělá, je zase příjemnější, když odsad' mě ty lidi odejdou nabitý energií, dobrou náladou a pohodou a tím vším, že jo...Já jsem člověk světla a nevidím důvod, proč bych jim měla říkat věci, který by byly pro ně depresivní...Já si s nima povídám a tu jejich důvěru si získám. Oni se mi pak otevřou, jsou takový bezprostřednější, vono se pak i líp pracuje, že jo, postupně ta obava odpadne a pak se jim odsad' ani nechce.“ Další zdroj obav spatřuje ve skutečnosti, že „spousta lidí to nechce ventilovat, nechce být dáváno s tím do souvislostí; nechtějí přiznat, že hledají pomoc u kartářky- nebo vůbec u někoho, že nejsou psychicky tak silný...nebo v práci, kdyby se to dozvěděli, tak by byli považovaní za horší“.

Z počátku odhadovala úspěšnost svých výkladů na 75%, nyní se domnívá, že se už blíží 100%. Na dotaz jak si to vysvětluje, říká: „Řekla bych, že člověk víc těm kartám rozumí, navíc si myslím, že i jsem víc pronikla do tajů té psychologie těch lidí, že se to opravdu v těch

kartách odráží ta osobnost toho člověka, a navíc jsem přišla na to, že kolikrát, když se na něco ptáme- dáme otázku a ten člověk si vytáhne ty karty- tak to odpovídá úplně na něco jiného, než na co jsme se ptali, protože pracuje to podvědomí toho člověka. On se na něco ptá, v hlavě má něco jiného, kdežto to jeho podvědomí si pracuje úplně podle svého. Takže se tam projeví něco, co ho trápí nebo co je tam v něm zahrabaný a on si to nechce přiznat, protože má hlavu plnou jinejch problémů, ale přesto tím, že si vytáhne ty karty, se to ukáže.“ Někdy „klientovi“ pro urychlení výkladu nabídne možnost, že „si vyloží za něj, protože je neutrální“. Dále zdůrazňuje fakt, že „čím přesnější otázky dáváme, tím přesnější dostanem odpovědi“.

Dobíráme se poté k zásadnímu závěru, a sice na jakém principu tedy karty vlastně „fungují“: *„Karty nefungují. Karty ovládá člověk- protože si je tahá ruka člověka- a tu ruku ovlivňuje to podvědomí- že si vytáhne zrovna tuhle kartu a ne tu vedle.“* Téma uzavírá slovy: *„Karty to za tebe nerozhodnou, ty ti jenom ukážou, jak to bude.“*

Míra integrace karet do osobního života je u respondentky skutečně vysoká- respondentka si už vůbec nedovede představit, že by si nevykládala. *„Vykládám si každou chvíli, dá se říct, že denně. (Zrovna dneska ráno jsem si vykládala na práci a vyšly mi peníze a já sem dneska zjistila, že mi přidali deset korun na hodinu, to je dobrý, ne?) Vykládám si jen tak, abych nevyšla ze cviku.. opakování matka moudrosti, že jo?“* dodává se smíchem. Dále říká: *„Vono je někdy dobrý vědět, co člověka čeká. Pak nejste tak překvapená, když je něco negativního. A když pozitivního, tak jste překvapená mile, a když negativního, tak si říkám- sakra, zas ty karty měly pravdu. Vono to člověka předpřipraví.“* Při výkladu se řídí pouze kartami, které před ní leží na stole. Vždy si vykládá na dvě protikladné možnosti⁷⁷ - říká k tomu: *„Jak by to dopadlo, když bych to udělala a když ne, tak vidím, co je pro mě lepší a podle toho se zařídím.“* O pravdivosti orákula nepochybuje.

Téma uzavíráme otázkou, co pro ní karty znamenají, na což odpovídá: *„Znamenají dost. Je to koníček, zábava, radost, že tím pomůžu určitejm lidem v těžkých situacích, jo, třeba jenom tím, že je vyposlechnu, takže mi to přináší i takovej pocit uspokojení...Ve svém slova smyslu je to naplnění. Navíc mě to naučilo i líp poznat samu sebe a poznávat lidi, takže pro můj osobní život mi to přineslo hodně.“*

3.4.4 Ostatní

Respondentka se dále ještě zajímá o numerologii, horoskopy jakéhokoliv původu, výklad snů a telepatii. Osobní horoskop si i nechala vypracovat, a jak říká, *„docela seděl“*. Má

⁷⁷ Tímto způsobem postupuje i u svých „klientů“

ráda aromaterapii a Bachovu květovou terapii⁷⁸, dále by časem ráda vyzkoušela regresní terapii. Ještě se zmiňuje o technice povídání si s plamenem svíce, kdy jí na dotazy odpovídají její rodiče. Nepovažuje to však za klasický spiritismus.

Dále se zmiňuje o tom, že dokáže „dobíjet lidi“. Zmiňuje se také o existenci tzv. „*lidských [energetických] upírů*“, kteří nemají v sobě „*žádnéj radostnej impuls, nemaj radost z maličkostí, ze života, tak to hledaj jinde*“. Sama energii dočerpává především z hudby a z přírody. Zdroj klidu má vzhledem ke všem svým zkušenostem a prožitkům především sama v sobě.

Pokud by byl nějaký problém nad její síly, pak by pravděpodobně zvolila psychologa, ale v první instanci se vždy sama poradí s kartami. Pokud si v minulosti někdy nebyla jista svou interpretací, zašla si výklad ověřit ke svému konzultantovi.⁷⁹

Esoterické veletrhy zatím nenavštívila, ale má to v plánu. Duchovní literaturu příliš nečte, zmiňuje pouze Magii života od Ariany a Ravena Argoni⁸⁰. Jako stěžejní titul jmenovala beletristickou Chaloupku strýčka Toma od Harriet E. Beecher-Stowe. Fantasy a sci-fi literaturu čte, ale např. Pána prstenů nečetla a neviděla ani ve filmové podobě.

3.4.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ENFP.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: spíše neovlivnitelná a nedůvěřivá, rozhodná, otevřená, aktivní, dominantní, extrovertní, realistická, optimistická a euforická.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako společenskou, kamarádkou, veselou, spolehlivou a jak říká, snaží se lidem vědomě neubližovat, dá se s ní mluvit a když může, tak pomůže.

Co se týče její budoucnosti, měla jako jediná zcela nejkonkrétnější představu o tom, kde se bude nalézat za rok, za deset let i za dvacet let.

Životní motta uvádí tři; první je uvedeno v titulku. Druhé zní: „*Smích je kořením života a kdo je jím řádně prosolen, vydrží dlouho čerstvý.*“ Jako třetí respondentka uvedla tento citát Leonarda da Vinciho: „*Když jednou okusíš létání, budeš už navždy kráčet po zemi s pohledem upřeným k nebi, protože tam jsi už byl a tam se stále toužíš vrátit.*“

⁷⁸ Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s.192-193

⁷⁹ jedná se o stejnou osobu, jako v případě respondentky č. 2

⁸⁰ <http://www.argoni.com>

dále Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s.167 ; 177

3.5 Respondent č.5

Respondent č. 5 je kontaktem respondenta č. 3 z nulté fáze. Jedná se o 48 letého muže, který pracuje ve státní správě. Přestože sám budoucnost svým způsobem predikuje a dle svých slov především „pracuje s energií“ (nepovažuje se ovšem za léčitele v pravém slova smyslu), pro naši případovou studii se ukázal být respondentem nevhodným.

Přesto stojí za zmínku některé jeho postřehy- které už ovšem ve většině případů parafrázuji- a které se k našemu výzkumu vztahují i z hlediska pozdějšího srovnání s ostatními respondenty:

- Bohu připisuje ve své podstatě roli Super-ega a náboženství (resp. církev) označuje za politickou mocenskou sektu. Při dalším rozhovoru vychází najevo, že byl v dětství církví odmítnut kvůli politické příslušnosti svého otce.
- Kartářky považuje ve své podstatě za psycholožky, které budoucnost dokáží vydedukovat na základě klientových reakcí na body, které jim tzv. „nadhodí“. Nejedná se tedy o divinaci v pravém slova smyslu, ale spíš o odhadnutí předpokládatelného vývoje dalšího života dotyčného na základě faktů, které se dají získat buď perceptivně (ztuhnutí tazatele při určité „nadhozené“ informaci apod.), nebo na základě dodaných informací (např. o stylu života, dosavadních vztazích nebo rodinných dispozicích). Přesto se domnívá, že budoucnost lze- na základě různých věštebných praktik- předpovědět, ale tak ze 30 %. Samotné karty považuje pouze za médium, které přitahuje pozornost a za zastírací manévr, sloužící k balamucení dotyčného.
- Uvádí zajímavou otázku k zamyšlení: *„Jako kartářka vám řeknu, že až odsud' vyjdete, tak na ulici bude žebrák, kterej vás okrade o mobilní telefon. Vy se na to natolik soustředíte, že budete hlídat kdejakýho žebráka vokolo, aby vás nevokrad, přestanete vnímat ulici, bude tam chybět dlažební kostka a vy budete mít zlomenou nohu na třikrát. Budete tomu říkat Osud nebo výklad z karet?“*
- Poukazuje na důležitost zdravého životního stylu a na způsob, jakým pracujeme s dostupnými daty. Osobnost člověka přirovnává ke „kredenci, ve které je tisíc šuplíčků, a na člověku je, do jaké míry si je při uklízení správně srovná“. Od této skutečnosti se pak odvíjí všechno další- včetně toho, zda v sobě člověk může či nemůže probudit ony „zvláštní schopnosti“.
- Na otázku, proč se domnívá, že lidé chodí ke kartářce, odpovídá: *„Je to právě tím, jak říkám- ty lidi v sobě nemaj srovnaný ty šuplíčky. Za prvé boje se sami řešit problém,*

druhá věc je, že nemaj s kým ten problém řešit- nemaj nějakou spolehlivou osobu, na kterou se mohou obrátit. Oni je berou tzv. jako nějakou zástěrku, která jim něco poradí, u kteréj se vypovídají, ve své podstatě něco, jako takovej podpůrněj prostředek. Ve své podstatě si tam jdou šlehnout. Odchází spokojenější, odchází vyrovnanější. Hledají tam tu vyrovnanost, kterou v okolním životě nebo v prostředí, ve kterém žijou, nemohou najít.“

- Na otázku, proč si myslí, že lidé věří tomu, co jim kartárky řeknou, odpovídá, že se domnívá, že na tu danou věc nemají vlastní názor a že si neumí situaci zhodnotit a pracovat s dostupnými informacemi.

Jednalo se o osobnost typu ESTP, přičemž hodnoty F a T vyšly nerozhodně. Respondent si tedy poté zvolil pro sebe přílehavější variantu.

3.6 Protokol č. 6: Každý je svého štěstí strůjcem.

3.6.1 Základní životní údaje

Respondentka č. 6 je kontaktem resp. č. 4 z první fáze. Je to 45ti letá žena se středoškolským vzděláním a v současnosti pracuje jako účetní. Je vdaná již dvacet pět let, manželství je harmonické a má dvě dospělé děti. Manžel má VŠ vzdělání a je respondentce největší životní oporou. Někaký čas žila rodina v Pardubicích, kde byl respondentka velice spokojená, ale jelikož manžel dostal v Praze pracovní nabídku, rodina ho následovala.

Rodiče posledních 10 let žili odděleně- matka žije u bratra, otec před nedávnem zemřel. Respondentka se o něj až do jeho smrti starala- volný čas rozdělovala mezi něj a mezi dceru, která má malé dítě a začala studovat vysokou školu. Starší syn VŠ již podruhé zanechal, což respondentku značně trápí.

Pochází ze tří dětí- má bratra-dvojče a ještě jednoho bratra, který je o tři roky starší. Vztahy jsou zatím dobré, nicméně po smrti otce se zdá, že začnou spory o dědictví. Typ výchovy charakterizuje jako spíše přísnější, na všechno se musela dovolovat a „*co se řeklo, to platilo*“. Jejich rodina měla rozsáhlé polnosti, takže se muselo pořád „*makat, a nemohla si chodit každý víkend, kam se jí zlíbilo*“. Školu si musela vybírat podle místa bydliště.

Respondentka na mne působila jako velmi citlivá, přátelská, praktická, nesmělá, ale otevřená a sdílná žena, která je velmi rodinně založená. Respondentka klade (především u

svých dětí) velký důraz na vzdělání především z obav o jejich budoucnost. Respondentka byla zpočátku trochu nervózní z diktafonu, po chvíli se ale uvolnila a rozhovor se nesl v přátelském duchu.

3.6.2 Bůh, osud a vyšší moc

Respondentka je evangelička, ale není praktikující. Manžel je katolík, takže neměli svatbu v kostele- ani jeden z nich nekonvertoval, protože „*by to rodiče nepřežili*“. Do kostela se ale (nejen) díky velké vytíženosti dostane jenom na Vánoce. Rodiče i babičky jsou věřící, respondentka chodila do nedělní školy. Přesto se ztotožňuje s výrokem č.3.

Na otázku, jak by onu vyšší moc tedy popsala, odpovídá následovně: „*No to nevím...Prostě jako že nějaká vyšší moc existuje, ale nevím, jak bych si to měla představit...Něco, je určitě...Jako věřím, že jo..Třeba jenom to, když jsem byla v jiným stavu, tak k nám přišel člověk, a řek, že budu mít kluka, kolik bude vážit a kdy se narodí- a přesně to se vyplnilo. Já sem to ani mužovi neřikala, protože sem tomu sama nevěřila, jelikož u nás v příbuzenstvu u nás byly všechno holky, tak jsme počítali s tím, že budeme mít holku- my jsme ani nevybírali pro kluka jméno- a když se to vyplnilo, a on se seknul asi jenom o deset deka, tak sem si řekla: ty jo, tak to prostě musí něco bejt; jako že ten člověk musí mít nějaký dar, že tohleto může říct... Takže prostě věřím, že něco je.“ Dotyčný byl přítelem jejího otce a byl to svým způsobem psychotronik. Na otázku, zda byli i její rodiče „esotericky“ zaměřeni po krátké rozvaze odpověděla: „*Já myslím, že takhle.. že člověk se k tomu třeba dostane, když má nějaký starosti nebo problémy.. jako jo že normálně jako takhle když žijete, tak že se nad tím normálně jako nepřemejšlí nebo nějak se tím jako nezabývá, ale potom, když začne mít nějaký problémy, tak že se obrací potom víc třeba k tomu Bohu nebo k těmhletěm, těmhletěm jinejm, no...*“⁸¹*

K zážitkům „na pomezí“ se ještě přiřazuje zkušenost jejího otce s klinickou smrtí, který se „vrátil“ kvůli vnukovi, a svědectví její babičky, která při pobytu v nemocnici popsala situaci, že „*když zemřela paní vedle ní, tak z ní vyletěla duše; jako průvan to bylo a vyletělo to oknem*“.

Na osud respondentka nevěří. Říká, že „*každý jsme strůjcem svého štěstí*“.

3.6.3 Karty

⁸¹ Shoduje se tak s respondentkou č. 2 v tom, že Bůh je ve své podstatě v době „klidu“ opomíjen.

Karty jí poprvé vyložila kolegyně z práce před šesti lety. Stalo se tak v průběhu přátelského rozhovoru, kdy se jí respondentka svěřovala se starostmi se synovou maturitou, a dotyčná se zeptala, jestli „*na to nechce vyložit*“. Věštba tehdy odpovídala skutečnosti.⁸² Od té doby se výklad karet stal nedílnou součástí jejich sešlostí, které se konají zhruba jednou za dva měsíce.

Do té doby kartářku nevyhledala, „*protože je spousta takovejch zlatokopů..a já bych musela od někoho vědět, že ten člověk je dobrej, jako že je seriózní a že opravdu to k něčemu je,*“ K důvodům proč na výklad kývla, říká: „*Jak ty děti rostou, tak ty starosti jsou větší, a i stěma rodičema, jak stárnou, že jo, tak tak je to čím dál tím horší...tak já sem před tím neměla ty starosti takový.*“ Dále to je proto, že: „*Ona zase zná mě, tak zas třeba mi neřekne něco tak strašně zlýho, abych to potom psychicky těžce nesla, že jo, takže to řekne “tak ňák“ aby to pro mě bylo stravitelný, že jo, tak jako že mě to třeba i uklidní.*“

Na otázky, jak na ni výklad působí a co si z něj bere, říká: „*Já to беру právě tak, jako, říkam, já si z toho vemu ne jenom to, co by se mi líbilo, ale hledám v tom ňáký povzbuzení nebo prostě ňáký to řešení..třeba mi i řekne: tak jako s tím otcem to nevypadá moc dobře; tak to já vimtaky, že jo, ale tím, že si s ní popovídám a vona mi to pak ještě řekne, tak mě to tak ňák upokojí nebo..mě to prostě stačí.*“

Na otázku, zda by šla někdy k profesionální kartářce, říká: „*Šla bych, kdybych věděla, že je dobrá. Když by mi jí někdo doporučil, a řek, že s ní má dobrý zkušenosti, tak bych šla.*“ Hraje v tom roli i fakt, že výklad od přítelkyně „*možná někdy není takový přesný*“ „...*Kdyby mi řekla jednoznačnou odpověď, tak by to pro mě bylo jednodušší, lepší, ale tu jednoznačnou odpověď jsem málokdy slyšela...a je to taky hodně ovlivněný tím, co já jí řeknu..jako sem přesvědčená, že to funguje..ale někdy něco třeba nevyjde nebo třeba to není řečený tak úplně jasně...*“

Doporučení u ní hraje velkou roli; jako druh doporučení bere i jistou „mediální proslulost“. („*Ke Kludský bych zrovna šla..když tam choděj ty známý osobnosti.*“) Má už ale za sebou v tomto smyslu i špatnou zkušenost. Na základě přečtení autorské knížky, kde byl uveřejněn i kontakt na dotyčného kartáře, který se jevil velmi slibně, tento kontakt předala dál své kolegyni, jejíž dcera měla vážné zdravotní problémy. Kolegyně jeho služeb využila a jak respondentka říká, „*byli hrozně zklamaný, tak jsem si řekla: a jéje! Chtěl po nich veliký peníze, a už dopředu, což je takový.. skoro nic jim neřek, ted' to prostředí prej bylo příšerný,*

⁸² Syn dělal maturitu na reparát, přestože byl během studia převážně jedničkář, dvojkař. Respondentka tudíž nechápala, co se to s ním děje, a měla o zdárné dokončení studia velké obavy. „*Bude to mít s problémama, ale udělá to*“ zněla tehdy předpověď.

nedodržel čas, na kterým se dohodli, no hrůza. Po tomhle zážitku už byli vyléčený, a pak už se hlavně dostali k lékařům...“

Na otázku, proč myslí, že lidé chodí ke kartářkám, říká mj. toto: *„Potřebujou si s někým o tom popovídat a hledaj nějakou cestu, a když jim ten kartář řekne nějak směr..tak pak je jednodušší se po té cestě vydat.“* Na závěr zmiňuje jednu velmi zajímavou okolnost: úleva je stejná, ať se se svým problémem svěří kamarádce A nebo B. Ale pokud je při zpětné vazbě v interakci sdělení kamarádky B opřeno ještě o karty, pak má toto její sdělení přirozeně větší váhu, než rada či názor kamarádky A.

3.6.4 Ostatní

Prostřednictvím otce se pouze dostala do kontaktu s léčitелеm. Z léčitelů má podobný respekt jako z karet- říká, že *„má strach, že jí třeba řeknou, že má něco nevléčitelného“*, a nikdy by k němu nešla *„jen tak“*.

Respondentka se příliš o další esoterická témata nezajímá. Nečte ani esoterickou literaturu, má ale ráda pořady typu *Věřte-Nevěřte*. Jak říká *„nadpřirozeno“* se jí líbí. Na život po smrti moc nevěří, ale na duchy ano.⁸³

Pokud by měla problém, který by byl utkvělý a vážný, pak by pravděpodobně vyhledala psychologa- kněze určitě ne. Při řešení problémů má největší oporu ve svém manželovi, další zdroje hledá v sobě, ve známých a v rodině.

3.6.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ISFJ.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: spíše ovlivnitelná, důvěřivá, nerozhodná, uzavřená, pasivní, submisivní, introvertní, realistická a spíše depresivní. Ze základních charakteristik osobnosti si vybírá melancholika.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako rodinný typ, charakterní, pracovitou, upřímnou, vstřícnou, spravedlivou osobu, která by nikomu neublížila a která je trochu pohodlná.

Co se týče budoucnosti, neplánuje žádnou zásadní změnu, protože její život jí tak, jak poklidně plyne, vyhovuje. Těší se ovšem na důchod, který si hodlá užívat. Životní motto (krom toho v nadpisu, které vyplynulo z rozhovoru) nezmiňuje.

⁸³ *„Dcera, když ještě byla malá, tak říkala, že jí tam někdo sedí na pelesti. A je pravda, že tam, co je ten panelák, kde bydlíme, tam byl hřbitov.“*

3.7 Protokol č.7: Věřím na „předepsáno“.

3.7.1 Základní životní údaje

Respondentovi č.7 je 28 let a vystudoval střední průmyslovou školu. Je svobodný, zadaný, rodinu však v dohledné době neplánuje. V současnosti pracuje jako projekt manager. Má o rok starší sestru, která už svou rodinu má, a o sedm let mladšího nevlastního bratra. Vztahy mezi sourozenci jsou dobré.

Oba rodiče žijí. Rozvedli se, když byly respondentovi tři roky, vztahy mezi nimi doposud nejsou zcela ideální. Matku označuje za přespříliš autoritativní a typ výchovy za poněkud násilný.⁸⁴ Nepřítomnost otce, který mezi tím založil novou rodinu, respondent prožíval velmi silně. V dobách neshod s matkou k němu často „utíkal“. Dnes se podle svých slov s touto zkušeností už vyrovnal.

Kamenem úrazu v rodinných vztazích je jistá nemovitost, a především vleklé spory o ní, které se táhnou již skoro deset let. Spory ohledně tohoto domu ho i přiměly k tomu, že před šesti lety odcestoval „na blint“ na půl roku do Kanady, kde pracoval jako elektrikář a malíř pokojů. Tuto cestu zpětně posuzuje jako svou iniciační.

Momentálně si „vymyslel projekt, ten si zrealizoval a dělá si teď, co ho baví“.⁸⁵ Tento projekt se zdá být velmi úspěšný, z čehož má respondent po nedávných neúspěších v jiném oboru opravdovou radost.

Esoterice se až na otce poměrně intenzivně věnuje celá rodina (především pak matka), přičemž svou roli v této angažovanosti sehrál i onen dům, v jehož útrobách byla např. objevena skrytá kaple.. Co se týká hodnocení dosavadního života, vybírá výrok č. 3 (nevím).

3.7.2 Bůh, osud a vyšší moc

Rodiče respondenta nejsou věřící, s babičkou „se chodilo do kostela“. Respondent vybírá výroky dva: výrok 3 a výrok 6- ve smyslu, že o existenci této „entity“, jak onu vyšší moc nazývá, nepochybuje. „*To je stejný jako tenhle hrnek. Ten taky musel nejdřív někdo navrhnout a potom je z něj ten hrnek.. A co to je tam na začátku?.. Já vím, že existuje, ale jestli tady mezi náma chodí a říká: hahá, z tebe si udělám srandu (ale tak to není)..nebo mam prostě myšlení podobného rázu jako říkal Ježíš, že v každým z nás je kousek Boha, tak si myslím, že určitě je, jo, ale jestli ten stvořitel nebo ta entita, která to tady jakoby vymyslela, že je to tady bude takovémhle výcvikovém tábor pro nás, tak by mě zajímalo, jestli je to entita*

⁸⁴ Domnívá se, že za to částečně může i fakt, že její otec zemřel, když jí byly tři roky.

⁸⁵ Projekt se přímo dotýká esoteriky, která pro respondenta „znamená celej svět“.

jakoby jako naše tělo- ale myslím si, že to jako ne.. ..Já se občas ráno probouzím s myšlenkou, jak to tady vlastně celý funguje, vim, že v tom snu sem to věděl, ale bohužel to vždycky zapomenu, což mě trošku mrzí..“, uzavírá se smíchem. Fascinuje ho především otázka „co“ a „proč“ to „tady všechno (celý vesmír) vlastně je“. Dále ještě říká: „Já sem nákejma svejma zážitkama došel k tomu, že se tady člověk opakuje- já říkám, že ta duše má „delší vývoj“. A když jsem si to všechno urovnal v palici, tak sem zjistil, že to musí mít nějaký koncept, a to je přesně takový to „proč jsme tady“, jo, a ten koncept musel někdo vymyslet zase..“

K osudu podotýká, že: „Jako osud není. Já věřím na „předepsáno“, který ale můžeš změnit. To znamená třeba že ti osud předepíše, že přijdu o tátu, že to mám zažít ten pocit, potřebuju ho zpracovat, ale jakmile ho zpracuješ, ten pocit, tak ten osud už není, už to nemusíš prožívat jestli mi rozumíš. Předepsáno je to, že to musíš zažít, ale ty to můžeš zažívat deset životů nebo dva roky, anebo se prostě potkáš s tou situací a řekneš: no jo,no.. Ale může přijít zas další- jdeš schůdek po schůdku. Takže osud jakoby „je“, ale všechno závisí na tobě, co s tím uděláš, protože sme dostali ten rozhodující element člověka, což je svobodná vůle ... Každému to nějak nastaví ten koncept, ten člověk do toho vlez, rozhlídne se, a může si svobodně vybrat co chce. .. Člověk to chce a priori vyčistit, on to jednou stejně musí udělat, i kdyby to mělo být za miliardu let, a to je jakoby ten osud. Problém je ten, že se toho někdy bojí..“ Poměr sil (pro mne poněkud překvapivě) stanovuje na 0: 100 v náš prospěch.

Upozorňuje ještě na důležitost „meditace“ k tomu, aby člověk ze správné cesty nesešel: „V každé okamžik ti může něco vyskočit, prostě nákej impuls, co máš dělat, takže jestliže člověk ví, jak má poznat tu cestu a jak jí ovlivnit nebo se jí držet, tak by měl být natolik otevřenější, aby si těch pět minut denně na to našel, aby to neprosvištěl.“

3.7.3 Karty

Respondent se o esoteriku jako takovou zajímá zhruba od svých dvanácti let. Karty byly v domácnosti přítomny „odmalička“. V období revolty se této oblasti na čas vzdal, po pobytu v Kanadě se vše vrátilo „k normálu“. „Jako návrat ke kartám je datovanéj po Kanadě, kdy sem zjistil, že takovej fakt chci být, že mě to zajímá, že k tomu mam nějaký sklon, kterej chci prohlubovat..“

Respondent pro výklad užívá jen Velké arkány (pravděpodobně typu Rider-Waite) a nepovažuje se za žádného velkého odborníka. („Jako lidem bych vykládat nemoh.“) Na otázku četnosti výkladu odpovídá: „To záleží na období. Třeba před měsícem bylo období, kdy sem si vykládal každé den, ráno. A potom sou období, kdy třeba tarotový karty nepotkám dva měsíce. Je to spíš podle toho, že vim, co mám dělat, že to člověk cejtí, že to dělá dobře a dělá

to, no a potom nastane okamžik, kdy ví, že už to nedělá dobře. .. Je to spíš komunikace s vnitřkem, komunikace s tím nevědomím nebo podvědomím, je to jedna z cest. ..Já si myslím, že kdyby byl člověk v plném vědomí furt, tak ty tarotové karty nemusí používat. Tak by měl být schopný vykomunikovat prostě co a jak je, ale jestliže se člověk dostává do těch afektů, tak je potřebuje.“ O výkladu říká např. toto: „Ta tarotová karta ti prostě ukáže na ty křižovatce, která ta cesta v uvozovkách může být lepší. Ale neřekne ti věci na té cestě. Ve své podstatě to předpovědět nejde, protože my tvoříme tu realitu. Teď jde jenom o to, jestli to rozhodnutí je dobré nebo špatné. Předurčení -třeba astrologický- nějaký je, ale když ty si řekneš, že to bude jinak, tak to jinak bude. Ale myslet si, že ty tarotové karty, který ležej támhle na stolku, „vědej“, tak to je blbost. Ty karty ti poví momentální stav, naznačí ideální cestu nebo jak se chovat, ale podle mě a priori rozluštění těch věcí ti prostě dát nemůžou, protože to je na tobě, to je právě ta svobodná vůle. .. Ty si třeba myslíš, že máš někam jít, ale oni ti říkají, že tam jít nemáš, že tam jít nemáš, že tam jít nemáš- ale ty tam stejně pudeš, protože ti to nedá, že jo.“ Když si vyloží, cítí dle svých slov „uklidnění, že pro to udělal něco navíc, než by člověk normálně udělal“.

Respondent párkrát absolvoval i profesionální výklad- buď na doporučení kamarádky, nebo těchto služeb využil na veletrhu. Důvodem těchto konzultací byla především ona nemovitost a pak neuspořádané vztahy s matkou. Nicméně jeho vlastní výklad je pro něj dostačující; další výklad bude absolvovat jen „když zase na nějakou natreť“.

Na otázky proč tam lidé podle něj chodí, odpovídá: „Jdou tam kvůli předpovědi budoucnosti, a pak tam jde kvůli nějakému strachu, nebo s tím, že si není jistý s tím, co dělá, jde tam pro nějaký ujištění, ověření.. ale když tam někdo jde a chce přesně vědět, kdy se přesně vdá nebo ožení, tak to je podle mě blbost. .. Prostě když tam někdo jde za tím „co mám dělat“, tak je to špatně. Ta otázka: „co mám dělat“, je otázka zvířete v rohu. Ten roh si ale jenom vymyslí a nechá se do něj natlačit. .. Není dobrý si od toho brát jakoby budoucnost, je dobrý si to vzít jakože to je hlas tvýho nitra, kterej je samozřejmě lepší, když si vykládáš sama, ale zase na druhou stranu potřebuješ někoho, kdo ti to řekne „vostřejc“. “ K otázce víry v předpověď podotýká, že „to je taková ta lehká iluze světa- že někdo to ví líp než já, co mám dělat, což je trošku blbost, ale voni to potřebujou..“

Nakonec se dostáváme k problému interpretace výkladu: „Ta kartářka to umí líp číst, ale řekne ti to JINAK. Ty slova sou tak kluzký, když ti někdo vykládá tvý nitro- on ti něco řekne a ty si to v tý palici přetlumočíš úplně jinak. Dobrá kartářka se na tebe ještě naladí a řekne ti to vlastně tvejma slovama, takže ty z toho přesně pochopíš, co mělo být řečeno.“

Prostě si to sedne, zatímco „špatná“ k tobě není kompatibilní a ta ti vypráví o koňovi a ty z toho uděláš osla- takže z toho vznikne totální mišmaš.“

3.7.4 Ostatní

Respondent kromě tarotových karet, které označuje za „klasiku“, používá velmi často i I'ting, a rovněž využívá astrologických služeb (K oběma těmto metodám má velkou důvěru, a především k I'tingu i větší respekt.). Rozdíl mezi astrologií a Tarotem definuje tak, že astrologie „*vyčistí jakoby tu cestu- řekne ti, na co je teď dobrý období*“, zatímco Tarot „*ti víc pomůže-řekne ti jestli doprava nebo doleva*“.

Ještě se příležitostně věnuje dvěma variantám *scryingu* (nahlížení)- věštění ze zrcadla (tzv. *katopromantii*) a z křišťálové koule (*krystalomantii*). U první jmenované metody jsou výsledky uspokojivé, u druhé zatím nikoliv. Říká k tomu: „*Prostě..já si myslím, že ty schopnosti máme v sobě všichni, a dejme tomu, že já k tomu mam třeba hlubší sklon než 90% lidí.*“

Je pravidelným a častým návštěvníkem esoterických veletrhů a festivalů⁸⁶. Fantasy literatura ho baví. Jako jediný z respondentů označuje za důležitou knihu Bibli. Dalšími tituly pak jsou mj. Celestinská proroctví (J.Redfield) a Čtyři dohody (M.Ruiz).

3.7.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ENFJ.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybral respondent tyto: spíše neovlivnitelný, důvěřivý, rozhodný (až moc), spíše uzavřený, aktivní, dominantní, introvertní, romantický, optimistický a euforický. Ze základních charakteristik osobnosti si vybírá sangvinika.

Respondent sám sebe charakterizuje jako charakterního a spravedlivého, „přátelského dřívce“. O své budoucnosti má vcelku jasno a životní motto nezmiňuje.

3.8 Protokol č. 8: Já chci show!

3.8.1 Základní životní údaje

Respondentka č. 8 je kontaktem respondentky č. 1 z nulté fáze. Je to 51 letá žena se SŠ vzděláním a pracuje coby kostýmní návrhářka. V tomto oboru pracuje takřka nepřetržitě už od

⁸⁶ Esoterika, Miluj svůj život apod.

školy, necítí se však být touto činností zcela naplněna. Přesto však, jak říká, nic jiného než práci v podstatě nezná. Má o necelý rok mladší sestru, která je v invalidním důchodu a respondentka se o ní částečně stará. Jejím duševním stavem se velmi trápí, neboť jí byla sestra nejbližší z celé rodiny, a jak říká, *„ted' je to někdo jinej, jinej duch“*. Respondentka je svobodná, momentálně nezadaná a vážnou známost nehledá. Má 18ti letého syna, o němž říká, že *„to je jako by v panelákovým bytě chovala antilopu- to nevyjde- tak ho propustim a on ze mě má legraci.“* S úsměvem se zmiňuje o tom, že o nich kamarádi mluví jako o rodině Addamsově.

Matka žije společně se sestrou, což respondentka nepovažuje za nejšťastnější řešení, poněvadž jí to svým způsobem omezuje obzory. Otec zemřel již před deseti lety. O výchově prohlašuje, že byla velmi demokratická, děvčata měla i z důvodu velkého pracovního vytížení rodičů dostatek volnosti. Osobní svobody si cení nejvíce. Říká, že vždy byla rebel a *nesnáší klid a potřebuje vzrůšo*. Vztahy v rodině popisuje jako chladné- nikoliv však proto, že by byly „špatné“, ale z důvodu jistého osobního emočního chladu všech členů.

Respondentka rovněž přijala dítě do pěstounské péče, přestože, jak říká, ji mateřství není vlastní. Na otázku, proč se tomu tak stalo, řekla, že *„to dítě k vám prostě přijde, protože to máte v osudu“*, ale k této události dále řekla, že to „nefungovalo“ a nikomu to příliš neprospělo.

Respondentka trpí středně těžkou depresí.

Výrok týkající se štěstí není schopna vybrat. Říká k tomu: *„Co to je, štěstí..? Nevim, co to je štěstí. Myslím si, že to sem nikdy nebyla. Já sem byla více či méně spokojená, ale šťastná, to je strašně silný slovo, to ne.“* K tomu by se tedy dal přiřadit výrok č.3.

Respondentka na mne působila jako velmi zajímavá, extravagantní, komunikativní, pěstěná žena, se silnou persónou, která pod tvrdším vnějším krunýřem skrývá nesmírně citlivé, pečující a dobrotivé jádro. Během rozhovoru užívala celou řadu nejrůznějších obrazných metafor a tento rozhovor byl ze všech vůbec nejdelší a velmi otevřený.

3.8.2 Bůh, osud a vyšší moc

Respondentka je fatalistka. *„Věřím, že každéj má danou nákou karmu, kterou žije a nemůže proti tomu nijak, v žádnym případě, úplně ničim, bojovat. To, že se něco stane, se stane proto, že to tak je, a stane se to na minutu a na sekundu přesně, a potká ho přesně to, co mělo, protože je to jeho karma a ta se odvíjí. Všechno je to nastavený. My se teda musíme bránit, my to musíme dělat, abychom se tomu osudu postavili, ale je nám to teda platný jak*

mrtvýmu zimník.“ Poměr tedy stanovuje na 100:0 ve prospěch osudu.⁸⁷ Na otázku, zda věří v Boha, říká: „*No já sem pohan, já věřím v mnoho bohů. Já sem takovej animista. Já věřím, že všechno je živý a je to bůh- stromy, vody, všechno, mám svoje pohanský bohy. A moje nejoblíbenější je Lilith, ta rohatá, ta co přichází v noci a odchází od mrtvejš muží a mezi těma rohama jí září měsíc...*“ Z předložených výroků následně vybírá výrok č. 3. Na otázku, jak by tedy tuto vyšší moc popsala, říká. „*Nevím, nějaká moc, nějaká nejvyšší moc, universum... všichni jsme jenom ředkvičky na záhoně větší bytosti, která si nás tady pěstuje jako v Matrixu.*“ Dále říká, že „*všichni jsme tady jako energie, která vždycky vstoupí do nějakýho časoprostoru, kterej je třeba tady a teď, v nějaký formě- jako třeba homo sapiens- ale klidně to může bejt i forma kamene na Měsíci, ale ta energie je podle mě nekonečná a může pronikat mezi planetama a já bych dokonce řekla, že sem byla mnohokrát jinou formou a tahle se mi vůbec nelíbí- v tomhle životě se opravdu nudím*“.

Rodina je ateistická a jak říká- *bezvěrci o víře nemluví.*

3.8.3 Karty

Respondentka má svou stálou oblíbenou kartářku, ke které chodí zhruba jednou měsíčně. „*Nepamatuju si, že by jí něco nevyšlo. Ona je strašně jednoduchá a přitom je to génius- to tak bejvá. Zcela výstižně se dostane jinou cestou než já k jádru věci. Ona je takový medium, co zastavuje krev. Tahleta je jedna z těch jednoduchejš, uhrančivejš bytostí, který uměj věci mimo naše západní materialistický chápání. Ona to sice neví, ale přesně jak to řekne, tak se to i stane. To je zvláštní.. Vona má jenom takový obrázky, vona je strašně jednoduchá, ta má IQ 80 a nedá dohromady ani holou větu, já ji musím furt napovídat nějaký slova, ale přesto má nějak dar toho vyčítání.. Protože já si myslím, že všichni máme v mozku tu budoucnost a vona to čte z tý hlavy. My máme tenhle kanál zablokovaněj..a já myslím, že vona se napojuje na to moje podvědomí, kde to všechno je. Mámě v sobě tu disketu, a podle tý se to odvíjí až do konce..až tak je to s těma ředkvičkama jednoduchý.*“

„*Vy mírně pojmete podezření, a začnete lépe a radostněji pozorovat ten objekt svého zájmu a doberete se k tomu, že nakonec to uvidíte, přestože ste to před tím neměla v úmyslu...není to to, co vona řekne, protože já nechci aby to tak bylo, ale když vám někdo řekne, že to je lakomejš škrt, tak jak dlouho vám asi trvá, než na to přijdete...Já chci, aby to tak nebylo, aby to bylo tak jak já chci a ne jak řekla vona...*“..takto komentuje jeden její výklad. Na otázku, jak se cítí, když od ní odchází, odpověděla, že „*po kartářce je jí líp než po*

⁸⁷ Toto silné přesvědčení je ovlivněno především tím, co se přihodilo její sestře, k níž má evidentně silnou citovou vazbu. Sestra vystudovala dvě vysoké školy, před 17 lety onemocněla neurovirózou a následně ochrnula.

antidepressivních“. Z výkladu si pamatuje pouze body: „Já bych řekla, že sem vytěsnila ty nepodstatné věci.“ Pokud se dozví něco negativního, pak má čas se na to připravit. „Voni vám řeknou různé ztráty, eventuální, a vy už se na to tak připravujete, takže pak je ta ztráta menší. Vy ste vlastně do budoucna připravená na všelijaké věci.“

Na první návštěvu u kartářky si už nevzpomíná, odhaduje, že to bylo před třiceti lety. Na otázku u kolika byla kartářů, říká: *„Já byla u každého. Za ty roky 100x bylo nejmíň. No vobrazila sem snad každého, vo kom sem se doslechla, ale to byli všichni možní lidi v týhle zemi. .. Ty slavný jsem oslovila sama, ty další ty byli od kamarádů, že jo, ty tam chodili, tak mi jí dohodili. .. Když mi někdo řekne, že je někdo úžasnej, tak tam du, a no a pak si vo tom pomyslím svý a pak se zase vrátím k týhle. Protože důležitý u kartářů je, ne aby mi říkali co bylo- to si pamatuju- ale co bude! A ten kdo to neví, tak k tomu už nikdy nejdu, ten mně už nezajímá.“*

Jako velmi zajímavou zkušenost hodnotí třídní sabat: *„Tam bylo asi 14 těhlelech esoterických lidí a každej řek něco jinýho, protože každej se specializuje na něco jinýho, každej klade v životě na něco jinýho důraz- ten mluví o sexu, ten o lásce, ten mluví o penězích, ten o partnerství, ten o materii, o emocích, každej je prostě jinej a pohled každého kartáře bude vždycky jinej. Oni se totiž jakoby nerozcházelí, oni se doplňovali. Takže to bylo jakoby kaleidoskop a každej jeden ten kamínek položil do toho a najednou jsem z toho měla mandalu. Před mejma očima povstal obraz mýho života, což normálně by se nestalo, protože byste koukala jenom do toho pravého spodního rohu...Oni jakoby popíšou ten můj život z ptačí perspektivy, takový ty klíčový okamžiky, kterejch bych si nikdy nevšimla, protože vy ste zaměřená na nějaký nesmyslný detaily, který vás momentálně tíží nebo vám vězej v hlavě, a ten celek vám ňák uniká, ta vaše cesta vám uniká a ten kartář to vždycky ňák specificky ohodnotí. .. A když budete chodit k různěm kartářům, tak budete mít ten zážitek taky a nemusíte jezdit na sabat. Ale taky by měli bejt šikovný a ne takový trdla, co sem já potkala za poslední roky.“*

Nejvíce si tedy na výkladu cenní toho, že na danou věc získá nový úhel pohledu: *„Někdy je člověk zmatenej a když to všechno obejde, tak najednou se dívána tu věc jinejma vočima a je od toho osvobozenej. Když jednou pojmenujete ten problém, tak už to není problém. Když je to rozebraný na jednotlivý prvočinitele, tak už je to pak legrační. Proč si kvůli tomu dělat hlavu, když to za nic nestojí, když to nemá žádnou hodnotu...je to jenom vaše hodnota, ale ta hodnota nominální je nulová. .. Já tam chodim proto, abych si povšimla. .. Rozhodně odtamtud' odejdete bohatší, než ste tam přicházela, vo jiný pohledy na věc, vo jiný spektra těch pohledů.“* Dále má na výkladech ráda *„že máte takovej pocit, že se o vás někdo*

zajímá, velmi.“ Říká o sobě, že je pozorovatel, nikoliv kritik a priori, a že „samo osobě to je strašně zábavný a jako show to nemá chybu- za ty prachy to bylo vždycky lepší než lístky do kina“. Jak říká, baví se vždycky. „Já tam chodím pro tu show. .. Na každým mě baví něco jinýho. Na některých mě baví, jak to maj vymakaný, jakej to je manipulační program na ovlivnění vašeho ega, jak vás chtěj uchopit a držej vás jak tygr v hubě, na jinejch mě baví, jak se netrefujou, na dalších jak sou prostý- jako ta moje kartářka. Každěj je jinej.“ Jako jeden z dalších důvodů, proč chodí ke kartářkám uvádí i toto: „Já sem člověk, kterej miluje fantazii a bezbřehý hranice a nesnáší jakýkoliv formátování, takže tím já vlastně se chci vyrvat tady tomu světu krutý nudy a z toho krutého rácia.“

Celoživotně největší dojem na ní udělala dvaosmdesátiletá kartářka z Hodonína (*„Ta byla uhrančivá jak kobra, tam bych chodila klidně každěj den.“*) a vůbec nejhorší –nikoliv však v tom smyslu, že by neměl „ony“ schopnosti- Pavol Karvay⁸⁸ (*„Ten byl fakt brutální, to bylo jako když vás někdo hodinu věší a pět minut před koncem vás sundá z tý smyčky. Já sem v ten okamžik věřila úplně všemu, von je tak sugestivní!!... Řikal mi samý hnusný věci, takový k nepřežití..a to se neříká!“*). *„Ten zbytek to byly vopravdu drzý šarlatáni, který to spíš postavili na kouzlu svojí osobnosti, nikoli na něčem, co by uměli- tak to umim asi tak stejně jako voni.“*

Několikrát se rovněž vyjadřuje v tom smyslu, že karty jsou pouze určitou „zástěrkou“: *„Karty sloužej jenom k tomu, aby to ty lidi vůbec pochopili, že tu je někdo takovej, že to říká takhle z hlavy. Třeba ten Karvay je evidentně nepotřebuje, ten ty karty rozhodil po skleněným stole čumákama dolu. ... Ty karty sou jenom záminka, to klidně může bejt čajová sedlina, nebo kávová, to je jedno, když ste vědma, tak můžete věštit z čehokoliv. .. Jak je někdo malíř a někdo je úžasnej ekonom, tak někdo je prostě vědma. Každěj máme dar na něco jinýho a voni maj prostě tenhle dar.“*

Sama si rovněž karty vykládá- začala zhruba před dvěma, třemi lety. Pracuje pouze s Velkou arkánou a používá Tarot Rider-Waite. *„Vykládám si skoro každěj den. Ale není to rituál, nedělám to pravidelně, v ničem není rád v mym životě. Vykládám si když mám důvod- jak dopadne tenhle kšeft, co tohle je za člověka a tak.. Moc mi to ale nevychází, neumim to, nejsem vědma. Musíte bejt vědma, a když nejste, tak vám nepomůže nic.“* Na otázku jak při výkladu postupuje odpovídá: *„Bud’to sou hezký anebo sou hnusný, no, a pak hledám ty souvztažnosti. Někdy to tam leží celej dena šíleně nad tím přemejšlim, nad těma*

⁸⁸ K výjimečným věštcům ještě přiřazuje kromě všech dosud zmíněných ještě Dagmar Kludskou a Antonína Baudyš. Říká však, že ke Kludské by už nikdy nešla. *„Ta měla tak špatnou náladu. Mně přišlo, že my jí drtíme, že nás nemá ráda, že tu nechce bejt, že to dělá pro peníze, že je totálně vopotřebovaná... K takovýhle já nemůžu, protože mám pocit, že vona tam zemře a já mám pocit, že sem zdrojem jejího utrpení.“*

souvztažnostmi, protože někdy je to tak nejasný a prd z toho chápu. Vykládat taroty to se nedá naučit, že jo, tam každej to říká jinak, každá škola jinýho člověka je vo něčem jiným. Tam sou tisíce souvislostí, tam sou ty hvězdičky, já nevim, plamínky, raci, hyacinty, voda, měsíc a tohle a tam všechno něco znamená, že jo, a člověk se má na ty karty koukat, na ty obsahy a nějak si to propojovat a tam já eště nejsem.“

Ke svým výkladům pro kamarádky říká toto: *„Voni mi občas zavolaj, ať se tam podívám, když je nějaký takovej problém. To je taková hra. Každý chce abych se jím zaobírala.“* Karty si bere s sebou na natáčení a s kamarádkami si vykládají v prostojích, které tam vznikají. I zde se projevuje rozdílnost přístupů: *„Já bych řekla NE a kamarádka by řekla ANO- třeba tuhle mi jedna volala, že chce kupovat byt, ať si na to rychle vyložim a mě vyšla Smrt. A vona řekla: Vidiš, to je stěhování!..“*

Na otázku proč chodí lidé ke kartářkám a proč jejich výkladům věří, odpovídá následujícími způsoby: *„Lidi chtěj slyšet hezký věci, a ne to, co je opravdu čeká. Chtěj vidět světlo na konci tunelu. Oni podle mě nevědí, jak dál momentálně a vždycky ho tam uviděj na konci toho tunelu.. já bych řekla, že to je velká naděje. Oni jim určitě poskytujou takový, jako že, dřív by šli za farářem anebo v Americe za psychologem za x \$, tak oni dou za kartářem, protože je příjemný slyšet ten optimismus a ty nový naděje. A valná část kartářů vám tu naději poskytuje. Voni furt říkaj: Už to bude dobrý! Ted' už jsou před váma jenom ty hezký věci... To bych řekla, že mi řekli všichni, ale nesplnilo se to nikdy.“*

Na závěr na téma úspěšnosti výkladů zmiňuje tuto zajímavou myšlenku: *„Ona neřekne tu situaci tak jednoznačně přesně. Ona řekne jenom ten obsah. A ted' já musím najít tu situaci, kdy se ten obsah děje. Když vám to někdo popisuje dopředu, tak se vám to jeví úplně jinak. Každý sme režisérem svýho života a vidíme ty scény jinak, a potom, když se odehrávaj, tak sou úplně jiný, než předpokládáte. Jako když si představíte svojí budoucnost, tak kdyby to byl obraz, tak si jí nějak vymalujete a použijete nějaký barvy, ale potom, když se ta realita stane, tak je to potom něco úplně jinýho, je to socha a je to ve skle. Nepochází to podle vašeho scénáře už vůbec ne touhle formou. A vy musíte vystopovat to, že se právě děje ta situace, takhle ste si to nevymyslela, vohrává se to jinak, tohle není váš scénář.“*

3.8.4 Ostatní

Respondentka vyzkoušela prakticky všechny dostupné věštebné metody. Z dalších esoterických disciplin jich ale příliš nebylo. O regresi např. říká, že na tu by nešla: *„Je to moc velký trápení pro všechny... Tak máme za sebou životy, pod který bysme se nepodepsali...“* Zajímá se „o všechno a o nic“. Na esoterické veletrhy se zatím nedostala.

Přitahuje jí vše mystické a iracionální, má ráda sci-fi, ale ne fantasy, a zajímá jí všechno, co je „pod povrchem“. Prohlašuje, že je knihomol a ani už neví, co čte. Tituly tzv. důležitých knih není tedy schopna jmenovat. Momentálně čte knihu *Člověk - bytost v sázce: přírodopis lidské pošestlosti*.

3.8.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ESTP.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: neovlivnitelná, nedůvěřivá, rozhodná, otevřená, aktivní, dominantní, extrovertní, realistická, optimistická a depresivní. Ze základních charakteristik osobnosti vybíráme sangvinika.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako nihilistickou, lhostejnou, výstřední, hledající vzrušení, dekadentní, pochmurnou a s velkou nadějí, že se „*stane něco nového, nějaký překvapení*“. Dále říká, že „nesnáší klid a miluje bouři na moři“. Její představy o budoucnosti jsou diametrálně odlišné- jedna varianta se týká hrobu a druhá jižanského slunce. Jejím životním mottem je „*buddhistické nemít- nebýt-nechtít*“.

3.9 Protokol č. 9: V životě nic není jen tak náhodou.

3.9.1 Základní životní údaje

Respondentce č. 7 je 40 let, vzdělání má SŠ a v současné době pracuje jako PR a event manager. Je svobodná, zadaná, vztah by však označila za volnější. Sourozence nemá. S otcem má velmi blízký vztah, matka zemřela před deseti lety.

Dětství se jí moc nevybavuje. Respondentku ve své podstatě vychovávali prarodiče na venkově. Říká, že byla „miláčkem“. Rodiče za ní jezdili často, kvůli zdravotním problémům maminky si ale třeba nepamatuje, že by šli někdy všichni společně na výlet. Respondentka nejdříve studovala na výtvarném gymnáziu, i ona ale měla jisté zdravotní problémy, dělala tedy potom rozdílové zkoušky na oděvní průmyslovku. Jak říká měla vždy dobrý prospěch a chtěla něco umět. Hezky kreslila a bavily jí ruční práce, a tak spojila „příjemné s užitečným“. Po škole se díky svému zaměření a sídlu zaměstnavatele dostala k modelingové agentuře, kde pracovala deset let. Poté pracovala v inzerci a propagaci, na chvíli se i vrátila do světa modelingu.

Má za to, že ke kartářce chodila kdysi babička, rodiče rozhodně nechodili.

Má-li zhodnotit dosavadní život, pak vybírá výrok č.3 (váhá u výroku č. 2).

3.9.2 Bůh, osud a vyšší moc

Rodiče jsou/byli věřící „tak trochu“. Do kostela nechodili pravidelně, pravidelně chodila pouze babička, která byla katolička. O víře se tedy doma hovořilo „čas od času“. Respondentka vybírá výrok č.3. *„Vyšší moc, čoveče, nevím jak bych to popsala, no, prostě nějaká kosmická energie, něco, co ví, když se nám něco děje, proč se nám to děje, a že to tak nějak řídí, trochu.“* K osudu říká toto: *„Jako každéj má někde ten osud danej. Věřim na to, nebo aspoň si to tak myslim, že osud je taková jakoby široká cesta, a jakoby ty si v rámci té cesty můžeš jít, jak chceš. Někdo jde rovnou, někdo klikatě, ale existujou tam takový jako hranice, přes který takhle jako prostě přelézt nemůžu.“* Poměr stanovuje na 50:50.

3.9.3 Karty

Po otázce, kdy byla poprvé u kartářky, začne vyprávět: *„Tak to vim úplně přesně. Sem měla vážně nemocnou mamču, a tenkrát nás ještě s kamarádkou pozval můj kamarád do Austrálie, měly sme tam odjet na měsíc, a v té době se prostě hrozně horšil zdravotní stav mý mamči, a já sem tenkrát celý noci přemejšlela nad tim, jestli mam odjet, neodjet, protože ta je hrozně daleko a tenkrát se mě kamarádka, co dělala v potravinách v blízkosti bydliště pani Kludský, která tam chodila nakupovat, a ona mi řekla- hele, tak já ti to s ní domluvim, tak třeba , tak to...Takže tenkrát úplně poprvý jsem byla u pani Kludský a největší prostě můj zájem byl prostě zdraví mý mámy a jestli mam odject, nemam odject a tak dál. Jako to člověk řeší až potom nějaký ty pracovní věci a lásky- jako samozřejmě mi tenkrát něco řekla, ale mně to tenkrát vůbec nezajímalo.“* Kartářka jí tehdy doporučila odjet a respondentka připouští, že jí to tehdy hrozně pomohlo. Velmi to ulevilo jejímu svědomí. Maminka zemřela až půl roku po jejím návratu.

Z této návštěvy si odnesla celkem pozitivní zážitek. Z té další už tolik ne: *„Byla sem u Kludský sestry, a to sem si asi po prvních pěti minutách říkala, co tady vůbec dělám, a měla sem chuť se sebrat a odejít.“*⁸⁹ Vystřídala celkem za těch deset let něco kolem osmi kartářek. Nejčastěji jezdila k jedné kartářce na Karlštejn. *„Tam to bylo i bych řekla jako takovej jako rituál. Ona tam vždycky zatopila v krbu a bylo tam vždycky tak příjemně. Pamatuju se, že jednou sem tam taky jela s nějakým vztahovým problémem, a že mi ujely asi dva vlaky, protože vona prostě furt povídala a povídal až sem tam skejsla najednou asi tři hodiny. A co sem ocenila, že ona měla nějakou taxu a že si vlastně řekla furt ty stejný peníze. A ač třeba jí některý ty věci samozřejmě nevyšly, tak si myslim, že v té chvíli sehrála roli takový jako*

⁸⁹ Je až neuvěřitelné, jak se příběh sester Kludských tímto výzkumem prolíná.

psychoterapeuty, protože člověk odjížděl, nebo aspoň sem odjížděla já a říkala sem si, jo jo jo [radostně] tak zřejmě mi něco hezkýho řekla nebo sem se na to upnula a úplně se to tak vyčistilo... jako jo, tyhle ty návštěvy u ní fungovaly jako taková psychoterapie a musím říct, že tohle byla asi jediná, ke které sem jela víckrát, jako opakovaně. Jinak je to vždycky ve smyslu, že někdo řekne: hele mam novou, úžasnou, a jako že člověk vlastně nemá jakoby takovou stabilní kartářku, jakou mívávali dřív.“

Na otázku, proč se nevrátila ke Kludské, když byla s jejími službami spokojená, říká: *„Ona má ten kalendář nabítek, takže se k ní dostat je...no a u mě to byla takový si myslím akce hurá, že najednou máš pocit, že máš nějakou bolístku, nebo že potřebuješ něco vědět a nejlíp, když tě vezme někdo druhý den, nebo do tejdne, ale objednávat se ke kartářce na dva měsíce dopředu, to sem nikdy neudělala.“* V poslední době na ní zapůsobila Linda Dragonari. *„Slyšela sem jí na rádiu. A to bylo skoro jako rituál u ní, voni to měli v té jeskyni, a vona se s tím nepáře a když bych to měla srovnat, tak vod ní mi to vyšlo tak na 90%. Ted'ka po tom roce, co sem tolik pracovala, sem si na ní vzpomněla a řekla sem si, že až to na mě zase přijde, tak zavolám tyhle ty.“*

Respondentka říká, že od kartářky nic neočekává, když k ní jde. *„Je to spíš zvědavost, asi.. samozřejmě si člověk přeje, aby mu řekla nějaký pozitivní věci, ale je to spíš asi zvědavost, ne.“* Pocit „očekávání“ se dostaví až po vyřčení věštby v tom smyslu, zda se výrok naplní. Jak se ještě cítí, když odchází od kartářky? *„Tak záleží na tom, co ti řekne. Si pamatuju, že sem odcházela tenkrát od jedny kartářky, která mi tenkrát řekla nějaký negativní věci týkající se zdraví nebo vůbec existence mého táty a mě to hrozně rozhodilo, že sem pak z toho byla hrozně špatná, že sem pak volala nejlepší kamarádce a vona mi hrozně nadávala, že sem tam šla. Takže sem z toho byla rozhozená a musím říct, že se to sou nějaký 2-3 roky a že se to nenaplnilo, zatím [klepe]. Ale jak sem říkala- někdy ty kartářky splněj vlastně jenom to, že v tu chvíli sou určitou formou terapeuta, kterej tě vyslechne, a řekne ti k tomu nějaký svoje osobní životní zkušenosti. Nebo spíš na příkladech osobní životní zkušenosti někoho jinýho si třeba kolikrát něco uvědomíš jinýho ty sama, že vlastně na těch životních příbězích těch lidí si uvědomíš, nebo si řekneš: jo, tak co já tady vlastně mam za problém, když sou na tom lidi tak a tak, že jo...“* Poté, co jí zemřela matka, tam chodila řešit především partnerské vztahy, protože v práci byla spokojená, práce se k partnerským vztahům připojila až v posledních letech.

Na otázku, zda jí výklad pomáhá, říká: *„Asi jo. Kdyby mi to nepomáhalo, tak by tam člověk asi nechodil. Je to v takovejch těch chvílích, kdy je člověk bezradnej nebo řeší nějakou situaci, s kterou si neví rady, tak utíká k něčemu takovýmudlemu no..Jsou to možná takový*

berličky, protože když ti tam vyjde něco pozitivního, tak tomu člověk rád věří...Ale musím říct, že dřív sem to prožívala daleko víc. Dřív sem se k tomu hodně upínala, ale že teďko se to snažím, že jo, asi to funguje tak, že den když tam deš, tak den, dva, tři nad tím přemejšlíš, nebo se ti to nějak vybavuje a pak dál záleží v jakým seš rozpoložení..pak se ti to někdy vynoří v nějaké okamžik, kdy se ti teda něco naplní, anebo naopak se zastavíš, vydechneš a zjistíš, že se to teda neplní.. je to v takovejch intervalech.“ Na otázku, kolik si toho pamatuje z výkladu, když z něj odchází, říká: „To si právě moc nepamatuju; ale já si myslím, že to sou všechno dobrý psycholožky, že to dokážou tak správně říct, že se v tom může kdekdo najít.“

K tomu, jak probíhá výklad a na jakém principu asi funguje, poznamenává: „Myslím, že to je o nějaký energii, tvojí, kterou do toho vložíš. Těžko říct, no. Tak samozřejmě první, když deš ke kartárce, že si musíš pořádně zamíchat a sejmut a když se ptáš na nějaký problém, tak ti řekne ať na to myslíš. .. Právě tvrděj, že je nejdůležitější, jak položíš správně tu otázku. Kolikrát se mi stalo, že tě třeba „opravěj“ a řeknou: „no jestli myslíte tohle, tak to je lepší se na to zeptat takhle..“. Tak jako musí to bejt konkrétně pojmenovaný, aby bylo možno odpovědět ano-ne. Jednou sem něco řešila a v podstatě mě donutila k tomu, že sem to musela jako správně pojmenovat a v podstatě ty karty pak řekly ano ne. A když to nebylo takový, tak se na to muselo zeptat z jinýho úhlu. Ale většinou je to o tom, že ti nejdřív udělaj ten všeobecněj rozbor a teď ty si to tak vyposlechneš a pak začne taková ta spolupráce: „a vy ste říkala tohle a co tím myslíte“, a vlastně některý body z toho rozboru, který tě jakoby zaujmou, nebo kterejch se chytneš, tak se potom jaoby pitvaj dál. .. A zažila sem i situaci, kdy máš blbej den a deš ke kartárce a vyjdou ti ne zrovna pozitivní karty a máš dobrej den a vyjdou ti dobrý karty, takže záleží i na tvým rozpoložení.“

I ona sama si vykládá. „Já si sama moc nevykládám. Mám doma tarotový karty který si vytáhnu jenom když mám náladu. Jeden čas sem to dělala pravidelně- třeba každěj den. Ale teď už moc ne .. Bylo to vo nějaký psychice, že seš třeba rozhozená a že si chceš na to třeba vytáhnout kartu a že se třeba potom možná i trochu pak sklidníš..“ Respondentka má doma Andělské karty a Crowleyho Thoth Tarot. Říká k němu: „Ty obrázky jsou krásný, kvůli těm sem si je koupila. Jsou mystický, dokonalý, krásný, krásný barvy..“

3.9.4 Ostatní

Respondentka vyzkoušela etikoterapii, kineziologii, momentálně chodí po akutním kolapsu z přepracování na rehabilitace a ještě navštěvuje léčitelku. „Byla sem tam dvakrát tak zatím sem z toho nadšená. To je jak ty kartáři, že jo. Seš nejdřív chvíli nadšená, pak zjistíš, že

jim to tak nevychází, že jo, tak to je hrozně krátká doba na to, abych řekla, jak je dobrá nebo špatná.“

Absolvovala u jedné známé astrologicko-numerologický kurz. O astrologii se ale zajímá spíše okrajově. Horoskopům věří, ale je přímo alergická na obecné horoskopy, které vycházejí např. v časopisech. Z titulů, které jí oslovily, jmenuje např. knihy od P. Coelho a Osho, a specificky knihy *Síla je v nás* od L. Hay a *O svém životě si rozhodujeme sami* od M. Holoubkové. Fantasy se jí líbí spíše ve filmové podobě, není ale jejím vysloveně oblíbeným žánrem. Na esoterické veletrhy čas od času zajde.

Pokud řeší nějaký problém, už si od něj oproti minulosti dává odstup, protože „*každý den to vidí jinak*“. Cenné jsou pro ní názory okolí- kamarádek a především otce, o němž se domnívá, že je na ní „*hodně napojen*“, a rovněž se ráda probírá tituly své esoterické knihovny, a jak říká, často se jí stane, že otevře nějakou knížku přesně na té „*správné stránce*“.

3.9.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ENFP.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: spíše ovlivnitelná, nedůvěřivá, nerozhodná, otevřená, pasivní, dominantní, extrovertní, romantická, pesimistická a depresivní. Společně vybíráme charakteristiku sangvinik.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako línější, ctižádostivou, společenskou, starostlivou (až moc) a empatickou, „spořivě marnotratnou“ a „puntičkářsky nepořádnou“, snažící se neustále sobě nebo okolí něco dokazovat a podotýká, že neumí relaxovat. Představy týkající se budoucnosti jsou optimistické. Životní motto nezmiňuje.

3.10 Protokol č. 10: Všechno přijímej, ze všeho se uč.

3.10.1 Základní životní údaje

Respondentka č. 10 je kontaktem respondenta č. 7 z nulté fáze. Respondentce je 33 let, má SŠ vzdělání a v současné době pracuje jako produkční. Je svobodná a nezadaná. Má o pět let staršího bratra, s nímž se ale nevidá, jelikož žije na Slovensku, rodiče žijí oba. Vztahy v rodině považuje za dobré.

I tuto respondentku v dětství často hlídala babička, tudíž na ní respondentka měla silnou vazbu, a jak říká, i po její smrti v ní *nějak žije*. Styl výchovy by popsala jako volnější. Odmalička byla velmi zodpovědná, a tak to byla paradoxně ona, kdo už v první třídě vypravoval bratra do školy. Respondentka chtěla studovat na gymnáziu, ale rodiče jí to

nedoporučili. Po škole si udělala rekvalifikační průvodcovský kurz, odjela na dva roky do Anglie a poté pracovala v cestovní kanceláři.

Vazby na rodiče byly příliš silné, podnikla proto na doporučení svého „guru“ v rámci jakési „odvykací terapie“ cestu do Indie. Pobývala tam střídavě zhruba dva až tři roky a vyučovala cizince jógu. *„Pro ty cizince je to atraktivnější, když tam přijede někdo a odlehčí to. Oni si tam přijedou protáhnout ty unavené těla a oni to tam mají příliš zatížené tou filosofií a to si myslím, že nikdo moc nepochopí.“* Konstatuje, že se pobytem v Indii skutečně *„úplně změnila a od té doby žije úplně jiný život“*.⁹⁰

Nikdo další z rodiny kartáře nenavštěvuje, ani se nevěnuje žádným esoterickým praktikám.⁹¹ Z výroků o štěstí vybírá č. 1 (velmi šťastná).

Respondentka na mne působila velmi uvolněně, vyrovnaně, vstřícně, ochotně a „duchovně“. Rozhovor se uskutečnil v její kanceláři, byl proto několikrát přerušen, nicméně vždy bylo lehké zpátky navázat na poslední diskutované téma.

3.10.2 Bůh, osud a vyšší moc

Diskuze nad těmito tématy není jednoduchá.

Rodiče nejsou věřící, babičky ano. Respondentka si vybírá výrok č. 3. Má-li onu vyšší moc popsat, začne vyprávět: *„Tak za prvé vím, co jsem, jak jako z čeho je člověk, jak funguje atd. atd., jak vlastně se to prolíná do toho světa kolem. Věřím jakoby v to, že člověk si může měnit ty své cesty, může změnit i tady tu konstrukci; a když toto jakoby všechno ví a procítí to a jakoby žije to, tak potom jakoby ví, že všechno je se vším propojené a že to není tak, že by to jeden pán řídil někde na obláčku, ale že prostě všechno, co je kolem nás, nějak prostě žije vnitřním životem. A buš se tady do toho jakoby ponoříme a žijeme to tak nějak celistvě, anebo seš prostě zahleděná do svých jakoby věcí a potom žiješ jenom ty své věci- svojí rodinu, svoje peníze, svojí práci, svoje auto.. Takže je jakoby spousta životů nebo různých možností, jak žít a prožít ten svůj život. Tak v to věřím, v něco, co funguje.“* Téma osud u ní vyvolal úsměv: *„Osud, zase, no, to sou takové krásné slova. Osud, co to je osud, no, věřím v to, že si člověk skutečně odžívá to, co si upekl. .. Každý jednotlivý moment můžu kdykoliv ovlivnit cokoliv. Akorát že většinu času člověk prospí, takže nějakým způsobem rezignuje a jede ve vleku toho, co je kolem něho a buď je s tím spokojený a nechá se tím vléct a táhnout prostě několik let, a*

⁹⁰ Respondentka ještě zmiňuje skutečnost, že když byla malá, měla často pocit, že s ní v pokojíčku ještě „někdo je“, ale jelikož s ní matka nesohlasila, snažila se tyto pocity „zatlouct“, ale po onom semináři a „otevření se těmto věcem“ zase „všechno přišlo“.

⁹¹ Respondentka svou rodinu označuje za čistě materialistickou.

pokud je člověk nespokojený, tak se to snaží nějak řešit a jakoby předělávat to. .. Já se snažím do té bdělosti jakoby chodit stále a jako uvědomovat si, co teď je, jestli sem spokojená, co bych teď ještě mohla obohatit, takže v každém okamžiku se snažím tvořit- z toho, co je teď, vytvořit ještě něco hezčího- a tím si vlastně měníš osud.“ Poměr mezi osudem a námi neurčuje.

3.10.3 Karty

Respondentka často označuje za zlomovou událost jistý kurz, na kterém „objevila“ všechny „duchovní věci“. Respondentka tento kurz označuje za jakýsi mezník a život rozděluje na ten před a po. *„Do té doby sem nevěděla, že nějaké kartářky a nebo cokoliv, duchovno, existuje.“* V té době, kdy dle svých slov začala měnit svůj život, byla u kartárek a astrologů *„nesčetněkrát“*. Pravidelně začala navštěvovat jednu účastnici kurzu, která se výkladu karet věnovala. *„Tenkrát sem potřebovala rady na všech úrovních, takže ji vyhledáváš i proto, že ona o tobě vlastně něco ví.“*

Dále si pak vybírala kartářky podle doporučení svých kamarádek. *„Už když se objednáš, tak musíš cítit, jestli je ti sympatická, jestli k ní cítíš tu důvěru, jestli se jí jakoby otevřeš, protože to je základ Tarotu.“* Obecně jejich výklady zhodnocuje takto: *„Jako já si myslím, že všem to vycházelo dobře, že sem nebyla u takové, která by mi říkala úplně nesmysly, ale záleží, co ti říká za informace.“* Jako obzvlášť silnou označuje tuto zkušenost: *„To byla taková opilkyň opilá, úplně takový bunkr nebo spíš doupě měla z bytu, a to bylo velmi zajímavé, protože ona pořád, že je tady ta láska láska láska, a já jí říkala, že to není pro mě, a ona opravdu pak přišla a bylo taková platonická a bylo to jakoby obrovské, a to přišlo jakoby úplně z ničeho nic, nečekaně. Jako nic sem neplánovala ani jako kničemu se neschylovalo..tak to mě jakoby břínklo do nosu, protože vždycky u těch kartárek, mě nikdy neovlivnily takhle ten život; jako nikdo mi neřekl tak silně : stane se to!“* I tato respondentka mezi jinými navštívila i Dagmar Kludskou: *„...Se mi zdálo, že mi má vyložit sen, a tak mi odpověděla. Ona zrovna psala knihu o snech..“*

K postavám kartárek ještě dodává: *„Mě přijde, že ty kartářky jakoby jedou v nějaké energii, a tu energii, když přijdeš, tak buď jí potřebuješ a přijdeš si pro ní, anebo je to ta energie, která ti má zase otevřít ten další jakoby obzor. A po dvou až třech dnech se ta energie zase vytratí.“*⁹² *.. Myslim si, že ty kartářky, které se tím živí, tak že si najdou prostě okruh, který*

⁹² Proro si i respondentka z každého výkladu pořizovala zápisky, o nichž tvrdí, že člověka mohou „zase zpátky přenést do té energie“. A samozřejmě zmiňuje, že *„najednou vidí ta slova, která pro ní dřív neznamenaala nic, a najednou jí to pocvakává.“*

je jim nejbližší, a ten i těm lidem jakoby otvírají. .. To je jakoby že třeba přijde kamarádka a řekne: já mám nějaké partnerské problémy- a ty buď znáš nějakou kartářku, která už ti vyřešila partnerské problémy anebo neznáš. A ona třeba řekne: no mě kamarádka říkala, že byla u ní, tak já tam du. A přijde nadšená a řekne: ona mi fakt pomohla. A já už si to v hlavě zafixuju a budu tam už jakoby automaticky přeposílat další lidi, který přijdou se stejným problémem. Takže ta kartářka pak už zůstane ve skupině těch samých lidí, takže pak už zase záleží na ní, jak se z toho vymaní.“ Při výkladu preferovala tarotové karty: „Mariášovej m kartám nerozumim, s těma sem nikdy nepracovala, takže jim musim věřit, co mi řeknou“.

Na otázky proč k nim lidé chodí a proč věštbě věří, říká: „*Spíš tam chodí si ujasnit pořádek jakoby sami v sobě, takže chodí do jiného prostředí jakoby svěřit někomu na chvíli to břímě svého osudu a nechat si jakoby poradit s nadhledem. Já sem tam chodila hlavně v situaci, kdy ten člověk je v takovém jakoby nevědomí, že jakoby kolem něj se vlastně dějí nějaké změny, ale sám to vůbec nechytá. Nebo to i třeba cítí dobře, že se něco děje, ale bojí se, má třeba strach, plaveš jakoby v jiných proudech, než jsi zvyklá, takže potřebuješ, i pro tu mysl, si to ujasnit. .. A proč tomu věří? Tak myslim si, že se tomu i snaží uvěřit, aby přijali něco jiného do sebe, a potom, já si myslim, že jim to koresponduje, že jim to jenom někdo vysloví, to co mají v sobě. Neustále na každý problém máš řešení, ale jenom ti ho musí někdo říct, protože sama je nevidíš, ty víš ve skutečnosti, co by ti pomohlo, ale potřebuješ to mít od někoho potvrzené, že to je TO, že nebudeš zas plýtvat energií. Pro mě jako je důležité to ujištění- že MÁM jít.“*

Respondentka si jeden čas i často (prakticky denně) sama vykládala. K výkladu používala „příběhové“ karty Osho-Zen Tarot a pak ještě vlastní „tarotové“ karty, sestávající z různých výkladových hesel, které si sama vytvořila v rámci jednoho kurzu. Zmiňuje se o tom, že jednu dobu ani nepoužívala všechny karty. „*Ta kartářka by je měla mít jakoby všechny prožité, aby věděla. Proto se říká, že kartářky mají těžký života těžký osud, jo, většinou aby prostě prožily ten osud všech těch karet. Takže je kolikrát lepší, když mají ten hrb a tu bradavici, protože je pak vidět, že jakoby se ten jejich život s nima fakt nemazlil. A já sem některé ty karty ani vlastně nedokázala vysvětlit, nebo nějak pojmout, tak ty sem si z toho svého tarotového vydala.“* Dále k výkladu uvádí následující: „*Ty si sejmeš ty karty a vytáhneš si ty karty, které máš v sobě. Ty karty korespondují s tvým životem. .. Já třeba vždycky když sem si vytáhla kartu z Velké arkány, tak sem si vždycky řekla: jo, tak to je něco důležitého, a na to sem si dala pozor. Takže když sem se třeba rozhodovala, jestli vpravo nebo vlevo a doprava vyšla Velká arkána, tak sem šla jakoby vpravo.“*

V dnešní době si však už respondentka nevykládá. Důvody, proč už se vykládání karet nevěnuje, uvádí ve své podstatě tři: 1. „*Ted' už je to pro mě jakoby zbytečné. Před tím to pro mě bylo jakoby velmi důležité, protože sem si jakoby musela to musela s někým si to v tom životě ukázat, to co mám v sobě, kdežto teďka prostě stačí si chvilku posedět a už nepotřebuješ to vidět ještě na obrázcích.* .. 2. *On se pak člověk začne ptát moc často a už to pak není tak silné; pak už to možná ani nechce slyšet.. Už sem tomu nepřikládala důraz. Já sem se pak dostala do fáze, že sem si vyložila tu kartu a už to nebyl ten obřad. Když už člověk zná a má ty své karty, tak s tím začne jakoby plýtvat. A v ten moment už je to o ničem, už nejdeš do hloubky. Už víš, že když si vytáhneš špatnou kartu, tak ty víš, že se můžeš zachovat jinak a tu kartu jakoby „vyrušíš“.* Vytáhneš si třeba Smrt a řekneš: *jé, fuj, už zase Smrt, a najdeš jinou kartu, zeptáš se na něco jiného, protože víš, že ta druhá šance, že vytáhneš prostě hezčí kartu, je větší. A když vytáhneš zase blbou, tak to zabalíš, protože už vlastně nechceš to vědět, nechceš táhnout.* .. 3. *Já už teď vlastně třeba nepotřebuju dětské pohádky, ale jednu dobu sem je hodně potřebovala, celé dětství. Jednu dobu sem potřebovala Tarot a ty jejich příběhy a teď už je zase nepotřebuji, teď už sem zase dospělejší. Ale zase- ráda si někdy přečtu pohádku, anebo ju vytáhnu, když budu mít děti, a ten Tarot vytáhnu až za mnou prostě přijde někdo a bude chtít poradit a já sama mě nebude nic napadat, a protože vím, že v té době, co je teď on, mi pomáhali tarotové karty, tak mu řeknu: hele, tak si vytáhni karty..“*

3.10.4 Ostatní

Z divinačních technik jí zajímá ještě astrologie, o níž říká, že „*se na věci dívá jakoby zvenku a vidí věci, které tě ovlivní dovnitř, zatímco karty to, co máš uvnitř, tak vykládáš ven*“. I-ťing ji sice zaujal, ale jak říká „*zasáhl jí v době, kdy už to všechno opouštěla*“. Kromě jógy se respondentka ještě aktivně věnuje feng-šuej⁹³ a zajímá se např. o čakry a obecně o léčitelství a práci s energií.

Z knižních titulů, jimž připisuje váhu, jmenuje např. Celestinská proroctví (J.Redfield), Láska, vztahy, přátelství (M.Ruíz) nebo Alchymistu (P.Coelho). Fantasy literatura nespadá do jejího nejoblíbenějšího žánru, esoterických veletrhů a výstav se zúčastňuje celkem pravidelně.

Za knězem by respondentka nešla z toho důvodu, že „*nemá ty zkušenosti, co řeším já ve svém civilním životě*“, a o psychologích nemá valného mínění. Nejspíše by si vyhledala nějakou civilní osobu s dostatkem zkušeností z dané problematické oblasti.

⁹³ Český přepis čínského výrazu, který symbolizuje nauku věnující se tzv. „dračím žilám“; v praxi se týká „optimálního“ zařízení bytu/domu.

3.10.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ESFP.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: spíše ovlivnitelná, důvěřivá, rozhodná, aktivní, dominantní, introvertní, romantik, optimistická a euforická. Ze základních charakteristik osobnosti jí odhaduji na flegmatika..

Respondentka samu sebe charakterizuje jako spíše nepřístupnou, tvrdou, mateřskou, milující, dětskou a toužící. Má tendenci poskytovat lidem zázemí. Rodině se sice nebrání, ale rozhodně ji neplánuje, neboť „její rodinou je celý svět“. Svou budoucnost vidí především v pobývání na různých místech. Životní motto je zmíněno v nadpisu.

3.11. Protokol č.11: Stejně si to budu muset prožít, tak co...

3.11.1 Základní životní údaje

Respondentce č.11 je 28 let, je svobodná a v současné době sice udržuje partnerský vztah, vidí ho však jako neperspektivní.⁹⁴ Vystudovala humanitní gymnázium, poté strávila rok na jazykové škole a následně úspěšně dokončila studia na právech. Momentálně pracuje jako advokátní koncipientka a připravuje se na advokátní zkoušky.

Je jedináček. Dětství strávila ze zdravotních důvodů a kvůli pracovnímu vytížení rodičů u prarodičů na menším městě, rodiče jí ale jezdili často navštěvovat. Oba prarodiče, k nimž měla velmi silný citový vztah, již zemřeli. Respondentka to tehdy velmi špatně nesla, protože „to bylo, jakoby jí jedny rodiče už umřeli“. Rodiče, na něž má nemenší vazby, oba žijí. Respondentka má především silnou vazbu na matku, která je jejím vzorem.⁹⁵ O otci říká, že nebyl „otcovský typ“, vztahy mezi nimi byly ambivalentní, v dospívání se ale vyjasnily. K typu výchovy říká, že se jednalo ze strany prarodičů o absolutní přijetí a ze strany rodičů že s ní bylo odmalička jednáno jako s dospělou a jejímu úsudku byla přikládána velká váha.

Pokud má zhodnotit dosavadní život, tak nakonec vybírá výrok č. 4, ovšem s jeho volbou není příliš spokojená kvůli nevhodné formulaci středové hodnoty. Říká ale, že „si štěstí fakt dovede představit jinak“.

3.11.2 Bůh, osud a vyšší moc

⁹⁴ V době dokončování této práce jel již tento vztah minulostí.

⁹⁵ Tento komentář je můj vlastní.

Otázka víry se stala jedním z hlavních bodů rozhovoru. I v její rodině byly věřící především babičky, respondentka však nábožensky vychovávaná nebyla. Respondentka navštěvovala poslední dva roky základní školu sester Voršilek, kde jí byl jako jediné (kvůli nepravidelné docházce na nedělní školu) odmítnut křest. Respondentka to komentuje slovy: *„Já sem prostě nechápala, proč mě někdo ve třinácti letech odlišil od jinejch lidí kvůli nějaký nepodstatný blbosti!“* Důvod své neúčasti komentovala mj. tím, že nechápe, proč by měl být Bůh v neděli jenom v kostele, když má být přeci všude- tudíž i s ní někde na zahrádce. Další pro ni negativní zkušenost učinila ve Francii, kde přes léto pracovala jako au-pair. *„Mě v tý Francii úplně děsilo, jak ty lidi maj jenom v hlavě něco vrytý do hlavy, vod dětství různý poučky, ale aniž by v tom právě jako byla nějaká hloubka.“* Respondentka se přesto časem pokusila získat křest ještě jednou, ovšem opět bezvýsledně. *„Bylo mi řečeno, že budu asi věčný katechumen“*, komentuje tuto zkušenost s úsměvem. Základním kamenem církve je podle ní fakt, že se nezabývá individualitou člověka. Téma uzavírá slovy: *„Já sem prostě měla takovou představu, že věřící člověk má být otevřený a prostě přijímat lidi, aniž by je nějakým způsobem jakoby rozlišoval, a že vlastně s největším nepochopením sem se právě setkala jakoby u nich...“*

Vybírá výrok č. 3. Pokud má onu vyšší moc nějak definovat, pak shrnuje: *„Jsou to nějaký mantinely v mé hlavě. Je to něco, s kterým já prostě přemýtlám svý rozhodnutí, něco, s kým já komunikuju, ke komu já upínám svoje prosby, s kým se radím, když si nejsem jistá- což je teda skoro furt- taky děkuju za pěkný věci, který se stanou...“* Se smíchem dodává: *„Možná je to takový neviditelný Já.“*

Rovněž jsme se i v průběhu rozhovoru dost věnovaly tématu osudu, jelikož u něj si respondentka nebyla jista. *„No..sou věci, který mi přijdou osudový, a vnímám je, ale abych řekla, že každej člověk má daný to a to..myslim, že takový věci můžeš zhodnotit až zpětně. Obecně si myslim, že po čem člověk touží, co si přeje, tak to se mu splní..ve chvíli, kdy se snažíš k něčemu směřovat a jenom se tak neplácáš, tak v tu chvíli si myslim, že pokud se nestane něco zásadního, tak víceméně může dostat svojí práci, svojí silou, svym chtěním do velký míry tomu, co chce.. Myslim, že určitě jako vytrvalostí, pílí a takovym jakoby soustředěním energie v nějakym směru vlastně do jistý míry ten život ovládáš, pokud se teda nestane něco „osudového“, co ti ti zhatí- třeba nějaká vážná nemoc. Takže je to asi tak půl na půl. Teda tenhle rok to tak vidím, ale vim, že bylo období, kdy moje snaha převážila úplně všechno, takže nějak globálně to říct nemůžu.“* Později ještě dodává, že *„ten osud nebo ta náhoda tě vždycky dovede k někomu, kdo ti třeba pomůže; takže osud rovná se náhoda, třeba..“*

3.11.3 Karty

Respondentka byla doposud u kartářky třikrát. Poprvé to bylo před šesti lety, cca rok po rozchodu s přítelem, který se choval velmi nejednoznačně. „*Poprvý jsem byla u Kludský, ale ne u té slavný. .. Fakt nevím, co mi jinak řekla, žádněj vjem z toho nemá, kromě toho, že je snad v křížku se svou sestrou, což jsem nevěděla..ale ta byla tak nevýrazná..*“ Druhá v pořadí byla Renáta Lopourová. „*Mě jedna holka před zkouškou na chodbě řekla, že byla teda u fakt bezvadný kartářky a že takhle dobrou ještě nezažila. .. R.L. byla největší katastrofa mýho života. Tu jenom když sem viděla, tak mi byla fakt protivná. Ona mi nedokázala říct vůbec nic, a na všechno mi říkala, že se jí to zdá v mém osudu dosti nejasné. .. Mě přišlo, že vona tak jako i koketovala s myšlenkou někoho proklít, jo, a mě vůbec zaráželo, že vona má vůbec tuhleto myšlenku, jako že by šlo.., jo?⁹⁶ Mě to přijde absolutně v rozporu s veškerym mým jako..no tu sem prostě asi po třech vteřinách co sem ji viděla bytostně nesnášela... No řekla bych, že mě to uklidnilo protože, po tom zážitku s ní sem nikoho asi tak 2,5 roku nevyhledala.*“ Poslední třetí zkušenost s Arianou Argoni už byla pozitivní. „*Tam sem šla v období, kdy sem už strašně dlouho přešlapovala na stejným místě. .. Oni ti dokážou celkem popsát tu současnost, ale ta Ariana mi tak jako přišlo že se i s těma běžnejma věcma jako s bydlením, se školou, že se tak jakoby velice strefila, i jako celkem hodně ohodnotila mojí povahu a ještě je pro mě přijatelná, protože mi přijde, že je bystrá .. a snažila se bejt jako jediná konkrétní.*“

Má-li zhodnotit, proč chodí ke kartářkám, říká toto: „*Já tam chodím čistě jenom kvůli osobnímu životu, já tam nikdy nechodím kvůli práci, tam mam pocit, že to mam v rukou. Tady to nemám v rukou a tak se stále ptám. .. Prostě tam jdu, když mam pocit, že toho už se sebou táhnu moc, když sem dlouhou dobu už nespokojená, v něčem, co soustavně trvá a zdá se, že z toho prostě není krok ven a potřebuju to jako nadlehčit a snažim se chytit něčeho pozitivního, co by mě třeba nenapadlo, protože jakoby mi to dá další sílu. Prostě je to taková berlička, víceméně, a i s tím k tomu tak přistupuju. Nesnažim se to dělat jakoby moc často, ale když cítim, že jí potřebuju, že to prostě nezvládám, tak mě prostě něco pozitivního od cizího člověka prostě zřejmě uklidní. Já mu to věřim, protože ty blízky ti přejou všechno nejlepší, ale tenhleten člověk vlastně „nemá důvod“ Já vim, že to je hrozně naivní. .. Rozhodně bych tam nechodila každej den se radit vo běžnejch věcech. Prostě tam jdu vždycky, když potřebuju rychle postavit na nohy... Prostě někdo si dá panáka, tak já jednou takhle za dva roky takhle k někomu sjedu.*“ Obecně k tomu dodává: „*Čoveče podle mě jako spokojenej člověk tam fakt*

⁹⁶ Zde by se zdálo na místě poznamenat, že pokud se zde mohlo jednat o druh černé magie, pak by ale jejím zdrojem nebyly karty ale kartářka.

nepude. Protože když mám dobrou náladu, tak si na to fakt ani nevzpomenu. .. (Chodí tam,) když chtěj něco změnit a bojí se udělat ten krok, nebo když maj z něčeho strach..“ Ještě dodává, že „si dovede dost dobře představit, že tam někdo může chodit z nudy“.

Další téma tvoří čemu z výkladu věří a proč. *„Bud’ se proto rozhodnu, že tomu chci věřit anebo ne. Sem ochotná věřit jenom těm pozitivním věcem. Ty negativní mi sou k prdu, že jo. Beru to jako výstrahy a zkusim to třeba zkontrolovat, jestli v tom směru nemůže bejt něco pravda, ale ve chvíli, kdy zjistim, že ne, tak je to pro mě jako informace nulová... Samozřejmě pokud se to týká někoho blízkého, tak to v tobě uložený je, že jo, protože se vo ně bojíš, to je přirozený..“* I ona říká, že *„jí to přeneso do jinýho způsobu uvažování“*. Ještě se smíchem zmiňuje, že *„ted’ se při tom snaží chovat trochu jako autista“*, tzn. že se při výkladu snaží spontánně nereagovat, a tím je prý *„zkoušit“*.

Visuálně při výkladu upřednostňuje tarotové karty. (*„Vždycky si říkám: Ježíš, až dojde k tamhletý kartě, to bude něco strašnýho, a pak sem vždycky překvapená, že to třeba znamená třeba něco jinýho...“*) Sama si nevykládá, ani by jí to nikdy nenapadlo. Další návštěvu v dohledné době neplánuje, ale jak říká : *„Vono mě to může popadnout třeba ze dne na den, že jo...“*

3.11.4 Ostatní

Respondentka absolvovala kurz o čakrách. Říká k tomu ovšem toto: *„Vždycky se jelo na víkend, ale potom, co tam začli předcvičovat i tai-chi a mě vlastně přišlo, že to vůbec neumí, protože já sem na tai-chi rok chodila, tak mi přišlo, že chce spojovat moc věcí najednou a v tu chvíli sem si řekla, že to je kšeft, tak to pro mě přestalo mít smysl. Nehledě na to, že sem se těch lidí svym způsobem bála..a navíc mam radši individuální přístup.“* Vyzkoušenou má akupunkturu i akupresuru. Rovněž absolvovala několikrát kineziologii.

Nejraději čte populárně-psychologickou literaturu. Má-li jmenovat nějaké tituly, které ji zaujaly, pak je to např. Nevyšlapanou cestou od M. Scotta Pecka nebo knihy od Louis Hay. Velmi se jí např. líbil Harry Potter. Pro nalezení řešení problémů a vnitřního klidu využívá (krom vlastních sil a zkušeností s úspěšným překonáním dosavadních těžkostí) především rozhovorů s matkou, jež bývají často bouřlivé, ale to je právě jejich účelem- *„nakopnout“* respondentku, protože ta je pak lépe schopná problém zvládnout. Dále uvádí, že je pro ni velmi důležité chodit do přírody a mít zvíře. *„Když si to tak uvědomim, tak z něj úplně tahám energii, když si ho pochovám.“*⁹⁷ Čas od času se snaží praktikovat tzv. pozitivní myšlení⁹⁸,

⁹⁷ Respondentka má psa rasy Welsch teriér.

⁹⁸ J. Murphy, *Moc podvědomí*, 1.vyd., Praha: Knižní klub, 1993.

není to však žádné *hare hare*, jak s úsměvem poznamenává. V neposlední řadě zdůrazňuje pro sebe význam cvičení. Za knězem by nešla, s psychologem svou zkušenost už má.

3.11.5 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ENFJ.

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: neovlivnitelná, důvěřivá, nerozhodná, otevřená, pasivní, dominantní, introvertní, romantická, pesimistická a depresivní. Ze základních charakteristik osobnosti si vybírá cholera.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako věčně se podceňující, s vnitřním zápasem, lehce rozmazlenou, sebelítostivou, důvěřivou, paličatou a zásadovou, s velmi brzo vytvořenou představou ideálního partnera- což jí v životě dost omezuje a nakonec říká, že se učí mít se ráda. Představy o budoucnosti jsou sice obecné, ale reálné. Jako jediná zmiňuje, že by se ráda naučila umět stárnout. Životní motto nezmiňuje.

3.12 Protokol č. 12: Kříšťál funguje víc.

3.12.1 Základní životní údaje

Respondentka č. 12 je zprostředkovaným kontaktem respondentky č. 9 z nulté fáze. Respondentce je 37 let, má středoškolské vzdělání a v současné době pracuje jako asistentka ředitele. Je vdaná a je matkou dvou dětí. Respondentka má o dva roky mladšího bratra.

Matka před třemi lety zemřela. Respondentka to tehdy velmi těžce nesla a doposud se s její smrtí nevyrovнала.⁹⁹ Rovněž uvádí, že po této události znatelně přehodnotila svůj dosavadní pohled na svět. Vztah s otcem se od té doby ještě posilnil (respondentka hovoří o vzájemné závislosti). Typ výchovy označuje za lehce autoritativní, nicméně s dostatkem osobního prostoru. Matku vnímala spíše jako kamarádku, otec byl hlavou rodiny. V dětství také trávila hodně času u dědečka, jehož měla rovněž velmi ráda.

Respondentka se vdávala velmi mladá, zdůrazňuje fakt, že pokud tehdy nebyla mladá dívka brzy vdaná a neměla rodinu, tak to byla „*hotová tragédie*“. Po škole byla šest let na mateřské dovolené. Poté se s manželem pustili do podnikání, které ovšem před několika lety skončilo prodáním firmy. Z průběhu rozhovoru vyplývá, že respondentka v manželství ani v práci není zřejmě příliš šťastná.

Z. Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 255-258;

H. Stamm, *Pozor esoterika*, s. 44-68

⁹⁹ Částečně i proto, že skutečně zemřela ze dne na den na plicní embolii. Respondentka si představuje, že „odjela někam na dovolenou“.

Nikdo další z rodiny ke kartářkám nechodí, avšak např. dcera se občas respondentky na něco „zeptá“. Manžel sice „vůbec nevěří“, ale po náhodné zkušenosti s jedním věštcem „to už aspoň nekritizuje“. Z výroků týkajících se dosavadního života nakonec vybírá výrok č. 2 (šťastná).

Respondentka na mne působila jako velmi komunikativní, ochotná a spolupracující, otevřená, starostlivá, citlivá a energická osobnost, která má velmi ráda své děti. Rozhovor se nesl ve velmi uvolněném duchu.

3.12.2 Bůh, osud a vyšší moc

Na otázku, zda věří v Boha, odpovídá ne, přesto ale vybírá výrok č. 3. „*V Boha nevěřím, ale věřím, že někde něco je.*“ Respondentka rovněž zmiňuje, že občas ráda zajde do kostela. Rodiče věřící nebyli, pouze babička ano, a o víře se doma nijak nemluvalo.

V otázce osudu si je respondentka jistější: „*Určitě věřím.*“ Poměr sil nakonec stanovuje na 50:50, a říká k tomu: „*Tak jako hodně věcí můžu já ovlivnit, ale hodně věcí ovlivnit nemůžu, že jo..Tak třeba ty děti, že jo, to je osud- kdybych je neměla tak brzo, tak, že jo..ale to jako může člověk zhodnotit až zpětně, takovýhle ty věci, že jo.*¹⁰⁰“

3.12.3 Karty

Respondentka celkem navštívila pět kartárek. Poprvé byla před sedmi lety „*u té správný Kludský*“, kam jí přivedly starosti s podnikáním. Paní Kludskou si tehdy zvolila a vyhledala sama na základě četby jejích autorských knih. Z této návštěvy si sice odnesla pozitivní dojem („*Tak vona mi to tam tak naservírovala..já sem tam jenom tak seděla a vona vlastně popsala celou tu mojí rodinu..já sem z toho byla úplně hotová! A řekla mi i takový věci, co jako nemohla vědět, že jo.*“), přesto se ale už nevrátila („*Mně to tam připadá jako ve fabrice, jak na běžícím pásu.*“). Navštívila pak i její sestru, o níž ale říká (byť ve své podstatě „*předpověděla*“ matčinu smrt), že „*si myslí, že se to s tou nahoře, s tou Dášou, nedá vůbec srovnat.*“ Na otázku, proč nemá nějakou svou stálou kartářku, odpovídá: „*No protože tak něk furt jako hledám, která bude jako ta pravá.*“

Naposledy jí zaujala kartářka v Plzni, která jí předpověděla ještě jednu svatbu. Respondentka ji popisovala slovy: „*Taková úplně normální, vobyčejná ženská..taková jako*

¹⁰⁰ Respondentka prodělala ve 27 letech vážnou gynekologickou operaci, po níž už nemůže mít děti.

fakt vod rány..“ V poslední době ovšem slyšela, „že nějaká holčina šestnáctiletá v Plzni, a ta větší z koule, a ta je prej fakt dobrá, tak tu by fakt možná vyzkoušela.“

Ke kartářkám chodí podle svých slov jednou, maximálně dvakrát do roka. *„Jako častějiš ne, to fakt nemá cenu- co mi řekne častějiš? Tam nemůže přeci nic vidět, že jo?“* Během výkladu si respondentka vždy kartářku „otestuje“ velmi osobní otázkou. Pokud kartářka „projde“, pak jí respondentka věnuje svou pozornost. (*„Zatím uspěly všechny.“*) Radami kartárek se ale příliš neřídí: *„Můžu přihlídnout na ten jejich názor, ale abych přišla ke kartárce a vona mi řekla: okamžitě dejte výpověď, tak to zas stojím nohama na zemi, to ne prostě. Až tak dalece tomu zas nevěřím, to fakt ne. .. Já to mam spíš tak, že si to jako vyposlechnu, že si z toho něco vezmu, ale určitě neberu to, co mi řekne, jako nějaký bod, kterým bych se řídila na 100%- je to spíš takový doporučení.“¹⁰¹* Z výkladu si *„pamatuje to, co potřebuje a co je pro ní důležitý“*. Nicméně když z výkladu odchází, tak se cítí *„hrozně statečně, nabitá energií, že teď to teda všem nandá, že teďka teda všechno změní- ale než dojde domu, tak je všechno jinak; ta realita je pak jiná.“*

Na otázku proč podle ní lidé obecně chodí ke kartářkám a proč jejich věštбám věří, odpovídá: *„Aby asi slyšeli něco, co chtěj slyšet, nebo aby slyšeli něco pozitivního, že se něco změní, že se to zlepší..a vesměs kartářky neřikaj žádný negativní věci, takže... Určitě tam chodí kvůli práci, penězům, dětem, kvůli rodině, kvůli vztahu..když je někdo svobodnej, tak jestli už konečně najde toho pravého, že jo.. Ale já si třeba myslim, že čím víc se člověk snaží někoho najít, tak je to daleko horší, než kdyby to pustil a nechal to bejt tak, jak to je, protože když se člověk upne třeba že za půl roku se vdá, a furt hledá, tak určitě někde do půl roku najde nějakýho blbce jenom proto, že se „musí do půl roku vdát“. .. Proč tomu věří? Protože sou třeba tak strašně nešťastný, že se potřebujou upnout na něco, co je pro ně pozitivní.“*

Respondentka si i někdy vykládá sama (odhaduje to tak jednou za tři měsíce). K dispozici má doma celkem tři typy vykládacích karet: základní Rider-Waite Tarot, potom vykládací karty od Emy Srmcové (*„Ty jako mam ráda, ale ty bych řekla jako moc nevyházej.“*), a v neposlední řadě „meditační“ karty Hovorů s Bohem, z nichž si každé ráno vždy jednu vytáhne (*„Vono se to většinou během dne vyvrbí, proč sem si vytáhla zrovna tuhle.“*).

Na závěr tématu ještě zmiňuje, že *„sice moc kamarádů nemá, ale obě ty nejvíc kamarádky sou stejně postižený jako ona“*. Jedna z nich dokonce donutila svého manžela

¹⁰¹ Dále se zmiňuje o tom, že má silnou intuici, podle které se řídí především.

prodat motorku poté, co jí to kartárka „důrazně“ doporučila. Respondentka to komentuje slovy: „*Ta tomu hodně věří, to už bych řekla, že je moc..ale zase jeden nikdy neví..*“

3.12.4 Ostatní

Respondentka z ostatních esoterických disciplin absolvovala kineziologii, kterou vyhledala po smrti matky (nicméně nějaký hluboký, trvalý účinek na sobě nepocítovala) a udělala si kurz *reiki*.¹⁰² Z kurzu ovšem příliš nadšená nebyla: „*Jako myslím, že sem vod toho očekávala víc. Bylo to takový jako hrozně rychlý, nevím no, jako moc mě to nenadchlo. .. Jako tam, kde sem byla já, maj teda webový stránky absolutně bombový, jo, ale to je přesně vo tom-rychle vydělat ty peníze.*“ Ze stejných důvodů si i přes svůj velký zájem nechce nechat sestavit horoskop od našeho (zřejmě) nejznámějšího astrologa A. Baudyše (Jr.), neboť se domnívá, že „*to tam bude stejná továrna na prachy*“.

Krom karet respondentka ještě používá k věštění křišťálové siderické kyvadlo (tzv. *pendulum*), s jehož pomocí dosahuje při věštbě lepších výsledků než s výkladem karet.

Při řešení problémů poslední dobou dbá na doporučení své kamarádky: „*Vona vždycky říká: nech to-vono se to nějak vyvrbí, netlač na pilu, nech to bejt- a má pravdu!*“

Respondentka přečetla prakticky všechny knihy od Dagmar Kludské, žánr fantasy jí nic neříká. Dvakrát byla v Praze na esoterickém veletrhu.

3.12.4 Psychologický profil osobnosti

Jedná se o typ osobnosti ESFP

Z mnou nabízených charakteristik osobnosti vybrala tyto: ovlivnitelná, důvěřivá, nerozhodná, otevřená, aktivní, submisivní, extrovertní, romantická, optimistická a euforická. Ze základních charakteristik osobnosti si vybírá cholerika.

Respondentka samu sebe charakterizuje jako až příliš ohleduplnou a starostlivou, pečlivou, pořádkumilovnou, zvědavou, s malým sebevědomím a nerada se nachází ve středu pozornosti. O budoucnosti se nebavíme. Životní motto zmiňuje dvě: *co tě nezabije, to tě posílí a nečiň druhým to, co sám nemáš rád.*

¹⁰² K této zkušenosti viz. Z. Vojtíšek, „Iracionální představy v některých sektách“. in *Věda kontra iracionalita 2; sborník přednášek Českého klubu skeptiků Sisyfos a AV ČR.*, 1. vyd., Praha: Academia, 2002, str.162-168.

Příloha A: Výpověď Srdcové dámy

Soudě dle výpovědí respondentů, zúčastněných v tomto výzkumu, jeví se paní Kludská jako motýl, kterého si správný entomolog nesmí nechat dát uniknout.

Jestliže si Dagmar Kludská vysloužila přezdívku „Srdcová dáma“ především proto, že se ve své praxi nejčastěji zabývá milostnými problémy, o nichž i často píše, pak já bych řekla, že si tuto přezdívku plně zaslouží pro svou osobnost.

Dagmar Kludská je naší nejznámější kartářkou. Byla v tomto oboru vůbec první, kdo si pořídil na tuto činnost živnostenskou registraci. Vykládání karet se profesionálně věnuje 16 let, celkově to ale je už přes let čtyřicet. Objednala jsem se k ní přes internet koncem srpna, termín schůzky byl stanoven zhruba o měsíc později. Byla jsem upozorněna, že poplatek je 700 Kč. Vzhledem k tomu, že se zmínky o její osobě vinou takřka všemi protokoly, rozhodla jsem se onu půlhodinku, jež je jednotlivému klientovi vyhrazena, využít nakonec pro rozhovor než pro výklad, jelikož mne víc než technika jejího výkladu zajímala její osobnost.

Paní Kludská je profesionálka každým coulem. Před dvěma do jejího bytu, v němž své služby poskytuje, leží ošoupaná rohožka s nápisem *Vítáme vás*. Na chodbičce panelákového domu je stoleček, dvě židle, něco čtení a informace, co všechno lze uvnitř z autorčiny tvorby zakoupit. Na dveřích je nápis „Klepejte“. Klepání je ve své podstatě i časový gong, jenž neúprosně ukončuje předchozí sezení.

Když jsem jí požádala místo o výklad o rozhovor, bez váhání souhlasila. Říká, že je na to zvyklá, že nejsem první, kdo „na ní dělá diplomku“. Ihned si zapálila cigaretu. Když jsem jí oznámila název práce v podstatě na nic nečekala a spustila sama. V její „zrychlené“ řeči se zračilo, že je už skutečně zvyklá o tomto fenoménu hovořit bez problémů, jelikož velmi často poskytuje rozhovory do médií. Působilo to tedy poněkud „nacvičeně“, nicméně k některým souvztažnostem k protokolům jsme se nakonec dostaly.

K výkladu používá mariášových karet. Ve svých šestnácti letech uprosila Řekyni Penelopé, aby jí výkladu karet naučila, jelikož jak říká, *„ti lidi, co od ní odcházeli, měli vždycky v tváři takovej zvláštní výraz, takovou jiskru, tak sem si řekla- jo, to je vono“*. Penelopé jí od toho odrazovala slovy, že pro toto umění není ještě dost zralá a zkušená, nicméně nakonec – po pohledu do její ruky- svolila.

Při výkladu se, jak sama říká, snaží za své klienty během té půlhodiny „dejchat“, vcítit se do nich a jejich osud spolu s nimi procítnout. Přitaká, že *„v tom je kus jasnozření“* a hovoří o „napojení“ na danou osobu. Říká, že u některých to jde lépe a u některých hůře. (*„Hůř to jde*

*třeba u takovejch těch racionálních typů, který si to přijdou jen tak zkusit- ale i oni sou překvapený.“*¹⁰³ Žádný (vědomý očišťovací) rituál po skončení výkladu nemá, respektive žádný prý neprovádí. Dodává ale, že po výkladu si jde vždy umýt ruce, protože je se svými klienty spojená skrze energii, kterou při zamíchání vloží do karet.

Samotný výklad označuje pouze za „*hypotézu*“, říká, že zde vždy existují dvě cesty a sama zdůrazňuje, že zde není od toho, aby někomu určovala život. (Přestože jak naznačuje, jsou i tací lidé, kteří v ní mají takovou důvěru, že by udělali skutečně cokoliv, co jim řekne. Je si tedy velice vědoma moci svého slova.) Úspěšnost svých předpovědí odhaduje na 80% a časový horizont naplnění předpovědi stanovuje z vlastních pozorování na dva roky. Neopomene ovšem zdůraznit, že čas je něco, co je velice těžko uhodnout. Je hrdá na to, že si časem vyvinula vlastní metodu- výklad kombinovaný s astrologií, a zdůrazňuje fakt, že se její klientela převážně vrací či zasílá děkovné nebo pochvalné dopisy.

Na adresu své klientely uvádí, že často si ženy přijdou pro jistý druh „pochvaly“ nebo ocenění, které se jim doma od jejich manželů nedostává. „*Oni neznaj tu svojí povahu, a chtěj slyšet, že něco dělaj dobře.*“ Často prý dokonce zaznívá otázka: „*Řekněte mi, kdo já vlastně jsem?*“ „Nejhorší“ klientky jsou pro ní mladá děvčata, které svou lásku skutečně strašlivě silně prožívají a jsou z ní „*celý usouženy*“. Velmi zodpovědně si dává za cíl jim citlivě vysvětlit, že by „*v tom vztahu třeba ani nebyly šťastný, že to je jenom sukničkář*“ apod.

Důvod, proč přicházejí k ní, vidí v tom, že si jdou pro naději, ale především, že „*kartárce nemusej nic vysvětlovat*“. Domnívá se, že např. u psychologa může být samotné popisování rodinné anamnézy samo o sobě dost vyčerpávající a frustrující.

Na otázku jak je to vlastně mezi ní a její sestrou, odpovídá pouze: „*No jak, naučila se to ode mě a teď z toho žije. Já sem si to všechno prostudovala, já sem nastudovala celýho Freuda...*“ Je vidět, že otázka ji lehce nadzdvihla ze židle, elegantně ji však přešla.¹⁰⁴

Zastihla jsem ji právě v době, kdy má její nejstarší dcera vážné zdravotní problémy. Toto břímě se zdá, že je skoro větší než dokáže unést. Ze všech jejích knih, a de facto i ze způsobů jejích výkladů je cítit, že rodina je pro ní absolutně to nejdůležitější. Po úvodní sekci, kdy přecházíme k tématu, jestli jí ještě výklady karet baví, se se svým trápením svěří a v podstatě se mi hroutí před očima. A zde nastává přesně ten moment, který vycítila respondentka č.8.

¹⁰³ Viz M.L.von Franz, kap. 1.2.3

¹⁰⁴ Příběh sester Kludských je celkem dynamický. Svého času setra Alice těžila především ze skutečnosti, že lidé přicházející na výklad zpravidla ani netušili, že v jednom domě bydlí a poskytují výklad dvě osoby tohoto příjmení. Navíc, jak se dle výpovědí respondentů zdá, Alice kvalit své slavnější sestry skutečně nedosahuje.

Dagmar Kludská je takřka zcela vyprahlá a jak říká, „*kdyby mohla, tak už skončila dávno*“. Především je matkou čtyř dětí, z nichž dvě jsou na mateřské dovolené, a tak se jim snaží finančně vypomáhat. Její život byl velmi náročný, je na tvrdou práci zvyklá. Zdůrazňuje však, že její vlastní problémy při výkladu klienty nezajímají, a že „*ani tomu okolí, těm kamarádkám, se to nedá říkat pořád*“, své bolístky si tedy (podle sebe) drží v sobě. Je pozoruhodné, že v období, kdy to s její dcerou vypadalo velmi špatně, si karty vůbec neodvážila vyložit. „*Měla sem z nich úplnou hrůzu*“. Teď, když už se zdravotní stav dcery začal zlepšovat, je to „*už lepší, už si vyložit*“. Sama se ještě obrací k Bohu, považuje se za katoličku, přesto do kostela takřka vůbec nechodí. Nedávno byla na mši, ale příliš jí to „*neoslovilo*“.

Dagmar Kludská na mne zapůsobila jako skutečná osobnost, čiší z ní lidskost, je nesmírně citlivá a velice empatická. Rozhodně jí nechybí pokora, porozumění pro lidi v těžké situaci a ochota být jim nápomocna. Domnívám se, že bez ohledu na mediální proslulost své poslání bere skutečně zodpovědně, a i po letech, přestože zcela jednoznačně převažuje pocit osobního vyčerpání, jí práce baví. Jak říká: „*I kdybych jednomu pomohla, tak to stojí za to*“. Na druhou stranu jistá „maska profesionality“ je až příliš patrná.

Dle mého soudu se jedná o velmi aktivní, lehce excentrickou a křehkou bytost, která ovšem hodně „unese“. Domnívám se, že právě proto, že je na ní tolik nakládáno, jsou její knihy velmi otevřené a autobiograficky laděné. Psaní je tedy dle mého názoru pro ní především určitým druhem terapie a když se ze všeho „vypíše“, dochází pak u ní k jisté katarzi. Přestože se zmiňuje o tom, že psát už asi nebude¹⁰⁵, nemyslím si, že to v konečném důsledku bude pravda.

Na závěr našeho sezení, kdy se po zaklepaní nové (mladinké a vyplašené) klientky zcela „otřepala“ a znovu nasadila profesionální úsměv, s kterým naše povídání ukončila, odmítla přijmout honorář. Trvala jsem ovšem na tom, že mi svůj čas věnovala, přijala tedy, ale na oplátku mi věnovala jednu ze svých knih.

¹⁰⁵ Právě dokončila již patnáctou knihu..

Příloha 4: Tabulky 3-6; přehled jednotlivých osobnostních charakteristik respondentů

Tab. 3: Jednotlivá hodnotová skóre respondentů, dosažená v testu osobnosti podle typologie C.G.Junga

	E	I	S	N	T	F	J	P
1	11	4	4	7	2	11	5	8
2	8	4	7	6	1	14	4	8
3	2	8	6	6	6	3	6	4
4	10	5	5	7	3	9	5	8
5	10	6	8	6	8	8	6	10
6	1	11	8	6	5	7	13	2
7	8	3	1	10	4	6	8	4
8	14	0	8	8	9	6	3	12
9	7	2	1	7	1	8	1	8
10	6	5	6	5	1	10	5	6
11	7	4	4	7	3	8	8	2
12	9	0	7	2	2	7	3	7

Tab. 4a: Přehled typů osobnosti všech respondentů (řazeno jednotlivě)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ENFP	ESFP	INTJ	ENFP	ESTP	ISFJ	ENFJ	ESTP	ENFP	ESFP	ENFJ	ESFP

Tab. 4b: Přehled typů osobnosti všech respondentů (řazeno podle četnosti)

ENFP	1; 4; 9
ESFP	2; 10; 12
ENFJ	7; 11
ESTP	5; 8
ISFJ	6
INTJ	3

Tab. 5: Subjektivně posuzovaný "klasický" typ osobnosti sangvinik/cholerik/flegmatik/melancholik

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
melan	melan	choler	choler	sangvi	melan	sangvi	sangvi	sangvi	flegma	choler	choler

Tab. 6: Přehled jednotlivých osobnostních charakteristik tak, jak je z předkládaných variant respondenti zvolili

	ne/ovl	ne/dův	ne/roz	uz/ot	akt/pas	dom/sub	ex/in	rom/real	opt/pes	euf/dep
1	ovliv	důvěř	neroz	otevř	aktiv	domi	intro	roman	opti	eufor
2	ovliv	nedův	neroz	uzav	aktiv	submis	intro	real	opti	eufor
3	neovliv	důvěř	neroz	uzav	aktiv	submis	intro	roman	opti	eufor
4	neovliv	nedův	rozhod	otevř	aktiv	domi	extro	real	opti	eufor
5	neovliv	nedův	rozhod	otevř	aktiv	domi	extro	real	opti	eufor
6	ovliv	x	neroz	uzav	pasiv	submis	intro	real	pesi	depres
7	neovliv	důvěř	rozhod	uzav	aktiv	domi	intro	roman	opti	eufor
8	neovliv	nedův	rozhod	otevř	aktiv	domi	extro	real	opti	depres
9	ovliv	nedův	neroz	otevř	pasiv	domi	extro	roman	pesi	depres
10	ovliv	důvěř	rozhod	x	aktiv	domi	intro	roman	opti	eufor
11	neovliv	důvěř	neroz	otevř	pasiv	domi	intro	roman	pesi	depres
12	ovliv	důvěř	neroz	otevř	aktiv	submis	extro	roman	opti	eufor

Příloha 5: Typy osobností respondentů podle C.G.Junga- popis hodnocení

Zde předkládám vyhodnocení testu tak, jak mi je poskytl prof. Smékal. Typy osobností, které v tomto výzkumu vyšly jednotlivým respondentům, jsou zvýrazněny modrou barvou.

JUNGOVA TYPOLOGIE OSOBNOSTI A JEJÍ VÝZNAM PRO PRÁCI SE SEBOU A S LIDMI

Teorie osobnosti

Jungova typologie osobnosti, zpracovaná do podoby dotazníku Myersovou-Briggsovou, slouží jako východisko pro sebepoznání i pro produktivní práci s lidmi. Jung si všiml, že se chování i prožívání lidí spíše odlišuje podle určitých typových vzorů, než že by bylo jedinečné pro každého jednotlivce. Shledal, že většina zdánlivě náhodných rozdílů v lidském prožívání a chování je ve skutečnosti zákonitá a konzistentní - dá se vysvětlit rozdíly v psychologických postojích a funkcích. Tyto rozdíly byly nazvány preferencemi, neboť lidé obvykle upřednostňují jeden typ chování před jiným (Myersová, 1962).

Dvě z těchto preferencí se týkají přístupu jedince ke světu. Může být buďto extrovertní nebo introvertní. **Introvertní člověk** se zabývá zkoumáním a analyzováním svého vnitřního světa a je tedy introspektivní, stažený a velmi zaměstnaný vlastními úvahami a reflexemi vnějšku a má tendenci být nedůvěřivý (Jung, 1971). Co se děje v mysli introverta je podstatně zajímavější než to co je vně, jeho vnitřní svět je bohatý, uchvacující a poutající veškerou pozornost. Proto se zdá, že introvert se nepřetržitě brání před vnějším světem, zdržuje se mimo okolní události, na velkých shromážděních se cítí osamělý a ztracený. Tento typ osobnosti se často může zdát neobratný a utlumený, neboť největší kvality tohoto jedince jsou známy pouze velmi blízkým lidem. Introverta charakterizuje nedůvěra a umíněnost, toto chápání a vnímání vnějšího světa však nevyplývá z obav, ale z toho, že vnější svět se mu zdá záporný, příliš vyžadující a nadměru převládající. Tento typ člověka nejlépe pracuje tam, kde může rozvíjet samostatnou iniciativu nezávisle na druhých, mínění většiny nebo veřejnosti. V pracovních situacích mají introvertní vedoucí pracovníci sklony k preferování klidu k vlastnímu soustředění, pozornému věnování se podrobnostem, rádi přemýšlí před vlastními jednáními a tvrději sami pracují (Myersová, 1962).

Na druhé straně je pro **extrovertní osobnost** charakteristický zájem o vnější svět, pohotovost reakcí na podněty z venku, vůle i připravenost přijímat informace, ctižádost ovlivňovat a být ovlivňován událostmi, potřeba družít se, vytrvalost a zaujetí pro všechno rušné, nepřetržitá pozornost vůči okolnímu prostředí, pěstování přátelských vztahů a známostí (které nejsou příliš pozorně vybírány) a konečně i velká váha přikládána tomu, jaký člověk dělá dojem, včetně sebepředvádění. V důsledku toho směřuje filozofie a morálka extrovertní osobnosti ke sdružování se s ostatními i k výrazným projevům altruismu, s morálními pochybeními plynoucími z toho, „jen aby druzí věděli“. V práci se projevují extrovertní vedoucí pracovníci tak, že mají rádi pestrost a „akce“, mají tendenci být pohotovější, vyhýbají se komplikovaným postupům, jsou často netrpěliví u pomalé a dlouho trvající práce, zajímá je především výsledek práce a často jednají rychle (někdy bez dostatečného přemýšlení) a obvykle dobře „komunikují“ (Myers, 1962). Nikdo není „čistý typ“. Všichni jsme v určité míře v rovnováze mezi extrovertním a introvertním projevem s tím, že jeden z obou typů se častěji a přirozeněji projevuje.

Dosavadní výzkumy naznačují určitou převahu v počtu extrovertních lidí, zejména mezi manažery. Vzhledem k tomu, že od vedoucího pracovníka se často požaduje, aby spolupracoval s druhými a jejich pomocí zajišťoval úkoly, pak určitá převaha extrovertních dispozic je na místě. Příliš extrovertní povaha může však být i neproduktivní, protože existuje určité nebezpečí toho, že se nechá „zavléct“ do víru vnějších událostí, ztráta identity a rostoucí podřízenost konformní psychologii „stáda“.

Psychologické funkce

Jung popsal čtyři psychologické funkce uspořádané do dvou os: je to osa percepce se smyslovým vnímáním na jednom konci kontinua a intuicí na druhém. Dále osu diskurzivního usuzování s myšlením a cítěním na obou koncích. Podle Junga je jedna z těchto čtyř funkcí u jedince dominantní a určující pro typ osobnosti. Například daný člověk může být smyslově-myslicí, intuitivně-myslicí, smyslově-pocitový a konečně intuitivně-pocitový typ. Opět nikdo není „čistý“ typ, všichni však máme tendenci k převažování určitého typu rovnováhy blízko u některého z těchto typů.

Osa **smyslového vnímání - intuice** se vztahuje ke způsobům, kterými se jedinec seznamuje s myšlenkami, náměty, skutečnostmi a jevy. Když **vnímáme**, pak využíváme našich pět smyslů (Jung 1971). V důsledku toho je tento typ osobnosti orientován velmi silně na současnost, má zájem o praktické záležitosti a dává přednost řádu, přesnosti a jednoznačnosti. Takoví lidé pracují obvykle vytrvale a pravidelně, mají rádi zavedené programy, zřídka se dopouštějí chyb a pouze ve vzácně důvěřují vlastním inspiracím (Myersová, 1962).

Intuici - na rozdíl od smyslového vnímání - nelze vysledovat až k vědomému smyslovému vjemu. Je to spíše podvědomý proces kdy náměty „padají z čistého nebe“ a nabízejí skryté možnosti dané situace. Intuitivní typ je orientován an budoucnost (Myersová, 1962), vždy se dívá kupředu a ostatní inspiruje svými novátorskými přístupy. Ve chvíli, kdy jsou ostatní příslušnými náměty upoutáni, intuitivní typ již zpracovává vize a náměty jiné. Ve skutečnosti se intuitivní jedinci jen obtížně vyrovnávají s nutností realizovat rutinní úkoly - jakmile je jeden úkol rozpracován a zadán, již zahajují další. Intuitivní typy „rády řeší nové problémy, pracují s velkými výdaji energie, často „skočí“ přímo do závěrů, v komplikovaných situacích jsou netrpěliví, nerady věnují příliš mnoho času přesnosti, sledují své inspirace ať jsou dobré či špatné.“ (Myersová, 1962, str. 50).

Tak, jako existují dva způsoby vnímání světa (smyslové vnímání a intuice), existují i dva způsoby jak přemýšlet (rozmyslet, rozvažovat) o tom, co člověk vnímá - jsou to myšlení a cítění/hodnocení.

Myšlení je logický a analytický proces, hledání neosobní pravdy proti nepravdě, odlišení správného od chybného. Zásady jsou důležitější pro toho, kdo tíhne především k racionálnímu myšlení, než lidé (Myersová, 1962), a tento typ člověka se dostává do velmi obtížných situací tehdy, má-li se vyrovnat s něčím, co nelze pochopit intelektem (Jung, 1971). Další charakteristiky tohoto typu jsou následující: „jsou poměrně neemotivní, málo se starají, co druzí cítí, mohou zranit city ostatních, aniž by si to uvědomovali, mají rádi analýzy a řazení věcí do logických souvislostí, mohou existovat bez harmonie, je třeba s nimi jednat spravedlivě, jsou schopni ostře pokárat své podřízené nebo je propustit je-li to nutné a mohou se zdát být osobami s „tvrdým srdcem.““ (Myersová, 1962, str.80).

Na druhé straně je **cítění** osobní a subjektivní proces, ve kterém je rozlišováno dobré od špatného, to co „mám rád“ od toho co „nemám rád“. Je to vlastně *hodnocení*. Zatímco myšlení je výsledkem používání objektivních kritérií, cítění/hodnocení se opírá především o osobní hodnoty, a v tomto smyslu se liší od emocí, protože úsudky, ke kterým jsme došli na základě pocitů jsou výsledky zvažování a nikoliv osobní citové reakce. Typy lidí inklinující k rozvažování založeném na cítění také žijí podle těchto subjektivních hodnotových systémů - ty jsou v případě extraverta ve vztahu k hodnotám společnosti a v případě introverta jsou spíše jeho osobními hodnotami.

Dominantní proces

Zbývající preference určují která funkce je hlavní, neboli dominantní, tj. zda primární je **bezprostřední percepce** nebo **úsudek (zprostředkované – diskurzivní poznání)**. Například jestliže člověk sleduje vysvětlení něčeho s otevřenou myslí pak spoléhá spíše na percepci, na druhé straně, vytvoří-li si rychle souhlasný či nesouhlasný názor, pak preferuje usuzování.

Základní rozdíl mezi oběma preferencemi je dobře patrný v případě kdy je jeden z nich vyloučen. Aby mohl být učiněn závěr na základě úsudku, je třeba vyloučit percepci: všechny údaje jsou dostupné a tak se lze rozhodnout. Na druhé straně, k tomu aby probíhala percepce je třeba odložit dočasně usuzování stranou protože není k dispozici dostatečné množství údajů které může poskytnout další vývoj situace.

V nejhlubší rovině je rozdíl mezi oběma typy patrný z toho, jak prožívají svůj život: bezprostředně perceptivní typ jej žije, zatímco typ usuzující (diskurzivní) svůj život spíše řídí. Každý z obou typů je užitečný, je však vhodnější pokud se v případě potřeby dá přepnout z jednoho způsobu do druhého. Čistý perceptivní typ se podobá lodi s plnými plachtami - avšak bez kormidla, zatímco typ čistě spoléhající na své úsudky může být samá forma ale bez obsahu (Myersová, 1962).

Jak je uvedeno výše, preference podle os percepce - usuzování (P-J) určuje základní funkce. Například osoba typu ST (vnímání a myšlení) staví především na vnímání jako formě primární funkce percepce. Primární funkcí osoby typu NF (intuice a cítění) je usuzování a k tomu preferuje spoléhat se na své cítění.

V případě introvertní osoby je však dominantní proces obrácen dovnitř a jeho pomocná, sekundární funkce se prezentuje světu. Takto je nejlepší část uchována pro svou vlastní potřebu nebo jen

blízké přátele. Osobnostní dotazník M-B (Myersová, Briggs), který používáme v tomto případě vyjadřuje hlavní funkce používané vůči vnějšímu světu - což v případě introverta jsou tedy pomocné a doplňkové funkce.

Stínová strana

Nevědomé a méně vyvinuté stránky osobnosti nazývá Jung „stínová strana“ (shadow side). Pokud je například osoba v zásadě typ spoléhající na usuzování, pak stínové bude cítění a to bude v některých případech kompenzovat proces myšlení. Tato kompenzace se může neočekávaně projevit.

Kombinace percepce - usuzování

Čtyři uvedené funkční typy jsou psychologické prostředky, které má člověk k dispozici pro chápání světa. Vnímání nám říká že něco kolem existuje, myšlení pak co to je, cítění nám umožňuje připsat těmto skutečnostem lidské hodnoty a intuice představuje schopnost vidět latentní možnosti objektu vlastní (Mann, et al., 1968).

Každý člověk inklinuje k jedné z možných kombinací typů na osách percepce a usuzování :

- 1 - vnímání a myšlení (ST)
- 2 - intuice a myšlení (NT)
- 3 - vnímání a cítění/hodnocení (SF)
- 4 - intuice a cítění/hodnocení (NF)

Vnímání s myšlením (ST)

Tento typ je obvykle praktický, neosobní a při zemi, zajímá se o fakta, data, statistiky a žádá ode všech, aby byli přesní, pořádní a jednoznační. Typ ST má tendenci cenit efektivitu, produktivitu a zcela zřejmou strukturu řízení. Při řešení problémů tento typ analyzuje informace pomocí dostupných logických prostředků, zaměřuje se na krátkodobé problémy a používá standardní metody k řešení (Hellriegel a Slocum, 1975).

Intuice s myšlením (NT)

Lidé typu NT jsou nápadití a směřují ke koncepčnosti, mají předpoklady pro vidění možností v situacích pomocí neosobních analýz, ačkoliv někdy jejich koncepce matou ostatní. Nástroje, které jsou pro typy osobností NT běžné, jsou především průběhové diagramy, grafy, hodnocení metodou PERT atd. Tito lidé jsou zdroji nových námětů, často šíří zaujetí mezi ostatní a když řeší problémy, často se spoléhají na náznaky a skryté možnosti které budou analyzovat až později.

Vnímání s cítěním/hodnocením (SF)

Jedinci tohoto typu mají sklony k praktičnosti a současně jsou také společenší. Obdobně jako lidé typu ST se zajímají o skutečnosti, na rozdíl od nich však se tyto zájmy týkají ostatních lidí a nemají rádi neurčitost. Typy SF se budou snažit o vytváření otevřeného a vlídného prostředí, kde si lidé vzájemně důvěřují, mají dobré vztahy a dobře spolu komunikují (Kilman, 1975). Ačkoliv se zajímají o to, aby se lidem kolem nich vedlo dobře, nemají tito jedinci dostatek času nebo sklony ke globálním reflexím problémů, spíše se zaměřují na drobné aspekty problémů a pokoušejí se o jejich řešení (Hellriegel, Slocum, 1975).

Intuice s cítěním/hodnocením (NF)

Tvůrčí přístup, představivost a osobní vřelost jsou cenné devizy pro jedince tohoto typu. Jsou nadšení a mají značný vhléd do jádra věcí, v problémech vidí spíše možnosti a to, co může jejich řešení přinést pro ostatní. Jejich cíle jsou hrdé a všeobecné, často se zaměřují na světové problémy. Jejich ideální organizace je decentralizovaného typu bez přímé hierarchie řízení s málo pravidly, řády, metodikami a postupy - typ organizace která spíše staví na pružnosti a otevřené komunikaci (Kilmann, 1975). Pro jedince tohoto typu je velice důležité ztotožnění se s cíli organizace. Vzhledem ke svému občas idealistickému náhledu na svět a jeho obtíže mohou se zdát při řešení problémů jako „snílci“. Jsou však vytrvalí a angažovaní (Hellriegel, Slocum, 1975).

Následující obrázek shrnuje Jungovy osobnostní typy tak, jak je upravila Myersová a Briggs :

myšlení			
	ST		NT
	praktický		neosobní
	neosobní		invenční
	přízemní		koncepční
vnímání			intuice
	společenský		entuziastický
	družný		s hlubokým vhledem
	praktický		vřelý
	SF		NF
cítění			

Charakteristiky kombinací typů dle dotazníku MBTI

Typy introvertní - diskurzivní

ISTJ Diskurzivní introvert; vnímání a myšlení

Vážný, tichý, dosahuje úspěchu soustředěním a důkladností. Praktický, pořádný, věcný, logicky realistický a spolehlivý. Snaží se, aby vše bylo vždy dobře zorganizováno. Umí přejímat zodpovědnost. Vytváří si vlastní názor na to, co má být splněno a soustavně k tomu cíli směřuje bez ohledu na protesty okolí či rušení. „Žije svůj vnější život spíše přemýšlivě, vnitřní spíše vnímavě“.

ISFJ Diskurzivní introvert; vnímání a hodnocení

Tichý, přátelský, zodpovědný a uvědomělý. Pracuje oddaně na plnění svých závazků a slouží přátelům a škole. Důkladný, pečlivý horlivý a přesný. Může spotřebovat určitý čas na zvládnutí problémů technického rázu, neboť jeho zájmy často nejsou technické. Vytrvalý při rutinních programech a hlídání podrobností. Loajální a ohleduplný k tomu jak cítí druzí lidé. „Svůj vnější život žije spíše vnímavě, vnitřní spíše přemýšlivě“.

INTJ Diskurzivní introvert; intuice a myšlení

Má originální myšlenky, schopnost uvést věci do pohybu, kterou využívá především pro své vlastní účely. V oblastech, které ho přitahují, má výbornou schopnost organizovat práci a dělat ji sám nebo s pomocí ostatních. Je skeptický, kritický, nezávislý, usilovný, často umíněný a vzdorovitý. Musí se učit nechat méně důležité věci být a starat se především o ty hlavní. „Žije svůj vnější život spíše přemýšlivě, vnitřní spíše intuitivně“.

INFJ Diskurzivní introvert; intuice a hodnocení

Dosahuje úspěchu vytrvalostí, originalitou, touží dělat to, co je nutné nebo žádoucí. Do své práce vkládá ze sebe to nejlepší. Je nenápadně usilovný, přemýšlivý, zajímá se o ostatní. Je vážený pro své pevné zásady. Často je ctěn a následován ostatními pro své zcela zřejmě přesvědčení o tom, jak nejlépe sloužit všeobecnému blahu. „Žije svůj vnější život spíše pocitově, vnitřní spíše intuitivně“.

Typy extrovertní - diskurzivní

ESTJ Diskurzivní extrovert; vnímání a myšlení

Praktický realista, věcný, se smyslem pro obchodování nebo práci mechanika. Nezajímá se o věci pro které nevidí použití, je-li to však nutné, pak se překoná. Rád organizuje a řídí různé aktivity. Dělá věci dobře zvláště

tehdy, pokud bere v úvahu pocity a názory ostatních lidí při svém rozhodování.

„Žije svůj vnější život spíše přemýšlivě, vnitřní spíše vnímavě“.

ESFJ Diskurzivní extrovert; vnímání a hodnocení

Velice srdečný, citlivý, sdílný, oblíbený a uvědomělý rozený spolupracovník, aktivní člen různých výborů. Vždy něco pěkného dělá pro druhé. Nejraději pracuje je-li často povzbuzován a druhými ceněn. Málo se zajímá o abstraktní myšlenky nebo technické problémy. Hlavně se zajímá o věci, které přímo a viditelně ovlivňují životy lidí.

„Svůj vnější život žije spíše pocitově, vnitřní spíše vnímavě“.

ENTJ Diskurzivní extrovert; intuice a myšlení

Je srdečný, upřímný a otevřený, schopný ve studiu, je vůdčí osobností v různých aktivitách. Obvykle je dobrý v čemkoliv co vyžaduje přemýšlení a inteligentní řeč - jako např. projev na veřejnosti. Je dobře informován a doplňuje si vědomosti. Může být někdy jistější ve svých názorech než ho opravňují jeho zkušenosti v dané oblasti.

„Žije svůj vnější život spíše přemýšlivě, vnitřní spíše intuitivně“.

ENFJ Diskurzivní extrovert; intuice a hodnocení

Je zodpovědný a pohotově reagující. Cítí skutečný zájem o to, co myslí a cítí ostatní a pokouší se věci řešit s ohledem na pocity těch druhých. Je schopen předkládat návrhy nebo vést skupinovou diskusi snadno a ohleduplně. Je společenský, oblíbený, aktivní ve školních záležitostech, věnuje také dosti času svému studiu tak, aby odvedl dobrou práci.

„Svůj vnější život žije spíše pocitově, vnitřní spíše intuitivně“.

Typy introverní – bezprostředně percepční

ISTP Perceptivní introvert; vnímání a myšlení

Chladný náhled na věc, tichý, rezervovaný, sleduje a analyzuje život s odstupem, podivem a neočekávanými záblesky originálního humoru. Obvykle se zabývá neosobními zásadami, příčinami a následky nebo tím, jak a proč mechanické věci fungují. Nevydává ze sebe více než si myslí že je nutné, protože zbytečné plýtvání energií je neefektivní.

„Svůj vnitřní život žije spíše vnímavě, vnější spíše přemýšlivě“.

ISFP Perceptivní introvert; vnímání a hodnocení

Ustupuje, je tichý a přátelský, citlivý, o svých schopnostech má jen střední mínění. Vyhýbá se nesouhlasu a nevnučuje své mínění nebo hodnoty jiným. Obvykle se nesnaží o dosažení vedoucí pozice, je však dobrý následovník a je loajální. Když je mu přidělena k realizaci určitá práce, pak se nepřetrhne protože se dovede těšit z okamžiku a nestojí o zbytečné vyčerpání či spěch.

„Svůj vnější život prožívá spíše vnímavě, vnější spíše pocitově“.

INTP Perceptivní introvert; - intuice a myšlení

Tichý, rezervovaný, velice vyniká u zkoušek, zvláště v teoretických předmětech. Je logický až do nejzazších mezí. Zajímá se především o ideje, nemá rád společenský ruch a třeba klepy. Může mít velice vyhraněné zájmy. Potřebuje si vybrat takovou dráhu, ve které může být využito jeho zaujetí a tak být užitečný.

„Žije svůj vnitřní život spíše intuitivně, vnější spíše přemýšlivě“.

INFP Perceptivní introvert; intuice a hodnocení

Je plný nadšení a loajality, zřídka však o tom mluví, pokud vás dobře nezná. Učí se, má zájem o nové, cení jazykové schopnosti a práci na vlastních projektech. Je schopný pracovat například jako redaktor nějakého systematického díla - třeba ročenky. Má sklony rozpracovat více věcí a pak to nechat nějak dopadnout. Přátelský, ale často natolik pohlcen tím, co dělá na to, aby byl dosti společenský nebo si všiml jiných.

„Žije svůj vnější život spíše intuitivně, vnitřní spíše pocitově“.

Typy extrovertní – bezprostředně percepční

ESTP Perceptivní extrovert - vnímání a myšlení

Věcný, nestará se o nic příliš ani nespěchá, těší se z čehokoliv co přijde. Má rád mechanické věci a sporty s přáteli po boku. Může být poněkud odměřený a strohý, případně necitlivý. Může se zabývat matematikou nebo vědeckou prací - pokud má tuto potřebu. Nemá rád dlouhé vysvětlování. Je nejlepší při práci s reálnými věcmi, takovými, které lze vypracovat, manipulovat s nimi, rozložit či opět složit je dohromady.

„Svůj vnější život žije spíše vnímavě, vnitřní spíše přemýšlivě“.

ESFP Perceptivní extrovert - vnímání a hodnocení

Vstřícný, uvolněný, přijímající věci jak jdou, oceňuje pěkně prožité chvíle. Má rád sporty a tvůrčí aktivity. Ví co se děje a rád se přidá. Lépe si zapamatovává fakta než teorie. Nejlepší je v situacích které, které potřebují zdravý rozum a praktickou schopnost vycházet s lidmi stejně tak, jako zacházet s věcmi.

„Žije svůj vnější život spíše vnímavě, vnitřní spíše pocitově“.

ENTP Perceptivní extrovert – intuice a myšlení

Rychlý, upřímný, v mnoha věcech dobrý. Stimuluje společnost, je živý a hovorný, je schopen se hádat o věci z obou hledisek jen pro zábavu. Při řešení nových a obtížných problémů je pln nápadů, má ale negativní tendenci přehlížet rutinní práce. Přebíhá od jednoho nového zájmu k dalšímu. Vždy umí nalézt logické důvody pro cokoliv co chce.

„Žije svůj vnější život spíše intuitivně, vnitřní spíše přemýšlivě“.

ENFP Perceptivní extrovert – intuice a hodnocení

Je vřele entuziastický, vysoce oduševnělý, vynalézavý, s představivostí. Je schopen dělat téměř cokoliv co ho zajímá. Je rychle hotov s řešením jakýchkoliv obtíží a připraven pomoci komukoliv, kdo má problémy. Často se spoléhá na svou schopnost improvizace namísto toho, aby se předem připravoval. Vždy umí nalézt vysvětlující důvody pro vše co chce.

„Žije svůj vnější život spíše intuitivně, vnitřní spíše pocitově“.

Odkazy na literaturu:

- Čakrt, M.: *Kdo jsem já, kdo jste vy? Typologie osobnosti pro manažery*. Praha, Management Press 1996
- Hellriegel, D., Slocum, J. W. ml.: *Managerial Problem Solving Styles*. Business Horizons, 12, 1975, str. 29-37
- Jung C. G.: *Psychological Types*. Princetown University Press, N.J. 1971
- Kilmann, R.: *Stories Managers Tell; A New Tool for Organizational Problem Solving*, Management Review, 7, 1975, str. 18 - 28
- Mann, H., Siegler, M., Humphrey, O.: *The Many Worlds of Time*. J.of Analytical Psychology, 13, 1968, str. 33-56
- Myers, I. B., *The Myers-Briggs Type Indicator Manual*. Education Testing Services, Princetown, N. J. 1962
- Nosal, Cz. S.: *Umysl menedžera*. Wrocław 1993

Připraveno na Katedře psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy university s využitím materiálu Dorothey Marcich a uvedené literatury.

4. Závěry

Úspěšnost živnosti zvané „kartářka“ závisí na mnoha aspektech. Nyní se pokusíme shrnout ty nejdůležitější z nich.

4.1 Kdy a proč se jde ke kartářce

- Zvědavost je jednou ze základních lidských vlastností, takže každý člověk je především obecně zvědavý na to, „co mu kartářka řekne“. Dá se konstatovat, že pro vůbec první návštěvu se prokazatelně potvrzuje vztah **zvědavost-úzkost**, jak ho např. popisuje Nakonečný¹⁰⁶. Otázka zda jít či nejít je ve své podstatě určena tím, která charakteristika při rozhodování převáží. Pokud je to zvědavost a chuť zkoumat, zkoušet a objevovat, pak se obavy překonají, či se vůbec neberou v potaz. Pokud převládne úzkost, pak je strach z toho, že „bych se mohl dozvědět něco špatného“, z tajemné a možná hroživé, ale zatím ještě neznámé budoucnosti, tím nejhlavnějším důvodem, proč ke kartářce nejít. (Takto lze usuzovat z výpovědí respondentů, kterým nějakou dobu trvalo, než se ke kartářce osmělili jít.)¹⁰⁷ Až za touto skutečností stojí fakt jistého (hypotetického) společenského „zesměšnění“ či určitý stupeň „stigmatizace“ (aby nebyl dotyčný považován za „blázna“), a až třetí v pořadí je finanční aspekt takové návštěvy.

Další projevy úzkosti v praxi lze popsat tak, že zpočátku výkladu tazatel většinou „cítí z kartářky respekt“ jako z authority, jež má v zádech jakési „vyšší mocnosti“ (3), nebo má pocit, že „dělá něco, co by se dělat nemělo“ (ve smyslu odhalování věcí skrytých a tudíž zapovězených) (1) Stává se, že respondent během prvního výkladu příliš nevnímá, co mu vlastně kartářka sděluje, neboť je tak trochu „mimo“ (3, 4).

Další aspekt úzkosti zmiňuje respondent č. 7, který situaci převrací v tom smyslu, že je to právě strach, který lidi ke kartářkám přivádí, a sice strach z možné špatné volby.¹⁰⁸

- Ke kartářkám se respondenti uchylují především v tom momentě, kdy mají nějaký vážnější (většinou dlouhodobý) **problém**, a jejich standardní mechanismy řešení

¹⁰⁶ M. Nakonečný, *Motivace lidského chování*, 1. vyd., Praha: Academia, 1997, s. 240-242

¹⁰⁷ Naproti tomu L. Watson se ve své knize *Nadpřiroda* zmiňuje v kapitole o věštění o zcela opačném fenoménu, a sice, že úzkost z budoucnosti může být tak veliká, že dáme přednost i špatným zprávám před nedostatkem informací. Takové zprávy mohou být dokonce úlevou, protože nám umožňují se situaci přizpůsobit (toto se shoduje i výpověďmi respondentek 2; 4 a 8). Dále však zmiňuje, že stav naprosté jistoty nevyžadujeme. (str. 177)

¹⁰⁸ Podobně i respondentka č. 11

problémů selhávají, nebo jsou nedostačující. Nicméně je i toto „řešení“ zahrnuto do jejich vlastního širšího spektra „**standardních postupů**“ při řešení problémů. Toto řešení je svým způsobem už zvnitřněné a považované za osvědčené, a tedy funkční. I mezi respondenty je však škála naléhavosti tohoto řešení široká - od „krajního řešení“ až po „každodenní“.

- Pokud již jsou respondenti ve fázi, kdy chtějí nějaký problém řešit za pomoci této cesty, pak to chtějí řešit co nejdříve. Ať už je to otázka skutečné naléhavosti (6), netrpělivosti (1) nebo jenom určitého duševního rozpoložení, v němž člověk cítí potřebu nebo ochotu se se svým problémem svěřit takové osobě (3), pak ve všech případech upřednostní to, když mu je využití těchto služeb umožněno (pokud možno) **okamžitě**, tzn. pokud je objednan v nejkratším možném časovém horizontu. (O časovém aspektu se žertem zmiňuje i respondentka č. 2, když je sama žádána o výklad.) Většinou to není (při současné nabídce¹⁰⁹) problém- pokud ovšem dotyčný nechce využít služeb skutečných „hvězd“, kde je objednáací doba přímo úměrná jejich věhlasu.

Samozřejmě, že pokud je respondent schopen si vykládat sám, pak zde není žádná překážka a on po kartách sáhne okamžitě, jakmile pocítí potřebu si vyložit.

- K návštěvě kartářky se pojí ještě jeden nárok, který vznáší bezvýhradně všichni respondenti. Dal by se obecně charakterizovat asi takto: **Koupil jsem si váš čas, tak se mi věnujte**. Pokud něco respondenty od další návštěvy nějaké kartářky spolehlivě odradí, pak je to skutečnost, že se jim „dostatečně nevěnovala“.

Respondenti ve většině případů kartářku vnímají jako osobu, jíž se přišli svěřit, případně na níž delegují nějaké pro ně důležité rozhodnutí, a očekávají, že se na ně bude po celou dobu plně koncentrovat. Ne nadarmo o ní rádi hovoří jako o „psycholožce“- a to nejenom v souvislosti se samotným výkladem, který je podle některých schopna vydedukovat z jejich reakcí. Respondenti se jdou k takovému člověku především **vypovídat, svěřit a poradit se**¹¹⁰, a rozhodně neočekávají, že by měla kartářka hovořit např. o sobě nebo mít po dobu výkladu např. zapnutou televizi či nabízet nějaké další své služby. Tato **intenzivní potřeba koncentrované pozornosti** na jejich „já“ i se všemi jeho bolístkami je ještě podpořena faktem, že za čas strávený u kartářky zaplatí návštěvníci nemalý peníz. Oprávněnost takového požadavku tedy

¹⁰⁹ Podle informace živnostenského úřadu Hl. města Prahy bylo ke dni 4.9.06 v živnostenském rejstříku vedeno s volnou živností *Poskytování služeb osobního charakteru- činnost astrologů, kartářek a numerologů* 355 takových podnikatelských subjektů.

¹¹⁰ Takto to vnímá i respondentka č. 4, která je většinou „na druhé straně barikády“.

vnímají opravdu silně. Nutno však ještě podotknout, že se někteří z nich (např. respondentka č. 2) zaobírají myšlenkou, že i pro tu dotyčnou kartářku mohou být někdy návštěvy tazatelů a výklady samotné poněkud vyčerpávající. Zejména vzhledem k tomu, že jsou kartářky ze strany klienta často zatěžovány břemenem obrovské naděje a odpovědnosti.¹¹¹

- Skutečně- Láska nejenom hory přenáší, ale i nahání klienty do náruče kartářek. Bezvýhradně všichni respondenti- možná až na jedinou výjimku- s kartářkami řeší či řešili především své **osobní milostné vztahy**. Předmětem otázek bývá většinou skutečnost, že jim chybí/chyběl životní partner nebo přítel a jeho nepřítomnost už pro sebe pociťují/pociťovali jako neúnosnou a skutečně zátěžovou okolnost a rádi by věděli, zda a kdy se osudový partner objeví „na scéně“. Dalšími problémy v pořadí na poli milostném jsou neshody v současném partnerství, podezření na nevěru, neschopnost se rozhodnout mezi dvěma partnery a nejistota zda do vztahu vůbec „jít“ či „nejít“.

Pokud není milostný život hlavním předmětem úvah respondentů, pak je druhým nejčastějším důvodem k návštěvě kartářky nebo další otázkou v pořadí práce, peníze a kariéra. Do této kategorie spadají i otázky týkající se studií, respektive výjezdu do zahraničí. Dále to jsou otázky týkající se ostatních členů rodiny (rodiče, sestra, děti), otázky na zdraví a v neposlední řadě konkrétní otázky, zda mám něco koupit nebo něco udělat.

Mezi další „praktické“ důvody patří pocit, že respondentův život stojí, stagnuje, nikam se neubírá, respondent před sebou nevidí žádnou „světlou budoucnost“, má pocit, že se točí na jednom místě (1;3). Potřebuje proto zvenčí dodat nějaký **nový impuls** pro své další životní směřování a snažení, potřebuje nový podnět pro své myšlenky, případně usiluje o změnu myšlení nebo změnu svého postoje k nějakému problému¹¹².

4.2 Proč právě k té „oné“ a ne k jiné

- Způsoby, jakým se respondent na danou kartářku obrátí, jsou vesměs dva: Buď si jí sám aktivně vyhledá, a to většinou na základě reklamy v médiích nebo po přečtení nějaké autorské knihy, anebo na ní získá telefonní číslo a **doporučení** od nějakého svého známého či kamaráda.

¹¹¹ Viz Příloha A

¹¹² Jak jsme již viděli v kap. 1.1 jedná se o jednu z nejlegitimnějších variant užití Tarotu.

Ke způsobu č.1 se dá říci asi toto: není příliš častý, ve své podstatě je spíše ojedinělý a příznačný spíše pro „akčnější“ typy lidí (8). O způsobu č.2 se dá prohlásit, že je v celém „procesu“ zcela **zásadní**. Kartářky se svým způsobem „dědí“. **Reklama bývalého klienta je zcela rozhodující**. Pokud se o někom vyjádří ve stylu: „No ten/ta byl/a příšernej/á, tam VŮBEC nechodí!!“, tak se dá celkem s jistotou odhadnout, že dotyčnou osobu respondent opravdu nenavštíví. A pokud by se k té samé osobě vázaly ještě nějaké jiné, kladné ohlasy, pak by jich muselo být mnohonásobně více, než by se mračna pochybností rozehnala a respondent by k dotyčné/mu zašel.

Ale pokud bývalý klient prohlásí: „No teď jsem byl u někoho ÚŽASNÝHO, tam musíš skočit“, tak tam respondent skutečně „skočí“. A to buď hned, anebo v momentě, kdy bude potřeba. (Ještě možná stojí za poznámku, že se ke kartářce často chodí „s doprovodem“- buď dotyčné osoby, která kartářku doporučila, nebo nějaké jiné, která jde k dané kartářce rovněž poprvé.) Finanční stránka věci není při dostatečné reklamě důležitá, resp. rozhodující.

- Co je však pro opakovanou návštěvu zcela určující, je fakt, do jaké míry respondenti získají ke kartářce **důvěru během první návštěvy**. Pokud na ně kartářka „udělá dojem“ a celkově zapůsobí kladně¹¹³, pak se respondenti většinou vrací, někdy dokonce bez ohledu na to, do jaké míry se její věštby ve skutečnosti naplnily. Pokud ne, „skočí“ napříště k někomu dalšímu, kdo bude NOVÝ a opět ÚŽASNÝ.¹¹⁴ Je však třeba podotknout, že bez ohledu na sympatie může dojít ve vztahu k jisté „únavě materiálu“ a že ani důvěra ze setrvačnosti a ze sympatií není nevyčerpatelná, pokud není podložena patřičnými výsledky. Po jisté době se tedy ve většině případů vytvořené vztahy rozpadají, „vyčichají“ nebo se alespoň „rozvolní“.¹¹⁵

4.3 Jak se u kartářky člověk cítí, co u ní hledá, co od ní očekává...

- Pokud byl překonán prvotní strach a ostych, pak se většinou všichni respondenti u kartářky cítí velmi příjemně a uvolněně. Ovšemže čím víc jim padne kartářka do oka, tím víc jsou nadšeni. Pokud se tak nestalo, a kartářka respondenty z jakéhokoliv

¹¹³ Pod těmito výrazy se myslí fakt, že respondent buď získá dojem, že má dotyčná kartářka/kartář nějaký zvláštní „dar“- většinou odhalením nějaké nové skutečnosti nebo překvapivě „přesným“ vykreslením minulosti- anebo se chová natolik empaticky a citlivě, že je respondentovi u ní/něj natolik příjemně, že mu už v podstatě o vlastní výklad ani tolik nejde.

¹¹⁴ To samozřejmě nevylučuje tu skutečnost, že stále ještě zůstává ve hře především zvědavost- tudíž při dostatečně působivé reklamě se tazatel k této „nové“ kartářce s největší pravděpodobností sice vydá, většinou se však poté navrací k té „své“ původní. (8) [Ovšemže za předpokladu, že „nová“ kartářka „nezapůsobí“ ještě více, než ta původní.]

¹¹⁵ Ovšemže výjimky potvrzují pravidlo (2;8).

důvodu „odpuzuje“ -ať už vizuálně svým vzhledem či svými osobními postoji(11), nebo díky svému „agresivnějšímu“ přístupu (3;8) nebo třeba hraje roli nevábne prostředí (6;9;10), pak návštěvu nějakým způsobem „přežijí“, ale znovu se vrátí jen pokud by jejich „předpovědi“ měly obzvláště velkou váhu. Obecně lze ale říci, že pro výroky takové kartářky, která respondentovi osobně nasedla, nemá respondentova paměť stejně takové „pochopení“, aby mu potom vzpomínky v příhodnou chvíli vytanuly.

- Jak se říká: **svěřená bolest příteli je poloviční bolest**. V tom lze spatřovat skutečný a blahodárný účinek takové návštěvy. Čas od času jsme v situaci, kdy se potřebujeme se svými bolestmi či obavami někomu svěřit. A čas od času se i může stát, že buď ve svém okolí nemáme nikoho, komu bychom se mohli svěřit nebo kdo by nás pochopil, nebo je z nás okolí již „unavené“ nebo se dokonce nalézáme v takové situaci, že se nikomu ze svého okolí z nejrůznějších důvodů svěřit nemůžeme či nechceme. Pak je podoba buď „anonymního“ či už „důvěrného“ přítele v podobě kartářky nedocenitelná. Stojí to sice nějaké peníze, ale efekt bývá (především u těch „už osvědčených“ kartářek) veliký.
- Velmi úzce s předešle řečeným je spojeno cosi, co bych nazvala jako „**pozitivní dopink**“ nebo dokonce ještě silněji jako „šleh“. Kartářka je ve většině případů u respondentů „užívána po troškách“ jako výrazné povzbuzení, většinou ve výjimečných situacích. Respondent si k ní jde především pro silnou vzpruhu, povzbuzení nebo podporu.

Tato skutečnost samozřejmě platí pro už pro **opakované** návštěvy, nikoliv pro návštěvu první. Až po pár takových setkání (minimálně však alespoň po jednom) respondent nabude dojmu, že kartářka by mu nic špatného neřekla. Jde tam tedy buď s vnitřním očekáváním, anebo už rovnou vědomím, že se u kartářky „pozitivně nabije“, že se bude opět cítit plný života a elánu. Ale ouha, pokud se tato důvěra nalomí- dopad nějakého vskutku negativního sdělení je pak mnohem větší a drtivější, než v případě první návštěvy (např. respondentka č.8 se z jedné takové návštěvy v podstatě doteď nevzpamatovala- a v tom samozřejmě spočívá největší úskalí takových výkladů; přestože mají výklady v mnoha ohledech na respondenty pozitivní dopad).

Hlavní úlohou kartářky je tedy člověka „uchlácholit“, jak to trefně nazvala respondentka č.6. Má za úkol dodat odvalu a hlavně naději. Právě možnost, že bych o naději na lepší zítřky nebo na kladnou odpověď mohl přijít, je tím pravým důvodem, proč se lidé bojí ke kartářkám chodit- a není se tomu co divit. Naděje a víra je pro

člověka nesmírně důležitá, a v kombinaci se zcela automatickým respektem k orákulu, je jakékoliv sdělení negativního charakteru přijímáno přes veškeré rozumové korekce velmi citlivě.

- Má-li naopak respondent **emočně negativní zkušenost**, pak se v něm dlouho drží. Existuje obecné přesvědčení, že by se špatné věci říkat neměly. Pokud se stane něco takového, pak jsou následky velmi nepříjemné a niterné. Respondenti ať chtějí či ne, tuto informaci si více či méně zvnitřní. Tento mechanismus pracuje ještě spolehlivěji než onen pozitivní dopink. Jeho účinky jsou sice nesporné, efektní a účinné (většinou z krátkodobého hlediska), avšak spíš dříve než později tento účinek vyprchá. Účinky negativní informace nejsou tak zjevné (respondenti nezřídka tvrdí, že jim nepřikládají žádnou váhu), za to o to plíživější a zákeřnější. Tuto skutečnost např. ilustruje v příkladu *Planety prorokují kojenci temnou minulost* i H. Stamm.¹¹⁶ Nesmírně záleží i na způsobu, jakým se informace sdělí, předá.. Je pravdou, že i negativní informace se dá podat tak, že u respondenta nezpůsobí emoční šok, a že naopak po proběhnutí jistého reakčního času může dojít k jejímu zpracování a vstřebání v tom, smyslu, že tím respondenty- řečeno jejich slovy- na ledacos „předpřipraví“. Nicméně pár bezesných nocí či dokonce let, ale ani jeden den plný obav nepatří zrovna k tomu žádoucímu, co by si měl člověk z výkladu odnést.

4.4 Dá se budoucnost vůbec předpovědět?

- Paradoxně se většina respondentů shodla na tom, že **budoucnost se vlastně moc předpovědět nedá**. Většina zúčastněných odhaduje úspěšnost takovýchto předpovědí na 30-40%, někteří respondenti hovoří o tom, že se nedá předpovědět vůbec (7). Pokud respondentka č. 6 odhaduje úspěšnost na více než 60% je to především z toho důvodu, jak sama naznačuje, že osoba, která jí vykládá, je už za tu dobu, co se znají, dostatečně „v obraze“ na to, aby dokázala věci posoudit. Pouze respondentka č. 2 hovoří v souvislosti s předpovídáním na takřka 100% o tom, že „*nikdo nejsme neomylný*“ – a pokud je někde nějaká chyba, tak je to **chyba v interpretaci** (v tomto případě míněno jako vlastní „nedostatečnost“. Takto to míní např. i respondentka č.4¹¹⁷).

¹¹⁶ H. Stamm, *Pozor esoterika*, str. 18

¹¹⁷ Nutno ovšem v tomto případě podotknout, že obě respondentky jsou v přátelském vztahu a obě „aktivně“ už po léta vykládají-byť jen svým přátelům. Ještě je ale nutné dodat, že obě to dělají s upřímným přesvědčením a zápalem, a za své „služby“ si nic neúčtují.

- O „chybě v interpretaci“ hovoří ještě z jiného hlediska respondent č. 7. Vysvětluje jí především z hlediska **odlišného** jazykového **kódování** informace. Další dvě respondentky (8; 10) se zase zmiňují o odlišných **hodnotových systémech** obou zúčastněných, nebo o jisté **typizaci** profesního zaměření v důsledku „doporučovacího řetězce“. Zdá se, že právě mylnou interpretací- tj. selháním lidského faktoru- si respondenti nejčastěji vysvětlují fakt, že něco z předpovědí „nevyšlo“.

Tyto druhy námitek se zdají být jako oprávněné vzhledem k tomu, že většina literatury hovoří o jisté „nepřenosnosti“ interpretací a zdůrazňuje fakt, že nejlépe si člověk vyloží sám.

- Co se tedy vlastně dozvíme? Obvykle se nějakým způsobem osvětlí či rozplete současná situace tazatele. Za „zlaté pravidlo“ celé procedury by se dalo prohlásit, že **smysl se vždycky najde**. Je-li tazatel (většinou značně nervózní a dychtivý zároveň) po vybrání „jeho“ karet konfrontován s výroky typu¹¹⁸: ten proces tu uzrává; věci se pohnou; ještě tu je něco nedořešeno; příští rok pro vás bude zajímavý, jsou tady zajímavé možnosti; do života vám vstoupí láska, vidím tady na obzoru nového člověka; někdo z vašeho pracovního okolí by vám mohl chtít škodit; vidím tady v rodině nějaké problémy- mohl by to být tatínek..., pak naprosto **automaticky** začne s kartářkou „spolupracovat“. Dalo by se to popsat např. tak, jako kdyby mysl byla celou dobu držena na řetězu, a teď z něho byla propuštěna na svobodu a pádila v dál jak o překot. Respondent je atakován bezpočtem variant a možností „kdo by to mohl být“, „o jakou záležitost by se mohlo jednat- mám jich přece víc“, „nemyslí ona tím to...“, které mu vědomí servíruje jedno za druhým v překvapivé rychlosti, a tak je tazatel postupně vtažen do pavučiny svých vlastních konstruktů, domněnek a hypotéz, při jejichž dotváření už většinou oba zúčastnění aktivně spolupracují. Zdá se, že respondenti takto „spolupracují“ především z touhy přijít té „záhadě“ na kloub, rozluštit tajemství, anebo z touhy si od kartářky za své peníze odnést nějakou „skutečnou“ informaci.¹¹⁹

Podobnou „snahu“ popisuje např. D.F.Marks na str. 163 ve své stati *Psychologie paranormální víry*, když popisuje pokusy s telepatíí. Hovoří o tom, kterak pokusné osoby (hlásiči a divák) po skončení experimentu doslova pátrají po shodných popisech.

¹¹⁸ Inspirováno pořadem TV Prima „Zeptej se osudu“, který je momentálně uváděn každý všední den v pozdních nočních hodinách.

¹¹⁹ Respondentka č. 11 např. řekla toto: „*Tak mam třeba pocit, že jak mi ta Lopourová vlastně neřekla vůbec nic, tak že sem měla jakoby tendenci jí jakoby vo sobě něco říct, aby mi potom vůbec něco řekla!*“

- Nechtěla bych těmito předchozími závěry ovšem vyloučit možnost jasnozřivých předpovědí, nebo možnost korespondence daného výkladu s nitrem tazatele, kde do jisté míry funguje jakýsi autonomní spouštěcí mechanismus, pracující na základě symbolické asociace či intuice. V takovém momentě dochází k jakémusi „vnitřnímu osvětlení“, hlubokému prožitku korespondence a jakoby „bleskovému zasažení“-tazatel má najednou pocit, že mu vše dává smysl, že vše do sebe přesně zapadá, že už to „ví“ a cítí hlubokou logiku předkládaného sdělení, které se častěji skrývá spíše v symbolech, než/anebo i v konkrétní verbální podobě.¹²⁰ S tímto zážitkem mají ve vyšší či nižší míře zkušenost respondenti č. 3, 7, 8 a 10.
- Nejen láska, ale i paměť je mocná čarodějka. Velmi často se stává, že si respondenti své věštby ani **nepamatují**. Jejich pozornost a paměť jsou značně selektivní.¹²¹ Pouze dva z respondentů uvedli, že si z výkladu pořídí po příchodu domů zápisky (3;10). Pokud tak neučiní, je potom značně problematické „sledovat“, co se z výkladu naplnilo a co ne. Zkusme si po půl roce vybavit co nejdetailněji rozhovor s přítelem. Půjde to nejspíše velmi ztěžka- pokud vůbec. Podobně je to i s některými věštbami, pro něž „najednou“ nachází respondenti „uplatnění“ až po letech (1;2;7;9;). Dvě respondentky proto uvedly, že „*se chystají si to příště nahrát*“.
- Dá se tedy říci, že se většina respondentů shoduje v tom, že pokud se něco vyplní, tak pak to ale většinou nevychází „časově“.
- Přesto ale ve všech respondentech zůstává silná důvěra v orákulum, a to často i přes prokazatelně negativní zážitky nebo nízkou „naplnitelnost“ věštek. Marks hovoří o tom, že víra v paranormální jevy má **samoobnovovací zdroje**.¹²² Ano, opět ten silný pocit důvěry, ve své podstatě nevysvětlitelný. Je možno jej vysvětlit např. výrokem respondenta č. 3 že „by tomu rád věřil“. Ta možnost, že přeci jen lze budoucnost odhalit, připravit se na ni, případně převést na orákulum jakožto „autoritu“ odpovědnost za svá rozhodnutí, je lákavá. Dozajista je tento pocit i utvrzován novými doporučeními a zážitky přátel, kteří „ted’ objevili někoho neuvěřitelného“. Domnívám se ale, že tu ve skutečnosti máme co do činění s něčím mnohem hlubším a prastarým, a že klíč k této důvěře se skrývá ve zkušenostech kolektivního nevědomí, k němuž např. i tarotové karty a priority promlouvají. I Marks zmiňuje skutečnost, že věda a

¹²⁰ Podobný zážitek se ovšem může vázat i k jiným prožitkům- např.1;3;10.

¹²¹ O nekonečné tvůrčí schopnosti selektivního vnímání opět hovoří na stejném místě D.F. Marks.

¹²² idem

vědecké uvažování představují teprve nedávné vývojové stádium v dějinách lidstva, jež byly po tisíciletí obehnané hradbou kouzel a pověr.¹²³

4.5 Bůh, vyšší moc a církve a osud

- Bezvýhradně **všichni** respondenti se nejvíce ztotožňují s výrokem č. 3, tj. „nevěřím v zosobněného Boha, ale v nějakou vyšší moc“. Tuto vyšší moc pak specifikovali různě. Obecně a velmi zjednodušeně se dají tyto popisy shrnout tak, že respondenti mají představu jakéhosi kauzálního řídicího systému, který veškerému dění dává smysl. Tyto představy jsou více či méně spojeny s principy karmy, synchronicity, supe-ega
- Pokud jde o církve, je postoj respondentů prakticky jednoznačný. Církve jako instituce vesměs odsuzují. Těžko církve během jedné generace napraví pokřivený obraz, který se v průběhu dějin vytvořil, nicméně ani nové „skandály“ jí na dobré pověsti příliš nepřidávají. Většina respondentů ovšem uvádí, že ráda chodí do kostela. Atmosféru, která zde panuje, vnímají velmi blahodárně a rovněž oceňují uměleckou a architektonickou stránku věci.
- O tom, že si současná církev neumí vytvořit ani se svými „členy“ dostatečné pouto, či že si neumí dostatečně získat ani stávající ani nové členy, nejlépe svědčí výpovědi respondentek č. 6 a 11. Nemohu si dále odpustit poznámku, že mne až zarazila takřka identická zkušenost dvou generačně rozdílných respondentů s tím, že církve svou bloudící ovečku namísto přijetí v podstatě odehnala od vrat. V prvním případě to bylo odmítnutí kvůli politické příslušnosti otce respondenta (5), v druhém případě to byla jistá „svéhlavost“ a intelekt prebuscenta (11). Vzhledem ke skutečnosti, že naše země patří mezi ty spíše ateistické, a že si zde církevní instituce nestojí dvakrát příznivě, mi takovýto přístup přijde mírně řečeno jako velký luxus. To, že jsou respondenti k církvi do jednoho velmi skeptičtí ovšem neznamená, že by nebažili po duchovní potravě- ba naopak.

Dana Hamplová potvrzuje, (jak už bylo nastíněno v kap. 1.2.2) že odmítání tradičního křesťanství neznamená zavržení víry v nadpřirozeno jako celek: **To, co Češi odmítají, není nadpřirozeno jako celek, ale spíše tradiční náboženské systémy a organizované náboženství obecně.** V populaci se totiž udržuje neobyčejně

¹²³ D. F. Marks, *Psychologie paranormální víry*, str. 158

vysoká víra v nadpřirozené jevy a okultismus. Zatímco ke křesťanské víře lze přiřadit přibližně desetinu respondentů, k okultismu téměř třetinu.¹²⁴

- Víra v osud je rovněž (až na jednu výjimku) bezvýhradná. Pouze se liší intenzita, s jakou se „osudovost“ vnímá. Dvakrát se v poměrech vyskytl „extrém“ (buď 100:0 nebo 0:100), nejčastěji (celkem třikrát) byla uvedena varianta 50:50, zbytek je rozptýlen mezi „dvoutřetinové“ poměry. Samozřejmě se liší i jednotlivé představy respondentů, není proto možné je nějakým způsobem shrnout, byť by se např. nabízelo srovnání s karmou- ne u všech respondentů je ovšem zastoupena víra v reinkarnaci nebo posmrtný život.

4.6 Paralely z hlediska typů osobnosti

- Zde došlo asi k největšímu překvapení výzkumu. Jestliže se před jeho zahájením dalo „předpokládat“ že stěžejní pro kladný postoj esoterice bude stěžejní „**intuitivní**“ složka jedince, která bude výraznější než ta smyslová, pak se tento předpoklad nijak výrazněji **nepotvrdil**. Paradoxně právě a jen tyto složky typů osobnosti, které se týkají polarit intuice-vnímání, jsou nejvíce vyvážené! Hodnota S i N je co do četnosti a distribuce v naprosto rovnovážném poměru, pouze v celkovém bodovém součtu získává intuice trochu „navrch“ poměrem 77 : 65.¹²⁵ Její pozici bychom ještě trochu posílili, pokud bychom do celkového součtu nezahrnuli respondenta č. 5. Toto řešení se mi ovšem nezdálo vhodné z toho důvodu, že tento respondent sice nebyl vhodným kandidátem konkrétně pro tuto případovou studii, ale jeho postoj k esoterice je obecně velmi kladný. Rozhodně by však bylo přehnané na základě tohoto drobného výzkumu vyvracet teorie, které jsou již zavedené.
- Mnohem zásadnějšího významu nabyla složka „**pocitová**“ oproti „myslící“. Její převaha je jednoznačná. Hodnota F vyšla u devíti respondentů, oproti třem, kteří mají výsledek T. Hodnota F rovněž nabyla vůbec nejvyššího „celkového skóre“ a sice 97 bodů oproti 45 u hodnoty T. Výraznější vzájemné poměry byly u těchto složek častější i v rámci výsledků jednotlivých respondentů. Jedná se tedy o složku osobnosti, kterou respondenti obecně cítí „silněji“

¹²⁴ D.Hamplová, *Náboženství a nadpřirozeno ve společnosti*, s. 43, 53 a 57

¹²⁵ Maximální možné skóre by bylo 192 za předpokladu, že by všichni respondenti dosáhly u jedné jediné složky největšího možného počtu bodů- tj. 16 a u u druhého pólu by musela být dosažena 0. Všechny otázky, které by se k dané hodnotě vztahovaly, by tak museli označit velkým písmenem, což by znamenalo, že s odpovědí se ztotožňují „silně“. Dosažení tohoto skóre je ovšem velmi nepravděpodobné, lépe řečeno spíše nemožné.

- Konkrétně v tomto výzkumu se ukázalo, že kartářky upřednostňují více osobnosti s převažující „orientační“ složkou **extroverze**. Poměr extrovertních k introvertním respondentům je výrazný 10:2. Potvrzuje se tak Quesnellův predikátor. ALE zde nastal pro mne osobně nejzajímavější moment výzkumu. Zatímco introverti sami sebe „ohodnotili“ naprosto správně, **plná polovina „extrovertních“ respondentů samu sebe vidí jako introverty**. Pro některé z nich bylo zjištění, že u nich v testu převážila stránka extrovertní, dokonce velkým překvapením. Čím si vysvětlit tuto skutečnost je pro mne otázkou. Ani v těchto případech se totiž jednoznačně nedá říci, že by u nich byla nějak zásadně (až na respondenta č.7) posílena třeba „intuitivní“ složka osobnosti. Tím, že je tato „stínová“ introvertní stránka osobnosti reflektovaná a procitřovaná, pak ji nemohu ani považovat za jakýsi nevědomý předpoklad této inklinace. Všichni tito respondenti však dosáhli hodnoty F- ukazuje se tedy opět, že má cítění/hodnocení právě jako způsob hodnocení, velkou váhu. Jinak „skórový poměr“ je 93 : 52 ve prospěch extroverze. Jak je vidět ani toto celkové skóre, které je druhé nejvyšší a je rovněž velmi vysoké, nepřekonává výše uvedené celkové skóre hodnoty F.
- Poslední složkou osobnosti je její „zaměření“. Zde převážila „**perceptivní**“ orientace nad „usuzovací“ v poměru 8:4. Poměr v četnosti zastoupení ve výsledných osobnostních konstelacích je ovšem (stejně jako v případě intuice a smyslového vnímání) nerozhodný 3:3. I skóre obou hodnot je poměrně vyrovnané – 79 : 67- je tedy velmi podobný jako v případě intuice a smyslového vnímání.

4.7 Jak se respondenti v průměru vidí

- Trochu překvapující pro mě bylo, že nejdelší reakční čas v odpovědích vždy (až na jednu výjimku) nastal po otázce: Jak byste se charakterizoval/a? Jaký jste člověk? Respondenti dlouho s odpovědí váhali, většinou si řekli o příklad. Z tohoto důvodu je třeba tedy brát s rezervou charakteristiku „líná“, neboť tu jsem udávala jako příklad.

Z charakteristik, které uváděli respondenti sami o sobě, s přehledem zvítězila **pracovitost**, následovaná **společenskostí** a **spravedlností**. Často se objevovaly charakteristiky vyjadřující charakter, empatičnost a vstřícnost osobnosti. Rovněž se ovšem objevovaly charakteristiky vyjadřující nízkou sebedůvěru či „nelásku“ k sobě samému.

- Z mnou předložených charakteristik nejvíce bodů- 9 (resp. 8)- získaly charakteristiky **aktivní** a **optimistický**, s osmi (resp. sedmi) body je následuje **dominantnost** a **euforičnost**. Paradoxně se sedmi body se jako převažující charakteristika projevuje **introverze**- byť jak už bylo řečeno- je posuzována pouze subjektivně a realita je jiná. Stejného bodového zisku dosáhla ještě **nerozhodnost**, **romantičnost**, (zde veskrze převládala obecná odpověď : „*no, sem sice romantik, ale snažím se být realista*“) a **otevřenost** (pokud vyloučíme z počtu respondenta č. 5, je to o bod méně, tedy 6). Další by byla **důvěřivost** a poslední- nejvyrovnanější- je **ovlivnitelnost**.
- Nejčastější zastoupení měl cholerik následovaný sangvinikem a melancholikem. Flegmatik se objevil pouze jednou a navíc jsem tuto charakteristiku přiřadila dotyčné respondentce (na její přání) sama, a to pouze podle prvního dojmu.

4.8 Sociální aspekty

- Můžeme hovořit i o jisté **sociálně-psychologické funkci sdílení** esotericky laděných zážitků. Jsou tématem přátelského „klábosení“, které ovšem nese prvky **vylučnosti**. Respondenti si uvědomují, že se o těchto tématech nemohou bavit tak veřejně- často se stává, že je celá rodina nechápe, nebo se o své zálibě či přesvědčení nemohou zmínit v práci, jelikož by to působilo „nepatřičně“ apod. Lépe se o esoterice hovoří v prostředí „uměleckém“ než kancelářském. Tím teď nemám na mysli podmínky, v nichž se rozhovor odehrával, jako spíše určité oblasti podnikání, které sdílení takových zážitků více „nahrávají“. V povolání, kde se může uplatnit tvořivost, individualita a kreativita, a kde je určitá „volnost pohybu“, se zdá, že je inklinování k esoterickým tématům jaksi přirozenější. Nelze však hovořit o korelačním vztahu v pravém slova smyslu- pokud si již respondent jednou takovýto postoj k okolnímu světu zvnitřnil, pak si ho s sebou „přenáší“ bez ohledu na případnou radikální změnu povolání nebo prostředí. Jedinou změnou může být např. to, že se svým způsobem „stáhne“ a o své filosofii či o svém koníčku veřejně nemluví, lépe řečeno nezahajuje rozhovor na toto téma jako první.¹²⁶
- Co se týká hromadného či kolektivního sdílení esoterických prožitků, nejsou výsledky vůbec jednoznačné. Někteří účast na seminářích považují za silnou zkušenost, jiným byla spíše nepříjemná.

¹²⁶ Respondenti se často v tomto ohledu vyjadřovali ve smyslu: „*Kdyby na to přišla řeč, tak se o tom klidně bavit budu.*“ Z řečeného ovšem automaticky vyplývá, že oni na to „řeč“ spíše nezavedou.

4.9 Co jiného...?

- Ti respondenti, kteří si sami pravidelně vykládají, své služby i zpravidla aktivně nabízejí. Těžko říci, zda to dělají ze zvědavosti své vlastní (ve smyslu „co dotyčnému vyjde“), z čisté „křesťanské lásky k bližnímu svému“ v tom smyslu, že všechny něco trápí, tak proč jim nepomoci, a proč k tomu nepoužít právě karty, když karty pomáhají jim, anebo spíše proto, že jsou pak (jak i respondentka č.2 naznačuje) středem pozornosti.
- Ano- i věštba, která byla kdysi zdrojem posvátné úcty, je i přes obecná doporučení dnes přechasto pouhým zdrojem zábavy či rozptýlení nudy.
- Často se objevuje obava, aby si dotyčný něco nenechal vsugerovat. Je to obecné povědomí a někteří respondenti se tomu různě brání. (3;11)
- Zdá se, že je zde korelace mezi mírou důvěry v orákulum jako takové a léty praxe, přičemž samozřejmě platí vzrůstající tendence: čím déle-tím více. Čím déle se respondent v esoterice pohybuje, čím častěji se např. uchyluje k divinacím a čím častěji se respondentovi předpověď „potvrzuje“, tím méně nad věštbou pochybuje, tím spíše si případnou „mylnou“ věštbu dokáže logicky zdůvodnit, tím menší váhu mylné věštbě přikládá a jeho víra v samotné orákulum a divinaci se tím nikterak nemenší.
- Romantická představa „třetího oka“ v praxi moc nefunguje. Drtivá většina kartářek i respondentů, kteří si vykládají, hovoří o „technickém výkladu“ bez jakýchkoliv pocitů jasnozření nebo předtuch. Uplatňují se zde tedy takové faktory jako tradice, zkušenosti s vykládáním karet i s reakcemi klientů a klientova vlastní spolupráce¹²⁷. Mohou se však samozřejmě vyskytnout i výjimky.
- Otázka zůstává, na jakém principu tedy výklad karet, potažmo jeho úspěšnost, „fungují“. Respondentka č 4 např. dospěla léty praxe k závěru, že podvědomí samo si „vybere“ odpovídající karty, které nejlépe v daném okamžiku korespondují s tazatelovým nejpálčivějším problémem, nebo odpovídají jeho skutečnému duševnímu rozpoložení.¹²⁸
- Paradoxní situace nastává u respondentky č. 8, kdy vlastně takřka celý výklad vede sama, na základě indicií, které jí kartářka poskytne, a kartářka pak už jen říká, zda ano, či ne... Respondentka tedy kartářku využívá spíše jako prostředníka pro komunikaci se svou vlastní intuicí.

¹²⁷ Viz. D.L.Dutton, kap. 1.2.3

¹²⁸ Viz. M.L. von Franz, kap. 1.2.3

- Je otázkou, do jaké míry respondenti na vztahu s kartářkou upřednostňují ryze osobní vztah. Pro některé respondenty je určitá intimita žádoucí, ba přímo nutná, pro některé je naopak výhodou právě anonymita vztahu.
- Velmi mne zaujala takřka stoprocentní shoda jistých částí výpovědí respondentů. Jedná se především o tato slova a slovní spojení:
 - Je to berlička.
 - Někdo si dá panáka/cigaretu, já si vyložím/dojdu ke kartářce.
 - Myslím si , že šťastnej/spokojenej člověk tam fakt nepůjde.
 - Můj život stojí/se točí na místě.

Rovněž se respondentky shodují v tom, že pokud se cítí „v pohodě“, tak si na výklad karet „ani nevzpomenou“.

- Několik respondentů rovněž uvádí svou spíše negativní zkušenost s nějakým esoterickým kurzem. Často popisují pocit, že „*to byla továrna na prachy*“ a nijak zvlášť je účast neobohatila (až na poučné zážitky samozřejmě..).
- Pokud jde o rodinné zázemí jako takové, pak se ve většině rodin vyskytují nějaké zesílené emoční vazby- ať už negativní, či pozitivní. Často se rovněž objevuje silná citová vazba na prarodiče. Ve dvou případech respondentky uvedly, že jejich matka měla/má problém s alkoholismem.¹²⁹
- Často se objevuje názor, že dřív by šli lidé za knězem. Je to tedy jen další důkaz, že církve už neplní svou funkci tak, jak by měla, a že lidé hledají útěchu, pomoc či radu jinde. Co se názorů na psychology týče, pak jsou jako poradci vidění velmi rozporuplně- někteří respondenti by jejich pomoc vyhledali (ať už v první nebo druhé instanci), ale většina respondentů se domnívá, že je jejich pomoc veskrze povrchní a osobnost řekněme nezralá.
- Z ostatních esoterních disciplin mezi respondenty jednoznačně vede **kineziologie** a **astrologie**, potažmo obecně pojímaná „práce s energií“. Ostatní discipliny jsou zastoupeny spíše jednotlivě. Je zajímavé, že větší část respondentů za svou hranici označuje regresi, které se, přes její značnou „popularitu“, vesměs bojí.

Dá se ovšem s jistotou tvrdit, že pokud někdo navštěvuje kartářky, pak se s největší pravděpodobností rovněž zajímá o nějakou jinou, další esoterickou či okultní disciplinu. Jedná se tedy o celkově kladný postoj k esoterice- přestože je tento zájem a následný výběr oborů samozřejmě individuálně-selektivní.

¹²⁹ Tento údaj důvěrného charakteru není v protokolech uveden záměrně -s ohledem na provázanost respondentů.

4.10 Hypotézy

Na úvod chci zdůraznit, že si plně uvědomuji, že soubor respondentů je příliš malý na spolehlivé ověření „doplňkových“ hypotéz, vyplývajících z rozsáhlých empirických šetření.

- Jak již bylo zmíněno 100% se potvrdila korelace mezi kladným postojem k esoterice a výrokem č. 3 „nevěřím v zosobněného Boha, ale v nějakou **vyšší moc**“ Ukazuje se tak i skutečnost, že přiřazování soudobého západního esoterismu k religiozitě skutečně není „od věci“.
- Korelace týkající se víry a „typu“ výchovy ve smyslu kap. 1.3.1 se ve vztahu k esoterice nepotvrdila, ale ani nevyvrátila.
- Ukázalo se, že výrok č. 3 o štěstí je nešťastně formulován. Respondenti by si ho povětšinou vybrali, pokud by se jednalo o „klasickou“ středovou hodnotu- tj. „*ani nešťastný/á ani šťastný/á*“, a nikoliv „*nevím*“. Respondenti totiž vždy „ví“, jak se cítí. Takto se museli rozhodovat zda jsou „spíše šťastní“ či „spíše nešťastní“. Většinou se tedy rozhodli pro variantu č. 2- šťastný/á, jen jednou rozhodnutí převážilo na druhou stranu k výroku č. 4. Nicméně čtyři respondenti uvádí variantu č. 3 z toho důvodu, že ani jedné variantě nechtějí „nadržovat“- dá se říci, že by se normálně spíše přiklonili k variantě č. 4, ale zase se nechtějí „rouhat“. Je tedy otázkou, do jaké míry je (nejen) tento výzkum (a tedy výsledný korelační vztah) ovlivněn formulací výroku č. 3. Samozřejmě u osob, které nepochybovali, byla volba jasná (většinou to byl výrok 1 nebo 2).
- Korelace se žánrem fantasy se nepotvrzuje nějakým zásadním způsobem, nelze ji ale ani vyloučit. Osobně bych se domnívala, že by šlo tuto korelaci přiřadit spíše k tendenci k romantismu než ke kladnému postoji k esoterice či parapsychologii a paranormálním jevům jako takovým. Je ovšem pravda, že se romantismus (stejně jako extroverze) projevuje jako hypotetický predikátor sklonu k esoterismu. Článek se už nezmiňuje, na jakém základě autor tuto koncepci formuloval. Mohlo by tak dojít i k poněkud zkreslenému závěru, který by mohl být např. učiněn na základě momentální módní „obliby“ elfů či gnómů (např. díky filmové trilogii Pána Prstenů). Rozhodně k ověření těchto vztahů by bylo pravděpodobně vhodnější užít empirického výzkumu.

Dá se tedy shrnout, že až na jednu korelaci, kterou tímto považuji za dostatečně ověřenou, nemá mé ověřování nijak průkazný charakter. Nepřikládám tedy jeho výsledkům velkou váhu a považuji materiál z nich vzešlý za spíše doplňkový k celkovému obrazu esoteriků, který jsem se zde také částečně pokoušela vykreslit.

4.11 Shrnutí

K osobnostnímu profilu respondentů lze říci tolik:

Z hlediska struktury osobnosti by se dalo shrnout, že nejdůležitějším faktorem, který vyplynul z tohoto výzkumu, sehrávajícím nějakou roli při návštěvě kartářky, je výraznější **pocitová/hodnotící** složka osobnosti. Při bližším srovnání nás to tak překvapovat nemusí, vezmeme-li v potaz, že se všichni respondenti rozhodují pro další návštěvu (té samé nebo jiné) především na základě svých **pocitů**, které z kartářky a celého jejího výkladu při první návštěvě získali. Na základě těchto pocitů pak kartářku buď dál doporučují nebo nedoporučují, a buď se k ní vrací nebo nevrací a budují si vůči ní vztah plný důvěry či nikoliv. Pocitová stránka osobnosti může rovněž rozhodovat o kladném vnímání „věcí mezi nebem a zemí“. (Obecně je to však spíše složka **intuitivní**, která – jak říká i Jung- „**vidí za roh**“.)

Zdá se, že se potvrzuje i **extroverze** jako jeden z hlavních predikátorů návštěvy kartářky. I z tohoto výzkumu vyplynulo, že skutečným introvertům trvá mnohem déle, než se k takovému kroku odhodlají.

Jak již bylo několikrát řečeno, nejzásadnějším predikátorem funkčního vztahu kartářka-klient je **důvěra**, a to jak v tomto vztahu, tak i ve vztahu bývalý a potenciální klient, kde se potenciální klient orientuje výhradně na základě **doporučení** bývalého klienta. Základní motivací je vlastní **zvědavost**, vlastních motivů je však mnohem více. Nejčastěji to bývá žádost o **pomoc** s řešením nějakého **problému**- ať už osobní či ryze praktické povahy. Dále zde klienti hledají **naději**, **povzbuzení** a v neposlední řadě i **koncentrovanou pozornost**. Nicméně ve hře je ještě jeden faktor, a sice ten, že vše mystické a esoterické většinou automaticky budí respekt.

Je ještě nutno podotknout, že i naprostá většina kartářů a kartářek upozorňuje na to, že osud není jednoznačně dán, že je na nás, jakou cestu si zvolíme a že oni tu nejsou od toho, aby někomu jeho cestu diktovali. Zdůrazňují jak **nezaměnitelnost svobodné vůle**, tak skutečnost že **odpovědnost** za osobní život je **nepřenositelná**. A to ani na autoritu věštce. Nejlepší typ otázky, jaký můžeme orákulu položit, je tedy ten, který **předpokládá naši vlastní participaci** na problému, při řešení situace.

5. Závěr

Nejrůznější divinační metody provází lidstvo od jeho úsvitu a postavy legendárních věštců a Pýthií, mágů a čarodějnic, prochází napříč celými jeho dějinami. Střídavě se tito „prorokové“ těšili úctě, střídavě byli pronásledováni či opovrhováni. Jejich význam byl státotvorný i zkázonosný, byli považováni za kejklíře i blázny, nebezpečné živly i osoby hodné posvátné úcty.

Podle jednoho řeckého mýtu se Apollón zamiloval do Kasandry a obdařil jí věšteckou schopností. Ona ale jeho lásku neopětovala, a tak Apollón tento dar doplnil tím, že jí nikdo nebude věřit. Tato kombinace předvídání a nedůvěry je pro věstce příznačná, stejně tak jako další skutečnost: častá dvojsmyslnost –i historicky ověřených- předpovědí.¹³⁰ Zdá se, že tyto dvě základní charakteristiky všech věštců překonaly věky. V současné době tito zástupci tajemna dle všeho nezřídka nahrazují běžným lidem psychology, většinou jsou však rádci nebo důvěrníky.

Novopohanství nebo okultismus jsou často vděčnými tématy novinových a časopisových článků, rozhlasových relací i samostatných televizních pořadů. Nemohu zapomenout na zprávu, uveřejněnou v hlavním televizním zpravodajství naší největší komerční televize o tom, jak v důsledku nezaměstnanosti horníků v ostravském kraji vzrůstá klientela kartářek. Nicméně i tato zpráva upozorňuje na celou řadu problémů, o něž by se mohla či měla zajímat sociologie či psychologie.

I kartářky tedy dnes patří do soukolí moderní doby. Přestože mohou působit archaicky a dalo by se říci, že moderní člověk nebude mít potřebu se uchýlovat k něčemu, co má blíže spíše k pohádkovým příběhům než k realitě, opak je pravdou. Nárůst zájmu o věci ze země za zrcadlem je patrný a kartářky jsou jen jednou z mnoha variant, kterak se tomuto světu přiblížit.

Dá se s úspěchem prorokovat, že kartářky a čarodějnice, šamani a léčitelé, baby kořenářky nebo homeopati a irisdiagnostikové tu s námi v nejrůznějších obměnách budou na věky. Magické myšlení člověka s vědeckým pokrokem jen tak nezanikne. Potřeba transcendentna se jen tak z lidské přirozenosti neodstraní. Vzrůstající zájem o okultismus není způsoben pouze tím, že se neumí věda „zatraktivnit“, jak prohlašuje Jiří Grygar ze spolku Sisyfos. Zeus, Perun, nebo Bůh se vždy nahradí nějakým jiným ekvivalentem. Ztrácí-li tradiční náboženství v současné Západní Evropě na vlivu, pak je tento jev doprovázen

¹³⁰ M. Nakonečný, *Lexikon Magie*, s. 317

postupným vzestupem esoterních disciplin nejrůznějšího charakteru a druhu. Okultismus, magie nebo esoterika rezonuje s až příliš mnoha potřebami a představami jedince, které věda může jen těžko naplnit- např. i z toho důvodu, že se běžnému člověku oddálila a je tak pro něj hůře dosažitelná a nemá už „čím překvapit“, přestože je její autorita stále veliká.¹³¹

Doufám, že se touto prací podařilo kromě osvětlení motivací aktérů a vykreslení jistého obrazu ze života „esoteriků“ i podnítit zájem čtenáře o tuto oblast, více osvětlit tzv. „nejrychleji se rozvíjející náboženství“ současné doby, přiblížit víru „něčáků“ i dodat trochu barvy „fatalistům“ D. Hamplové. Domnívám, se právě v těchto případech, je kvalitativní výzkum opravdu užitečný a smysluplný.

¹³¹ D.F. Marks, „Zkoumání paranormálních jevů (úvod)“. In *Okultismus a věda: překlad souboru článků z časopisu Experientia.*, 1, vyd. Praha: Stanislav Libovický, 1994, s. 9.

Seznam literatury

1) literatura pro výzkumný postup

DISMAN, MIROSLAV. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3.vyd.Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

FERJENČÍK, JÁN. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178-367-6.

MIOVSKÝ, MICHAL. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 332 s. Psýché. ISBN 80-247-1362-4

Rada Evropy- Skupina Pompidou. *Příručka k provedení výběru metodou sněhové koule/ Snowball Sampling*. přel. JIŘÍ BAREŠ. 1.vyd. Praha: Úřad vlády české republiky, 2003. 108 s. ISBN 80-86734-08-0.

2) literatura odborná

I-ťing: Kniha proměn. Z čín. přel. OLDŘICH KRÁL. 1. vyd. Praha: Maxima, 1995. 277 s. ISBN 80-901333-2-0.

ARRIÈS, PHILIPPE. *Dějiny smrti II*. Z fr. přel. DANUŠE NAVRÁTILOVÁ. 1. vyd. Praha: Argo, 2000. 395 s. Každodenní život, sv. 7. (Přel. z *L'homme devant la mort*, Paris: Éditions du Seuil, 1977). ISBN 80-7203-293-3.

BERGER, PETER L. *Vzdálená sláva. Hledání víry ve věku lehkověrnosti*. Z angl. přel. PAVEL PŠEJA. 1. vyd. Brno: Barrister&Principal, 1997 (Přel. z *A Far Glory. The Quest for Faith in an Age of Credulity*, New York: Doubleday, 1993). ISBN 80-85947-18-8.

Dictionary of Gnosis & Western Esotericism. Vol I. and vol II. Edited by Wouter J. Hanegraaf. Leiden: Brill, 2005. 1228 p. ISBN 90-04-14371-8 (v.I.)- ISBN 90-0414372-6 (v. II.)

DUTTON, D. I. „Technika čtení osudu“. In *Okultismus a věda: překlad souboru článků z časopisu Experientia*. Z angl. přel. KATEŘINA ŠTĚPÁNKOVÁ. 1. vyd. Praha: Stanislav Libovický, 1994. 190 s. Smaragdová deska (Přel. z „Investigating the paranormal“, *Exper.* 4, 1988). ISBN 80-901672-0-9. s. 139-156.

ECO, UMBERTO. *Jak napsat diplomovou práci*. Z it. přel. IVAN SEIDL. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1997. 271 s. Velká řada, sv. 27 (Přel. z *Come si fa una tesi di laurea*, Milano: Bompiani, 1977). ISBN 80-7198-173-7.

FAIVRE, ANTOINE. "Western esotericism and the science of religions". *NUMEN-International review for the history of religions* 42.1 (1995): 48-77.

- FONTANA, DAVID. *Cesty ducha v moderním světě: možnosti duchovního růstu z pohledu psychologie a spirituálních tradic*. Z angl. přel. LUDVÍKA JAROŠOVÁ. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 232 s. (Přel. z *The lotus in the city*, Shaftersbury: Element Books Limited, 1995). ISBN 80-7178-239-4.
- FRANZ, MARIE-LOUISE VON. *Věštění a synchronicita*. Z angl. přel. KRISTINA ČERNÁ a JAN ČERNÝ. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2001. 153 s. (Přel. z: *On divination and synchronicity*, Toronto: INNER CITY BOOKS, 1980). ISBN 80-85880-22-9.
- GRÜN, MARCEL. *Je astrologie věda?*. 1.vyd. Praha: Horizont, 1990. 208 s. ISBN 80-7012-042-8.
- HAMPLOVÁ, DANA. *Náboženství a nadpřirozeno ve společnosti. Mezinárodní srovnání na základě empirického výzkumu ISSP (Intenational Social Survey Programme)*. 1 vyd. Praha: SoÚs AV ČR, 2000. 60 s. Sociologické texty/sociological Papers. ISBN 80-85950-79-0.
- HANEGRAAF, WOUTER J. "New Age religion and secularization". *NUMEN- International review for the history of religions* 47.3 (2000): 288-312.
- HARTMAN, PATRICIA A. "Social Dimensions of Occult Participation: The Gnostica Study". *The British Journal of Sociology* 27.2 (1976): 169-183.
- Hermetismus: tajné nauky starého Egypta*. Přel. JAROMÍR KOZÁK. 1. vyd. Praha: Eminent, 2002. 327 s. Tajné nauky starověku, sv. 4. ISBN 80-7281-109-6.
- JUNG, CARL G. *Analytická psychologie: její teorie a praxe*. Z angl. přel. KRISTINA LUKÁŠOVÁ-ČERNÁ a KAREL PLOCEK. 2. vyd. Praha: Academia, 1993. 208 s. (Přel. z *Analytical Psychology: its Theory and Practice*, London: Routledge and Kegan Paul Ltd., 1968). ISBN 80-200-0480-7
- LUŽNÝ, DUŠAN. „Stát, média a (nová) náboženství“. In NEŠPOR, ZDENĚK R. (ed.). *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita z pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. 1.vyd. Praha: SoU AV CR, 2004. Sociologické studie 04:05. ISBN 80-7330-061-3. s. 91-105.
- MARKS, D.F. „Psychologie paranormální víry“. In *Okultismus a věda: překlad souboru článků z časopisu Experientia*. Z angl. přel. KATEŘINA ŠTĚPÁNKOVÁ. 1. vyd. Praha: Stanislav Libovický, 1994. 190 s. Smaragdová deska (Přel. z „Investigating the paranormal“, *Exper.* 4, 1988). ISBN 80-901672-0-9. s. 157-173.
- MARKS, D.F. „Zkoumání paranormálních jevů (úvod)“. In *Okultismus a věda: překlad souboru článků z časopisu Experientia*. Z angl. přel. KATEŘINA ŠTĚPÁNKOVÁ. 1. vyd. Praha: Stanislav Libovický, 1994. 190 s. Smaragdová deska (Přel. z „Investigating the paranormal“, *Exper.* 4, 1988). ISBN 80-901672-0-9. s. 9-12.
- MOODY, RAYMOND A. JR.. *Život po životě*. Z angl. přel. IRENA JAROŠOVÁ a BORIS JAROŠ. 2. vyd. Praha: Odeon, 1994. 323 s. (Přel. z: *Life after life*, Harrisburg, Pa: Stackpole Books, 1976). ISBN 80-207-0508-2.

- NAKONEČNÝ, MILAN. *Lexikon magie*. 4. vyd. Praha: Ivo Železný, 2001. 398 s. (1. vyd. 1993) ISBN 80-237-3614-4.
- NAKONEČNÝ, MILAN. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- NAKONEČNÝ, MILAN. *Novodobý český hermetismus*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 1995. 267 s. ISBN 80-85255-85-5.
- NEŠPOR, ZDENĚK R. „Ústřední vývojové trendy současné české religiozity“. In NEŠPOR, ZDENĚK R. (ed.). *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita z pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. 1.vyd. Praha: SoU AV ČR, 2004. 115 s. Sociologické studie 04:05. ISBN 80-7330-061-3. s. 21-37.
- NOSKOVÁ, VĚRA. „Paranormalita v médiích v minulosti a dnes“ In HEŘT, JIŘÍ A PEKÁREK, LUDĚK (ed.) *Věda kontra iracionalita 2; sborník přednášek Českého klubu skeptiků Sisyfos a AV ČR*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 202 s. ISBN 80-200-1020-3. s. 169-181.
- QUESNELL, MICHAEL D. *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme*. Z angl. přeložil JIŘÍ VANĚK. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 209 s. AMPHORA. (přel. z *What we Think, What we Believe, Who we Are*). ISBN 80-200-1078
- SMÉKAL, VLADIMÍR. *O lidské povaze. Krátká zamyšlení nad psychickou a duchovní kulturou osobnosti*. 1 vyd. Brno: Cesta, 2005. 203 s. ISBN 80-7295-069-X
- STAMM, HUGO. *Pozor esoterika, Mezi spiritualitou a pokoušením*. Z něm. přel. JANA ZOUBKOVÁ. 1, vyd. Praha: Academia, 2002. 208 s. (Přel. z *Achtung Esoterik, Zwischen Spiritualität und Verführung*, Zürich-München: Pendo Verlag AG, 2000). ISBN 80-200-1018-1.
- STRUNECKÁ, ANNA A KOL. *Nepovinné rozjímání*. 1.vyd. Ústí nad Labem: AOS PUBLISHING, 2001. 262 s. ISBN 80-86063-46-1.
- TIRYIAKIN, EDWARD A. "Toward the Sociology of Esoteric Culture". *The American Journal of Sociology* 78.3 (1972): 491-512.
- VACHTL, PAVEL. „Iracionalita a dezinformace v dnešních elektronických médiích“. In HEŘT, JIŘÍ A PEKÁREK, LUDĚK (ed.) *Věda kontra iracionalita 2; sborník přednášek Českého klubu skeptiků Sisyfos a AV ČR*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 202 s. ISBN 80-200-1020-3. s. 188-200.
- VOJTÍŠEK, ZDENĚK. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 440 s. ISBN 80-7178-798-1.
- VOJTÍŠEK, ZDENĚK. „Iracionální představy v některých sektách“. In HEŘT, JIŘÍ A PEKÁREK, LUDĚK (ed.) *Věda kontra iracionalita 2; sborník přednášek Českého klubu skeptiků*

Sisyfos a AV ČR. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 202 s. ISBN 80-200-1020-3. s. 162-168.

WATSON, LYALL. *Nadpříroda: přírodní historie nadpřirozena*. Z angl. přel. GEORGIE A JENNY DVORSKY. 1. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 1999. 207 s. Ypsilon, sv.1. (Přel. z *Supernature*, London: Hodder & Stoughton, 1973). ISBN 80-7207-213-7.

3) literatura „pramenná“

BANZHAF, HAJO. Základní kniha o tarotu. Z něm. přel. IVANA KRAUSOVÁ 1. vyd. Praha: Pragma, 1994. 265 s. (Přel. z *Das Tarot Handbuch*). ISBN 80-85213-56-7

BEZDĚK, CTIBOR. *Etikoterapie*. 1. vyd. Praha: Fontána, 1995. 284 s. ISBN 80-85206-06-4.

DRAGOMIRECKÝ, ANDREJ. *Cesta do vlastní minulosti-cesta ke zdraví: Základy teorie a praxe hlubinné abreaktivní psychoterapie*. 4. vyd. Praha: Stratos, 1997. 72 s. ISBN 80-85962-11-X.

FOUČKOVÁ, MARTA. *Jsem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Praha, 1996. 190 s. ISBN 80-902177-0-2.

HAY, LOUISE L. *Miluj svůj život*. 1. vyd. Praha: Radost, 1991. 233 s. Knihovna šťastných lidí, sv. 11. (Přel. z: *You Can Heal Your Life*). ISBN 80-85189-11-9.

HOLOUBKOVÁ, MIROSLAVA. *O svém životě si rozhodujeme sami*. 1. vyd. Olomouc: Aves, 1999. 326 s. ISBN 80-238-4512-8.

JORDÁNOVÁ, ZDEŇKA. *Tvoje dítě jako šance pro tebe*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 2005. 332 s. ISBN 80-86226-64-6.

KLUDSKÁ, DAGMAR. *Zelené eso- Boží oko*, 1. vyd. Vimperk: EMINENT, 1994. 158 s. ISBN 80-85876-01-9.

KLUDSKÁ, DAGMAR. *Srdcová dáma, karty a vy* 1. vyd. Praha: EMINENT, 2000. 375 s. ISBN 80-7281-010-3.

MORGAN, CHRIS. *Věštění osudu: jak si předpovědět vlastní budoucnost*. Z angl. přel. ZUZANA KRUPÍČKOVÁ. 1. vyd. Praha: SVOJTKA a VAŠUT, 1997. 112 s. (Přel. z: *Fortune Telling*, London: Quantum Books Ltd, 1992). ISBN 80-7180-258-1.

NELLES, WILFRIED. *Rodinné konstelace*. Z něm. přel. MARCELA K. FREIOVÁ. 1. vyd. Praha: Alternativa, 2004. 166 s. (Přel. z *Liebe die Löst*, Heidelberg: Carl-Auer-Systeme verlag, 2002). ISBN 80-85993-89-9.

REDFIELD, JAMES. *Celestinská prorocství*. Z angl. přel. EVA HAUSEROVÁ. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 1995. 257 s. (Přel. z: *The Celestine Prophecy: an adventure*, New York: Warner Books, 1993). ISBN 80-7176-108-7.

RUIZ, MIGUEL. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Toltéků: praktický průvodce osobní svobodou*. Z angl. přel. VIKTOR FAKTOR. Praha: Pragma, c2001. 135 s. (Přel. z Four agreements). ISBN 80-7205-826-6.

WALSCH, NEAL DONALD. *Hovory s Bohem*. Z angl. přel. JAN BRÁZDA. 2. vyd. Praha: Pragma, 2002. 362 s. (Přel. z: *Questions and answers of conversations with God*, Charlottesville, VA: Hampton Roads Pub., 1999). ISBN 80-7205-887-8.

WEINSTEIN, MARION. *Pozitivní magie: okultismus v praktickém životě*. Z angl. přel. JAROSLAVA NOVOTNÁ. 1.vyd. olomouc: Votobia, 1997. 395 s. (Přel z *Positive Magic*, New York: Earth Magic Productions, 1994) ISBN 80-7198-207-5.

4) některé tématické internetové adresy

věštění

<http://www.astroesoterika.cz>

<http://www.astrolab.cz/>

<http://www.esoterika.cz/>

<http://www.magick.cz/>

<http://www.magiicke.estranky.cz/>

<http://www.osud.cz/>

<http://www.ritual.cz/>

<http://www.tarotnet.cz/>

<http://univerzitasnu.com/>

<http://www.vestirna.com/www2/vestba/>

kritika

<http://www.sysifos.cz/>

veletrhy

<http://www.esoterica.cz>

<http://www.ezotera.cz>

časopisy

<http://www.astro.sat.cz/>

<http://www.baraka.cz>

<http://www.regenerace.cz>